

INSPIRACJE MUZYCZNE
do podręcznika *Nasza szkoła*

2
KLASA

nasza
SZKOŁA

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

MINISTERSTWO
EDUKACJI
NARODOWEJ

Michał Józwiak, Agnieszka Putkiewicz, Katarzyna Rozmus

INSPIRACJE MUZYCZNE do podręcznika *Nasza szkoła*

Kompendium metodyczne

Piosenki z praktycznymi wskazówkami do pracy

Zabawy muzyczne do wykorzystania przez cały rok

Nauka gry na dzwonkach – filmy instruktażowe

ZESPÓŁ AUTORSKI

Michał Józwiak, Agnieszka Putkiewicz, Katarzyna Rozmus

REDAKTORZY PROWADZĄCY

Katarzyna Koletyńska, Magdalena Rodowska

REDAKCJA MERYTORYCZNA

Monika Gromek, Grażyna Kilbach

REDAKCJA JĘZYKOWA

Agnieszka Cieślak

PROJEKT I OPRACOWANIE GRAFICZNE

**Dominika Zadrożna,
Paweł Jaros, Katarzyna Trzeszczkowska**

(z wykorzystaniem motywu z okładki *Naszego elementarza*
zaprojektowanej przez Katarzynę Trzeszczkowską)

RYSUNKI, ZDJĘCIA I GRAFIKI

Elżbieta Śmietanka-Combik (fonogesty, dzwonki); **Dominika Zadrożna** (karty pracy: nr 1 s.2 i nast. – nuty; nr 8 s.3 – ludziki; nr 12 s. 1 – maska karnawałowa; nr 13 s. 1 – sanki; nr 16 s. 1 i 3 – kwiaty; nr 19 – buźki); **Monika Gromek** (zapisy nutowe)
Fotolia.com; okładka © Konovalov Pavel; Jakub Kilbach (przykład rysunkowy ilustracji dźwiękowej, s. 93)
Generator Kart Pracy (ananas, autobus, choinka, karp)

WYDAWCA

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Al. Ujazdowskie 28, 00-478 Warszawa

tel. 22 345 37 00, fax: 22 345 37 70

www.ore.edu.pl

Wydanie I

Warszawa 2015

ISBN 978-83-65450-28-9 *Inspiracje muzyczne do podręcznika Nasza szkoła. Klasa 2.*

Poradnik *Inspiracje muzyczne. Klasa 2* do podręcznika *Nasza szkoła. Klasa 2.* jest rozpowszechniany na zasadach wolnej licencji Creative Commons – Uznanie Autorstwa 3.0 Polska, z wyjątkiem:

- a) rysunków, zdjęć i grafik z agencji fotograficznej Fotolia.com;
- b) piosenek *O uśmiechu* i *Rower* udostępnionych na licencji niewyłącznej;
- c) wiersza *Ojczyzna to mój dom* Piotra Śliwowskiego udostępnionego na licencji niewyłącznej;
- d) utworów muzyki klasycznej udostępnionych na licencji niewyłącznej przez Apollo Music i SM Publishing (Poland).

Szczegółowe informacje na temat warunków korzystania z zasobów znajdują się na [stronie 143](#) poradnika.

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	5
KOMPENDIUM METODYCZNE	6
TYGODNIOWE PLANY PRACY	14
PIOSENKI Z PRAKTYCZNYMI WSKAZÓWKAMI DO PRACY	23

Wrzesień:

O UŚMIECHU	25
------------------	----

Październik:

KOLOROWA ZAGADKA	29
------------------------	----

Listopad:

SPOSÓB NA NOCNE STRACHY	32
PIOSENKA MAŁEGO PATRIOTY	36

Grudzień:

UROKI ZIMY	39
WIGILIA	42

Styczeń:

GÓRY MAJĄ MOC	46
JAK JA SIĘ CIESZĘ	48

Luty:

BARDZO ZDROWA PIOSENKA ZIMOWA	52
-------------------------------------	----

Marzec:

WIOSENNE ŚWIĘTA	56
-----------------------	----

Kwiecień:

WIOSENNA POLECZKA	59
ZIELONY DOM	63

Maj:

ROWER	66
MAJÓWKA	69

Czerwiec:

PRZYGODA Z CZYTANIEM	72
PIOSENKA NA KONIEC ROKU SZKOLNEGO	76
JESZCZE TYLKO CHWILEK PARĘ	80

ZABAWY MUZYCZNE DO WYKORZYSTANIA PRZEZ CAŁY ROK	83
--	-----------

KĄCIK TWÓRCZOŚCI DZIECIĘCEJ	92
--	-----------

KĄCIK FOLKLORYSTYCZNY	94
------------------------------------	-----------

MATERIAŁY DODATKOWE DO ZAJĘĆ	103
---	------------

MUZYKA NA POCZĄTEK I ZAKOŃCZENIE ZAJĘĆ	104
MUZYKA RELAKSACYJNA	106
LISTA UTWORÓW DO SŁUCHANIA	107
NAUKA GRY NA DZWONKACH – FILMY INSTRUKTAŻOWE	116
SAMPLE (PRZYKŁADY DŹWIĘKOWE)	120
PRZYDATNE LINKI	122
SŁOWNICZEK TERMINÓW MUZYCZNYCH	123
KARTY PRACY	126

ĆWICZENIA I ZABAWY LOGOPEDYCZNE	127
--	------------

AUTORZY I WYKONAWCY PIOSENEK	140
WARUNKI KORZYSTANIA Z PORADNIKA	142

WAŻNE!

Aby w pełni korzystać z interaktywności poradnika, należy przed otwarciem pliku pobrać go i zapisać na dysku komputera.

WPROWADZENIE

Wychowanie poprzez muzykę jest najznakomitsze, rytm i harmonia bowiem najgłębiej wnikają w duszę i pobudzają do wykształcenia w niej odwagi i przyzwoitości.

Wykształcenie muzyczne uchodzi za potężniejszy od innych środków wychowawczy.

Sokrates

Edukacja muzyczna w klasie pierwszej polegała na pobudzaniu i zachęcaniu uczniów do aktywności w pięciu obszarach: śpiewu, gry na instrumentach, ruchu przy muzyce, percepcji, twórczości. Odwoływała się przy tym do doświadczeń nabytych przez dzieci w przedszkolu i domu. Rozwój ich umiejętności muzycznych następował przede wszystkim poprzez rozmaite zabawy.

W klasie drugiej nie rezygnujemy z form aktywności muzycznej ani z zabaw, ale proponujemy nieco bardziej zaawansowane merytorycznie obcowanie z muzyką. Wiąże się z tym wprowadzenie zmian w zawartości poradnika, pozostajemy jednak przy jego podziale na stałe moduły. W *Inspiracjach muzycznych do klasy 2* znajdują się zatem:

- nuty i teksty piosenek przeznaczonych do nauki w poszczególnych miesiącach oraz związane z nimi zabawy;
- praktyczne porady i wskazówki dotyczące nauki i wykorzystania piosenek;
- zabawy do realizacji przez cały rok szkolny;
- opisy sposobów wprowadzania niezbędnych pojęć muzycznych;
- karty pracy służące utrwalaniu wiedzy i umiejętności muzycznych;
- wskazówki metodyczne do nauki gry na dzwonkach wraz z tutorialami;
- materiały dodatkowe: propozycje utworów do słuchania, różne formy wizualizacji muzyki, zabawy logopedyczne, etiudki dźwiękowe, nuty do gry na dzwonkach;
- słowniczek użytych terminów i pojęć.

W poradniku znajduje się także kompendium metodyczne, szczególnie przydatne zarówno dla nauczycieli, którzy nie mają przygotowania muzycznego, jak i dla tych, którzy są na początku swojej drogi zawodowej.

Forma elektroniczna *Inspiracji* umożliwia ich modyfikację i aktualizację stosownie do potrzeb, sugestii i oczekiwań nauczycieli. Podobnie jak w przypadku poradnika dla klasy pierwszej również teraz liczymy na to, że zgodnie ze swoim tytułem będzie on inspirować Państwa do przygotowywania i prowadzenia ciekawych oraz niepowtarzalnych zajęć muzycznych dla dzieci.

KOMPENDIUM METODYCZNE

nasza
Szkola

KOMPENDIUM METODYCZNE

Podstawa programowa wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego zawiera szczegółowy opis zakresu wiedzy i umiejętności uczniów na poszczególnych etapach edukacji, również muzycznej. Wymagania te mogą zostać zrealizowane wyłącznie w określonych warunkach, które powinna spełniać każda szkoła.

W podstawie programowej czytamy: „Oprócz zajęć typowo muzycznych zaleca się włączanie muzyki do codziennych zajęć szkolnych jako tła tematu przy organizacji aktywności ruchowej w celu wyciszenia itp.”

Zatem – niezależnie od zaplanowanych raz w tygodniu dłuższych zajęć – dzieci powinny mieć kontakt z muzyką codziennie, także w formie tzw. chwil (momentów) muzycznych, podczas których mogłyby np. utrwalać poznane piosenki, zabawy lub pojęcia. Słuchanie muzyki można połączyć z działaniami plastycznymi lub prozdrowotnymi (relaksacją, stymulacją, ćwiczeniami koordynacji itp.). Muzyka może również stanowić tło recytacji albo małych form teatralnych.

Warunkiem prawidłowej realizacji edukacji muzycznej jest również odpowiednie wyposażenie sali lekcyjnej w niezbędne środki i pomoce dydaktyczne:

- odtwarzacz płyt CD;
- komputer z dostępem do internetu;
- instrumenty perkusyjne niemelodyczne: marakasy (grzechotki), kastaniety (kołatki), trójkąty, tamburyna, bębenki, drewnianka (*claves*), pudełka akustyczne, janczary, tarki (*guiro*), talerze;
- instrumenty perkusyjne melodyczne: dzwonki diatoniczne lub chromatyczne (po jednej sztuce dla każdego ucznia), opcjonalnie ksylofon, metalofon, bum-bum rurki (*boomwhackers*);
- instrument klawiszowy lub gitara – do wykorzystania przez nauczycieli grających;
- rekwizyty do animacji: wstążki, szarfy, chustki, paski krepiny itp.;
- rekwizyty do wizualizacji: klocki, butelki plastikowe itp.;
- płytoteka;
- biblioteka: nuty i teksty piosenek, materiały dydaktyczne i metodyczne.

W klasie pierwszej dzieci poznawały muzykę poprzez rozmaite działania praktyczne mające formę aktywności muzycznej. Uczyły się rozróżniać i nazywać cechy muzyki oraz nabywały umiejętności werbalizowania swoich odczuć powstałych pod wpływem słuchania proponowanych utworów.

Systematyzowanie nabytej wiedzy, rozwijanie umiejętności i operowanie podstawowymi pojęciami muzycznymi to niezbędne działania w trakcie procesu edukacji. Nauczycielowi w osiągnięciu celu może pomóc zaproponowany poniżej zakres pojęciowy, przystosowany do realizacji w klasie drugiej.

ŚPIEW

1. Zakres pojęciowy:

- piosenki o różnej tematyce, dostosowane do treści programowych;
- gama C-dur jako przebieg melodyczny;
- piosenki i śpiewanki z linią melodyczną wykorzystującą fragmenty gamy C-dur, np. *Siedzi sobie zając pod miedzą*, *Na zielonej łące* itp.

2. Sposoby realizacji:

- rytmizacja tekstu: krótkie wierszyki, przysłowia, rymowanki;
- śpiewanie z fonogestyką.

3. Wskazówki metodyczne:

- Niezbędne wskazówki dotyczące nauki piosenek znajdują się w *Inspiracjach muzycznych do klasy 1* (w części [Kompedium metodyczne](#)).
- Fragmenty piosenek, które mogą sprawiać trudności intonacyjne lub rytmiczne, należy powtarzać na sylabie **la** w wolniejszym tempie (nauczyciel śpiewa, dzieci powtarzają), na różnych wysokościach, aż do osiągnięcia wprawy.
- Podczas nauki piosenki warto pokazywać dłonią kierunek linii melodycznej – dotyczy to szczególnie melodii, w których występują dźwięki od siebie oddalone (tzw. skoki melodyczne). Dzieci, śledząc wzrokiem ruch ręki nauczyciela, od początku dążą do właściwej intonacji.
- Nauczyciel powinien zwrócić szczególną uwagę na postawę uczniów podczas śpiewania zarówno na siedząco, jak i na stojąco: proste plecy (ale nie usztywnione), głowa niepodpierana rękami, właściwe trzymanie kartki z zapisem piosenki (przed sobą, ale bez pochylania głowy).
- Śpiewanie warto poprzedzić kilkoma prostymi ćwiczeniami usprawniającymi oddech, artykulację i dykcję.
- Należy pamiętać o tym, że dla dzieci najlepszym wzorcem jest śpiew nauczyciela – spora grupa uczniów nie potrafi czysto powtórzyć dźwięków odtwarzanych z płyty lub zagranych na instrumencie, ale bez problemu zidentyfikuje i odwzoruje dźwięki wykonane na żywo.

GRANIE NA INSTRUMENTACH

1. Zakres pojęciowy:

- łączenie dźwięków wydawanych przez różne przedmioty z brzmieniem instrumentów perkusyjnych;
- wykorzystanie instrumentów perkusyjnych jako wspomaganie melodycznego i rytmicznego podczas realizacji pozostałych form aktywności muzycznej;
- realizacja schematów rytmicznych na instrumentach perkusyjnych niemelodycznych;
- nauka gry na dzwonkach.

2. Sposoby realizacji:

- wykorzystanie zapisu nutowego do realizacji schematów rytmicznych;
- akompaniament do piosenek;
- towarzyszenie instrumentalne słuchanej muzyce podczas aktywnej percepcji;
- tworzenie ilustracji dźwiękowych do opowiadań lub obrazków;
- dzwonki: proste akompaniamenty i melodie oparte na poznanych dźwiękach (c¹, d¹, e¹, g¹, a¹).

3. Wskazówki metodyczne:

- Niezbędne wskazówki, które dotyczą wykorzystania instrumentów perkusyjnych i różnych przedmiotów wydających dźwięki, znajdują się w *Inspiracjach muzycznych do klasy 1* w części [Kompedium metodyczne](#).

PRZEBIEG NAUKI GRY NA DZWONKACH:

1. Wskazówki ogólne:

- Istnieją dwa rodzaje dzwonków: diatoniczne (jednorzędowe) i chromatyczne (dwurzędowe).
- Należy od początku przyzwyczajać uczniów do prawidłowej nazwy instrumentu, który często bywa mylony z cymbalkami – jest to nazwa błędna, ponieważ cymbalki są mniejszą wersją cymbałów, czyli instrumentu strunowego.
- Nauczyciel powinien zadbać o to, by dzieci prawidłowo ustawiały przed sobą dzwonki (najdłuższa płytką z lewej strony), i od pierwszych dźwięków wprowadzać grę oburącz, naprzemiennie, ale zgodnie z logiką i wygodą.

- Warto ustalić z uczniami zasady dotyczące grania, żeby uniknąć zamieszania i zbędnego hałasu. Należałoby również zwrócić uwagę na to, by dzieci uderzały w płytki z odpowiednią siłą, a po uderzeniu podnosiły pałeczki, aby nie tłumić dźwięków.

2. Wskazówki szczegółowe:

- Granie na dzwoneczkach powinno towarzyszyć poznawaniu kolejnych dźwięków gamy poprzez łączenie nazwy z obrazem graficznym (nutami na pięciolinii) i brzmieniem określonych płytek.
- W celu szybszego znalezienia odpowiedniej płytki (choćby nazwy literowe i solmizacyjne są na nich zwykle wygrawerowane) warto ustalić kod kolorystyczny dla każdego z siedmiu dźwięków, które będą się powtarzały cyklicznie w kolejnych oktawach. Jeśli w klasie nie ma dzwoneczków z kolorowymi płytkami, można za pomocą dziurkacza wyciąć kółeczka z kolorowego papieru samoprzylepnego i ponaklejać je na odpowiednie płytki.
- Podczas poznawania nazwy dźwięku, położenia na pięciolinii oraz przypisanego fonogestu wprowadzanych nut dzieci powinny znaleźć na schemacie odpowiednią płytkę, pokolorować ją według ustalonego kodu, uderzyć w nią pałeczką zgodnie z poleceniem nauczyciela, a potem zagrać to samo na dzwoneczkach.
- Nauczyciel może recytować w wolnym tempie krótkie przebiegi melodyczne, używając nazw, lub pokazywać je fonogestami, a dzieci powinny najpierw zamarkować granie – uderzać pałeczkami w określone miejsca na schemacie – a potem powtórzyć to samo na dzwoneczkach, np.:

- przy wprowadzeniu dźwięków **sol, mi**:

sol, mi, sol, mi

sol, sol, mi, mi, sol, sol, mi

mi, sol, mi, mi, sol

itp.

- przy wprowadzeniu dźwięku **la**:

sol, la, sol, la, sol, mi, sol

mi, sol, la, sol, mi, sol, la

la, la, sol, mi, mi, sol

itp.

- podobnie należy postępować podczas wprowadzania kolejnych dźwięków.

- Proponujemy skorzystanie ze znajdującego się w [Kartach pracy](#) schematu graficznego płytek, który przedstawia płytki dzwoneczków. Ułatwi on odszukiwanie dźwięków, kolorowanie płytek i ciche „granie” pałeczkami. Warto go powielić (na papierze nieco sztywniejszym od zwykłego papieru do kopiowania) i rozdać wszystkim uczniom.

SŁUCHANIE MUZYKI (PERCEPCJA)

1. Zakres pojęciowy:

- aktywne słuchanie muzyki;
- werbalizacja wrażeń pod wpływem słuchanych utworów muzycznych;
- rozpoznawanie aparatu wykonawczego: muzyka solowa i zespołowa;
- rozpoznawanie głosów: sopran, bas;
- rozpoznawanie struktury utworu muzycznego: forma AB.

2. Sposoby realizacji:

- słuchanie muzyki programowej, ilustracyjnej, absolutnej;
- uwzględnienie rodzajów percepcji: aktywna, świadoma.

3. Wskazówki metodyczne:

- Niezbędne wskazówki dotyczące percepcji muzyki znajdują się w *Inspiracjach muzycznych do klasy 1* (w części [Kompedium metodyczne](#)).
- Ze względu na doświadczenia percepcyjne, zdobyte przez uczniów w klasie pierwszej, należy kontynuować aktywne słuchanie muzyki i rozwijać percepcję świadomą poprzez werbalizację uczuć, przeżyć i skojarzeń powstających pod wpływem słuchanych utworów. Nauczyciel powinien pozwolić uczniom na swobodne wypowiedzi. Nie należy jednak przymuszać do tego dzieci introwertycznych. Nie wolno także pozwalać na niestosowne komentarze na temat wypowiedzi ochotników.
- Nauczyciel powinien zachęcać uczniów do dzielenia się swoimi wrażeniami, dawać jasny komunikat, że każda wypowiedź jest prawidłowa (ponieważ jest osobista i zgodna z określonym gustem) i nagradzać pochwałą te, które są szczególnie ciekawe i szczerze.
- Nie trzeba dążyć do stosowania *stricte* muzycznej terminologii – wypowiedzi dzieci mają być naturalne, stosowne do ich wieku i zasobu słów.
- Do wprowadzenia i rozpoznawania formy AB można użyć przykładowej piosenki (zwrotka i refren) lub dawnych tańców polskich (np. renesansowych, z wyraźną częścią wolną, tzw. chodzoną, i szybką – gonioną).
- Przy wprowadzaniu głosów wokalnych – sopranu i basu – unikajmy stereotypowego nazywania ich głosem ciekim i grubym. Stosujmy poprawne nazwy: wysoki głos kobiecy, niski głos męski.

RUCH PRZY MUZYCE

1. Zakres pojęciowy:

- zabawy ruchowe przy muzyce;
- reakcja na zmianę tempa ruchu;
- taniec;
- ruch improwizowany;
- zabawy ruchowe oparte na melodiach ludowych.

2. Sposoby realizacji:

- fabularyzowane zabawy muzyczno-ruchowe;
- układy ruchowe;
- tańce: integracyjne, w kręgu, terapeutyczne;
- pląsy;
- tańce i zabawy ludowe.

3. Wskazówki metodyczne:

- Niezbędne wskazówki dotyczące ruchu przy muzyce znajdują się w *Inspiracjach muzycznych do klasy 1* (w części [Kompedium metodyczne](#)).
- Umiejętności w zakresie ruchu przy muzyce, nabyte w klasie pierwszej, powinny być stopniowo rozwijane poprzez realizację krótkich, prostych układów ruchowych połączonych z gestodźwiękami lub animacją rekwizytów.
- Oprócz ruchu uporządkowanego nie należy zapominać także o rozmaitych improwizacjach, które służą nie tylko wspieraniu rozwoju dzieci, lecz także stymulują ich kreatywność.
- Warto pamiętać o tym, że układy ruchowe i taneczne, które łączą w sobie dwie formy aktywności muzycznej (ruch przy muzyce i percepcję), można z powodzeniem wykorzystywać podczas codziennych tzw. momentów muzycznych. Jest to dobra okazja do utrwalenia umiejętności, a zarazem realizacja potrzeby ruchu, naturalnej dla dzieci na pierwszym etapie edukacyjnym.

TWÓRCZOŚĆ (DZIAŁANIA KREATYWNE)

1. Zakres pojęciowy:

- różne aspekty improwizacji swobodnej i ukierunkowanej.

2. Sposoby realizacji:

- tworzenie prostych rytmów – wykonywanie ich na instrumentach i za pomocą gestodźwięków;
- tworzenie akompaniamentów rytmicznych do piosenek;
- improwizacje ruchowe i głosowe;
- improwizacje instrumentalne;
- opowiadania ilustrowane muzyką i odgłosami;
- wyrażanie nastroju w muzyce środkami pozamuzycznymi.

3. Wskazówki metodyczne:

- Niezbędne wskazówki dotyczące działań kreatywnych znajdują się w *Inspiracjach muzycznych do klasy 1* (w części [Kompedium metodyczne](#)).
- Stosownie do rozwoju umiejętności uczniów po pierwszym roku nauki warto rozszerzać stopniowo zakres improwizacji swobodnych i pozwalać dzieciom na wyrażanie siebie poprzez ruch lub śpiew.
- Przy wprowadzaniu improwizacji głosowych należy pamiętać, że najpierw powinno się je ukierunkować, np. zaproponować uczniom układanie prostych melodii do rymowanek lub przysłów.
- W ramach przygotowania uczniów do gry na dzwoneczkach warto zastosować ten instrument do działań improwizacyjnych, np. krótkie uderzenia w różne płytki albo przesuwanie pałeczkami w prawo lub lewo (tzw. *glissando*) mogą naśladować różne odgłosy przyrody. Pozwoli to oswoić dzieci z instrumentem, a jednocześnie da im satysfakcję z poszukiwania różnorodnych brzmień.

WIEDZA O MUZYCE (WPROWADZANIE POJĘĆ MUZYCZNYCH)

1. Zakres pojęciowy:

- określanie cech muzyki: szybko – wolno, wysoko – nisko, głośno – cicho, coraz głośniej, ciszej, wyżej, niżej;
- pięciolinia, klucz wiolinowy, nuty – znaki graficzne dźwięków;
- wartości rytmiczne: ćwierćnuta, ósemka, pauza ćwierćnutowa, półnuta, cała nuta;
- wartości rytmiczne nut i pauz;
- gama, gama C-dur;
- forma AB;
- muzyka solowa i zespołowa;
- głosy wokalne: sopran, bas;
- instrumenty: fortepian, skrzypce, gitara, flet.

2. Sposoby realizacji:

- pogadanka;
- metody pogładowe;
- wizualizacja;
- odczytywanie taktów wartości rytmicznych.

3. Wskazówki metodyczne:

- Niezbędne wskazówki dotyczące wprowadzania pojęć muzycznych znajdują się w *Inspiracjach muzycznych do klasy 1* (w części [Kompedium metodyczne](#)) oraz w materiale zamieszczonym w tym poradniku.
- Utrwalanie wprowadzonych pojęć może się odbywać za pomocą krótkich quizów lub gier dydaktycznych oraz zaproponowanych kart pracy.

- Dla nauczyciela pomocny będzie także słowniczek zamieszczony na końcu poradnika.
- W rozkładzie materiału (cyklicznie, na koniec każdego miesiąca nauki) zostały zaproponowane zajęcia utrwalające wiedzę i umiejętności uczniów.

KONSTRUKCJA I PRZEBIEG ZAJĘĆ MUZYCZNYCH

- Niezbędne wskazówki dotyczące konstrukcji i przebiegu zajęć znajdują się w *Inspiracjach muzycznych do klasy 1* (w części *Kompendium metodyczne*).
- Warto zastosować metodę Z. Kodalya, przydatną przede wszystkim do kształtowania prawidłowej intonacji w śpiewie oraz rozwijającą poczucie rytmu – służą temu fonogestyka i tataizacja¹.

FONOGESTYKA polega na przełożeniu nazw i wysokości dźwięków na określone gesty dłoni. Podstawowy szereg siedmiu kolejnych dźwięków: **do, re, mi, fa, sol, la, si** jest powtarzany cyklicznie. Według metody Kodalya (tzw. metody relatywnego kształcenia słuchu, zwanej też metodą względną) najistotniejsze jest czytte intonowanie tych dźwięków w różnych układach podczas śpiewu *a cappella*, bez konkretnego odniesienia do ich rzeczywistego brzmienia (jak na instrumencie). Fonogesty są wykonywane podczas śpiewu na różnych wysokościach, układ dłoni natomiast oznacza zgłoski solmizacyjne, a ruch ręki w górę lub w dół wskazuje kierunek melodii.

Fonogestyka jest bardzo pomocna podczas nauki śpiewu, ponieważ ułatwia wyobrażanie sobie wysokości dźwięku i umożliwia śpiewanie solmizacją nawet wtedy, gdy dzieci nie znają zapisu dźwięków na pięciolinii. W *Kartach pracy* znajduje się na s. 74 znajduje się schemat fonogestów, który można wykorzystać przy wprowadzaniu kolejnych nut, a także do ćwiczeń w grze na dzwonkach lub do improwizacji głosowych. W przypadku melodii o dość szybkim tempie lub drobnym rytmie można zastosować fonogestykę uproszczoną, czyli wskazywać wysokość kolejnych dźwięków dłonią ułożoną płasko przed sobą (na wzór fonogestu **mi**).

TATAIZACJA dotyczy rytmu. Do każdej wartości rytmicznej przypisana jest określona sylaba, którą należy wymawiać z zachowaniem określonej długości. Podstawową kwestią jest relacja czasu trwania ćwierćnuty i ósemki, ponieważ te wartości są realizowane za pomocą podstawowych rodzajów ruchu: marszu i biegu. Zrozumienie tej proporcji (dwie ósemki na jedną ćwierćnutę) ułatwi opanowanie pozostałych wartości rytmicznych.

W tataizacji używa się następujących sylab:

ćwierćnuta – – ta;

ósemka – – ti (wymawiane dwa razy krócej niż ćwierćnuta);

półnuta – – taa (wymawiane w rytmie dwóch ćwierćnut);

cała nuta – – taaaa (wymawiane w rytmie czterech ćwierćnut);

pauza ćwierćnutowa – – sha.

Tataizacja sprzyja uporządkowaniu rytmicznemu. Przed zagranie prostych schematów rytmicznych lub akompaniamentów na instrumentach perkusyjnych dzieci powinny je najpierw odczytać tataizacją, a potem wykłaskać.

W pracy z małymi uczniami szczególnie ważna jest WIZUALIZACJA MUZYKI. Muzyka, doświadczana przede wszystkim zmysłem słuchu, jest dość trudna do omówienia i pojmowania, zwłaszcza przez tzw. wzrokowców, których wśród ludzi jest najwięcej. Dlatego łatwiej jest ją pojmować, jeżeli uda się przełożyć dźwięki na obraz. Warto zatem wizualizować na różne sposoby muzykę w jej rozmaitych aspektach:

¹ Oprócz metody Kodalya w pracy z uczniami warto wykorzystywać koncepcję C. Orffa oraz M. Przychodzińskiej – w zakresie form aktywności muzycznej, a także metodę B. Strauss – w zakresie aktywnego słuchania muzyki i elementy metody E.E. Gordona – w zakresie audiacji (w stadium końcowym – koordynacji) albo E. J. Dalcroze'a – w zakresie zrytmizowania całego ciała (gestodźwięki).

- zapis nutowy: położenie nut na pięciolinii obrazuje linię melodyczną, a ich kształt i wielkość odstępów między nimi – określony rytm;
- fonogestyka: wskazywanie kierunku linii melodycznej;
- rozmaite rekwizyty: za ich pomocą można przedstawiać dźwięki o różnej wysokości, a także nastrój lub formę (strukturę) słuchanego utworu muzycznego, np. animując wstążki, apaszki, chustki lub papierowe zwierzątka;
- przedmioty o zróżnicowanej wielkości (klocki, małe i duże plastikowe butelki itp.); można z nich układać schematy rytmiczne do odczytywania oraz realizacji gestodźwiękami i na instrumentach perkusyjnych;
- multimedia.

W procesie edukacji muzycznej nie wolno pomijać technologii informacyjno-komunikacyjnych. Pomocne będą przede wszystkim:

MUZYKOTEKA SZKOLNA (www.muzykotecaszkolna.pl) jest łatwo dostępną i niewymagającą logowania bazą. Znajdują się tam: utwory muzyczne, które można wykorzystać do słuchania, opisy i prezentacje instrumentów, materiały do nauki nut, definicje pojęć, bogata ikonografia, gry muzyczne, scenariusze lekcji i wiele innych ciekawych rozwiązań, które pomogą urozmaicić prowadzenie zajęć muzycznych. Baza dostępnych materiałów jest stale aktualizowana i powiększana.

SCHOLARIS (scholaris.pl) – projekt realizowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji – to bezpłatny portal dla nauczycieli, który oferuje ogromną ilość materiałów edukacyjnych w wersji interaktywnej.

Mogą one zostać wykorzystane na różnych urządzeniach multimedialnych: od tablic interaktywnych po tablety. Na portalu można znaleźć: scenariusze lekcji, ćwiczenia, teksty, animacje, slajdy, symulacje, gry dydaktyczne, filmy itp.

Inspiracje muzyczne do klasy 2 zostały również wzbogacone o materiały multimedialne w postaci krótkich filmów instruktażowych do nauki gry na dzwonkach.

TYGODNIOWE PLANY PRACY

nasza
Szkola

TYGODNIOWE PLANY PRACY

Proponowane treści nauczania związane z aktywnościami uczniów – numeracja zgodnie z podstawą programową

WRZESIEŃ

1. TYDZIEŃ NAUKI

- Taniec integracyjny. (3.1a)
- Zabawy rytmiczne. (3.1a)
- Słuchanie muzyki. (3.1c)

2. TYDZIEŃ NAUKI

- Piosenka *O uśmiechu* – nauka 1. zwrotki i refrenu. (3.1a)
- Ćwierćnuty i ósemki – zapis graficzny, realizacja ruchem (marsz i bieg) oraz tataizacją. (3.1b)

3. TYDZIEŃ NAUKI

- Piosenka *O uśmiechu* – kontynuacja nauki. (3.1a)
- Wprowadzenie pojęć: pięciolinia, klucz wiolinowy. (3.1b)
- Wprowadzenie nut, fonogestów i dźwięków **sol-mi** (g¹-e¹). (3.1b)

4. TYDZIEŃ NAUKI

- Piosenka *O uśmiechu* – utrwalenie. (3.1a)
- Utrwalenie nut i pojęć: nuty **sol-mi** (g¹-e¹), pięciolinia, klucz wiolinowy, ćwierćnuta, ósemka. (3.1b)

PAŹDZIERNIK

5. TYDZIEŃ NAUKI

- Piosenka *Kolorowa zagadka* – nauka 1. zwrotki i refrenu. (3.1a)
- Wprowadzenie nuty, fonogestu i dźwięku **la** (a¹). (3.1b)

6. TYDZIEŃ NAUKI

- Piosenka *Kolorowa zagadka* – kontynuacja nauki. (3.1a)
- Cechy muzyki: dźwięki wysokie i niskie, coraz wyżej, coraz niżej (melodia wznosząca i opadająca). (3.1b, c)
- Słuchanie muzyki: *Lot trzmiela* N. Rimskiego-Korsakowa. (3.1c)

7. TYDZIEŃ NAUKI

- Piosenka *Kolorowa zagadka* – utrwalenie. (3.1a)
- Wprowadzenie nuty, fonogestu i dźwięku **re** (d¹). (3.1b)

8. TYDZIEŃ NAUKI

- Improwizacja dźwiękowa (odgłosy) i ruchowa na temat piosenki. (3.2a,b)
- Wprowadzenie pauzy ćwierćnotowej. (3.1b)

9. TYDZIEŃ NAUKI

- Odczytywanie tataizacją i granie na instrumentach perkusyjnych rytmów ćwierćnotowo-ósemkowych z zastosowaniem pauzy ćwierćnotowej. (3.1a)
- Utrwalenie nut i pojęć: nuty **sol-mi-la-re** (g¹-e¹-a¹-d¹), dźwięki wysokie i niskie, wyżej, niżej, pauza ćwierćnotowa. (3.1b)

LISTOPAD

10. TYDZIEŃ NAUKI

- Piosenka *małego patrioty* – nauka 1. zwrotki i refrenu. (3.1a)
- Wprowadzenie nuty, fonogestu i dźwięku **do** (c¹). (3.1b)

11. TYDZIEŃ NAUKI

- Piosenka *małego patrioty* – kontynuacja nauki, utrwalenie. (3.1a)
- Cechy muzyki: cicha – głośna, coraz ciszej, coraz głośniej. (3.1b, c)

12. TYDZIEŃ NAUKI

- Piosenka *Sposób na nocne strachy* – nauka 1. zwrotki i refrenu. (3.1a)
- Słuchanie utworu *W grocie Króla Gór* E. Griega. (3.1c)
- Zabawy muzyczno-ruchowe – reakcja na zmiany dynamiki (głośności). (3.2b)

13. TYDZIEŃ NAUKI

- Piosenka *Sposób na nocne strachy* – kontynuacja nauki, utrwalenie. (3.1a)
- Wykonanie piosenki *Sposób na nocne strachy* z animacją rekwizytu (improwizacja ruchowa). (3.1a, 3.2b)
- Utrwalenie nut i pojęć: nuty **sol-mi-la-re-do** (g¹-e¹-a¹-d¹-c¹), muzyka głośna i cicha, głośniej, ciszej. (3.1b)

GRUDZIEŃ

14. TYDZIEŃ NAUKI

- Piosenka *Uroki zimy* – nauka. (3.1a)
- Muzyka solowa i zespołowa (chóralna). (3.1b)
- Słuchanie muzyki. (3.1c)

15. TYDZIEŃ NAUKI

- Piosenka *Wigilia* – nauka. (3.1a)
- Wprowadzenie nuty, fonogestu i dźwięku **fa** (f). (3.1b)
- Granie na dzwonek melodii *Kurki trzy*. (3.1a)

16. TYDZIEŃ NAUKI

- Układanie akompaniamentu perkusyjnego do piosenki *Wigilia*. (3.2b)
- Utrwalenie piosenek *Uroki zimy* i *Wigilia*. (3.1a)
- Wykonanie piosenki *Wigilia* z akompaniamentem na instrumentach perkusyjnych. (3.1a)
- Utrwalenie nut i pojęć: nuty: **sol-mi-la-re-do-fa** (g¹-e¹-a¹-d¹-c¹-f¹), muzyka solowa i zespołowa. (3.1b)

STYCZEŃ

17. TYDZIEŃ NAUKI

- Piosenka *Góry mają moc* – nauka refrenu. (3.1a)
- Słuchanie muzyki góralskiej. (3.1c)
- Wprowadzenie nuty, fonogestu i dźwięku **do** (c²). (3.1b)
- Granie na dzwonek melodii góralskiej *W murowanej piwnicy* – nauka. (3.1a)

18. TYDZIEŃ NAUKI

- Piosenka *Jak ja się cieszę* – nauka. (3.1a)
- Taniec góralski – improwizacja ruchowa do piosenki *Góry mają moc*. (3.2b)
- Melodia *W murowanej piwnicy* – utrwalenie. (3.1a)

19. TYDZIEŃ NAUKI

- Piosenka *Jak ja się cieszę!* – kontynuacja nauki i utrwalenie. (3.1a)
- Utrwalenie nut i pojęć: nuty **sol-mi-la-re-do-fa-do** ($g^1-e^1-a^1-d^1-c^1-f^1-c^2$). (3.1b)

LUTY

20. TYDZIEŃ NAUKI

- Piosenka *Bardzo zdrowa piosenka zimowa* – nauka 1. zwrotki i refrenu. (3.1a)
- Wprowadzenie nuty, fonogestu i dźwięku **si** (h^1). (3.1b)

21. TYDZIEŃ NAUKI

- Piosenka *Bardzo zdrowa piosenka zimowa* – kontynuacja nauki, utrwalenie. (3.1a)
- Zimowa pocztówka dźwiękowa – ilustracja dźwiękowa odgłosów zimy. (3.2b)
- Utrwalenie nut i pojęć: nuty **sol-mi-la-re-do-fa-do-si** ($g^1-e^1-a^1-d^1-c^1-f^1-c^2-h^1$). (3.1b)

MARZEC

22. TYDZIEŃ NAUKI

- Piosenka *Wiosenne święta* – nauka 1. zwrotki i refrenu. (3.1a)
- Zapoznanie z folklorem kaszubskim: stroje, hafty, charakterystyczne instrumenty (burczybas, diabelskie skrzypce). (3.1b)
- Słuchanie ludowej muzyki kaszubskiej. (3.1c)

23. TYDZIEŃ NAUKI

- Piosenka *Wiosenne święta* – kontynuacja nauki. (3.1a)
- Taniec do piosenki. (3.1a)
- Nauka piosenki kaszubskiej *Nasza nenka*. (3.1a)

24. TYDZIEŃ NAUKI

- Utrwalenie piosenki *Nasza nenka*. (3.1a)
- Nauka tańca kaszubskiego *Nasza nenka*. (3.1a)
- Słuchanie muzyki: L. Delibes – *Flower duet* z opery *Lakmé*. (3.1c)
- Wprowadzenie pojęcia sopran. (3.1b)

25. TYDZIEŃ NAUKI

- Piosenka *Wiosenne święta* – utrwalenie. (3.1a)
- Słuchanie: F. Chopin – *Mazurek B-dur op.17 nr 1*. (3.1c)
- Zabawy plastyczne do piosenki. (3.2a)
- Utrwalenie pojęć: muzyka kaszubska, sopran. (3.1b)

KWIECIEŃ

26. TYDZIEŃ NAUKI

- Piosenka *Wiosenna poleczka* – nauka 1. zwrotki i refrenu. (3.1a)
- Słuchanie muzyki: J. Strauss II – *Tritsch-Tratsch-Polka* (3.1c)
- Poznanie polki - tańca czeskiego (3.1b)

27. TYDZIEŃ NAUKI

- Piosenka *Wiosenna poleczka* – kontynuacja nauki i utrwalenie (3.1a)
- Zatańczenie podstawowego kroku polki (3.1a)
- Wartości rytmiczne: cała nuta, półnuta (3.1b)
- Odczytywanie taitazacją schematów rytmicznych z uwzględnieniem całej nuty i półnuty (3.1b)

28. TYDZIEŃ NAUKI

- Piosenka *Zielony dom* – nauka 1. zwrotki i refrenu. (3.1a)
- Wprowadzenie pojęcia: gama (3.1b)
- Wprowadzenie gamy C-dur jako szeregu poznanych wcześniej dźwięków (3.1b)

29. TYDZIEŃ NAUKI

- Piosenka *Zielony dom* – kontynuacja nauki i utrwalenie (3.1a)
- Utrwalenie pojęć: cała nuta, ćwierćnuta, gama, gama C-dur (3.1b)

MAJ

30. TYDZIEŃ NAUKI

- Piosenka *Rower* – nauka. (3.1a)
- Wprowadzenie pojęcia: bas. (3.1b)
- Słuchanie muzyki: S. Moniuszko *Aria Skołuby* z opery *Straszny dwór*. (3.1c)

31. TYDZIEŃ NAUKI

- Piosenka *Rower* – kontynuacja nauki i utrwalenie. (3.1a)
- Zabawy z piosenką. (3.2a)
- Określanie cech muzyki: szybko – wolno

32. TYDZIEŃ NAUKI

- Piosenka *Majówka* – nauka. (3.1a)
- Słuchanie muzyki: G. Mahler – I Symfonia D-dur *Tytan*, cz. 1 – *Z czasów młodości* (3.1c)
- Rozpoznawanie wiosennych odgłosów w słuchanym utworze (3.1c)

33. TYDZIEŃ NAUKI

- Piosenka *Majówka* – kontynuacja nauki i utrwalenie. (3.1a)
- Zabawy z piosenką. (3.2a)
- Utrwalenie nut i pojęć: bas, tempo muzyki: szybko - wolno. (3.1b)

CZERWIEC

34. TYDZIEŃ NAUKI

- Piosenka *na koniec roku szkolnego* – nauka zwrotki 1 i refrenu. (3.1a)
- Wprowadzenie pojęcia: forma AB – na przykładzie zwrotki i refrenu piosenki. (3.1b)
- Wizualizacja formy AB - zabawy muzyczno-plastyczne. (3.2a)

35. TYDZIEŃ NAUKI

- Piosenka *na koniec roku szkolnego* – kontynuacja nauki, utrwalenie. (3.1a)
- Utrwalenie formy AB. (3.1b)
- Zabawy z piosenką. (3.2a)

36. TYDZIEŃ NAUKI

- Piosenka *Jeszcze tylko chwilek parę* – nauka. (3.1a)
- Wartości rytmiczne nut i pauz – odczytywanie i realizacja schematów rytmicznych. (3.1b)
- Improwizacje rytmiczne - gestodźwiękowy akompaniament do piosenki. (3.2b)

37. TYDZIEŃ NAUKI

- Piosenka *Jeszcze tylko chwilek parę* – kontynuacja nauki, utrwalenie. (3.1a)
- Utrwalenie poznanych nut i pojęć. (3.1b)

UTRWALENIE NUT, NAZW I POJĘĆ

W klasie drugiej dzieci poznają potrzebne pojęcia związane z muzyką oraz uczą się rozpoznawania i odczytywania nut pod kątem ich wysokości i wartości rytmicznych. Dlatego ważne jest utrwalanie poznanych wiadomości – korzystne zarówno dla uczniów, jak i dla nauczycieli. Jedni uporządkują swoją wiedzę, drudzy otrzymają informację o stopniu jej przyrostu. Moduł powtórzeniowy został zaplanowany w ostatnim tygodniu każdego miesiąca.

Do utrwalania poznanych nut i pojęć mogą posłużyć nauczycielowi:

- ćwiczenia z kart pracy – można je od razu odpowiednio rozplanować lub wrócić do tych, których nie udało się zrealizować podczas zajęć;
- rebusy;
- różne formy zabaw lub gier dydaktycznych, np.: quiz, podchody z rozwiązywaniem muzycznych zadań, kalambury, układanie zgadywanek lub zadań przez jedną grupę dzieci dla pozostałych uczniów itp.

Przygotowując zajęcia powtórzeniowo-utrwalające można posłużyć się poniższymi propozycjami:

wrzesień

Utrwalenie nut i pojęć:

nuty: **sol-mi** (g¹-e¹) (Karta pracy nr 2, ćw. 4)

- układanie i śpiewanie prostych melodii wraz z pokazywaniem ich fonogestami;
- granie na dzwonkach (np. początek melodii *Kółko graniaste*);
- pięciolinia, klucz wiolinowy (Karta pracy nr 2, ćw. 1);
- rebusy;
- ćwierćnuta, ósemka;
- układanie schematów np. z klocków większych (ćwierćnuty) i mniejszych (ósemki), odczytywanie ich tataizacją i wykłaskiwanie.

październik

Utrwalenie nut i pojęć:

nuty: **sol-mi-la-re** (g¹-e¹-a¹-d¹) (Karta pracy nr 4, ćw. 2)

- układanie i śpiewanie prostych melodii wraz z pokazywaniem ich fonogestami (Karta pracy nr 4, ćw. 2);
- granie na dzwonkach (Karta pracy nr 4, ćw. 1, 2);
- dźwięki wysokie i niskie, wyżej, niżej;
- zagadki słuchowe: określanie melodii słuchanej podczas odtwarzania sampli;
- rysowanie w powietrzu linii melodycznej słuchanego utworu muzycznego lub śpiewanej piosenki.

listopad

Utrwalenie nut i pojęć:

nuty: **sol-mi-la-re-do** (g¹-e¹-a¹-d¹-c¹) (Karta pracy nr 6, ćw. 5)

- układanie i śpiewanie prostych melodii wraz z pokazywaniem ich fonogestami;
- granie na dzwonkach (Karta pracy nr 6, ćw. 6);

- pauza ćwierćnutowa;
- zapisywanie lub układanie schematów rytmicznych z różnych przedmiotów, odczytywane taktacją i wyklaskiwane (Karta pracy nr 6, ćw. 3);
- muzyka głośna i cicha, głośniej, ciszej;
- zagadki słuchowe: określanie melodii słuchanej podczas odtwarzania sampli;
- wyrażanie ruchem i gestem pauzy w słuchanej melodii lub rytmie.

grudzień

Utrwalenie nut i pojęć:

nuty: **sol-mi-la-re-do-fa** (g¹-e¹-a¹-d¹-c¹-f¹)

- układanie i śpiewanie prostych melodii wraz z pokazywaniem ich fonogestami, granie na dzwonkach (Karta pracy nr 7, ćw. 4, 5);
- muzyka solowa i zespołowa;
- rozpoznawanie aparatu wykonawczego podczas słuchania muzyki solowej lub zespołowej;
- wykonywanie poznanych piosenek solowo i zespołowo (Karta pracy nr 8, ćw. 3);
- granie na dzwonkach (soliści) i innych instrumentach perkusyjnych (zespół) (Karta pracy nr 9, ćw. 1).

styczeń

Utrwalenie nut i pojęć:

nuty: **sol-mi-la-re-do-fa-do** (g¹-e¹-a¹-d¹-c¹-f¹-c²) (Karta pracy nr 10, ćw. 3)

- układanie i śpiewanie prostych melodii wraz z pokazywaniem ich fonogestami;
- granie na dzwonkach (Karta pracy nr 10, ćw. 4);
- utrwalenie pojęć poznanych w pierwszym półroczu nauki;
- zagadki (np. grupy uczniów otrzymują kartkę z określonym pojęciem muzycznym, do którego muszą ułożyć pytanie dla pozostałych);
- quiz (materiał dodatkowy);
- kalambury;
- stworzenie przez uczniów własnych kart pracy z ilustracjami poznanych pojęć (np. Karta pracy nr 14, ćw. 1).

luty

Utrwalenie nut i pojęć:

nuty: **sol-mi-la-re-do-fa-do-si** (g¹-e¹-a¹-d¹-c¹-f¹-c²-h¹)

- układanie i śpiewanie prostych melodii wraz z pokazywaniem ich fonogestami;
- granie na dzwonkach;
- przypomnienie poznanych piosenek;
- lista przebojów – wybranie kilku piosenek, które się najbardziej spodobały, i wykonanie ich w określonej kolejności.

marzec

Utrwalenie pojęć (Karta pracy nr 15):

- muzyka kaszubska;
- przypomnienie poznanej tańca;

- kolorowanie ludowego stroju kaszubskiego lub wzoru haftu;
- wykonanie diabelskich skrzypiec albo burczybasu, zaśpiewanie piosenki *Nasza nenka* przy akompaniamencie instrumentów skonstruowanych przez uczniów;
- sopran;
- rozpoznawanie muzyki wokalne wykonywanej przez kobiety;
- rozpoznawanie muzyki kaszubskiej w słuchanych utworach;
- rebus (materiał dodatkowy).

kwiecień

Utrwalenie pojęć:

cała nuta, ćwierćnuta (Karta pracy nr 16, ćw. 4)

- układanie schematów, odczytywanie ich tataizacją i wyklaskiwanie

gama (Karta pracy nr 20, ćw. 4)

- rebus
- zabawa ruchowa, np.: dzieci biegają lub maszerują po sali, a kiedy słyszą gamę, zatrzymują się i ruchem dłoni pokazują jej kierunek

gama C-dur

- układanie kolejności dźwięków gamy C-dur z rozsypanych karteczek z nazwami solmizacyjnymi oraz karteczek z nazwami literowymi dźwięków, zgodnie z kierunkiem podanym przez nauczyciela
- uzupełnianie luk w szeregu dźwięków gamy C-dur

maj

Utrwalenie pojęć:

bas

- rozpoznawanie wśród różnych przykładów muzyki wokalne wykonywanej przez głosy męskie
- rozpoznawanie w słuchanych utworach
- rebus

czerwiec

Utrwalenie pojęć:

forma AB

- przedstawienie za pomocą rysunku lub instalacji przestrzennej
- rozpoznawanie w słuchanej muzyce

utrwalenie pojęć poznanych w klasie drugiej

- zagadki (np. grupy uczniów otrzymują kartkę z określonym pojęciem muzycznym, do którego muszą ułożyć pytanie dla pozostałych)
- quiz
- kalambury
- stworzenie przez uczniów własnych kart pracy z ilustracjami poznanych pojęć

PIOSENKI Z PRAKTYCZNYMI
WSKAZÓWKAMI DO PRACY

nasza
Szkola

PIOSENKI I ZABAWY

Zaproponowane piosenki odnoszą się do treści zawartych w podręczniku do klasy drugiej *Nasza szkoła*, a także do kalendarza roku szkolnego. Są dostosowane do możliwości wokalnych i muzycznych predyspozycji siedmiolatków. Każda z nich ma dwie wersje: wokально-instrumentalną, którą można wykorzystać zarówno do demonstracji, jak i do zabaw ruchowych, oraz instrumentalną, będącą atrakcyjnym, profesjonalnym akompaniamentem do wykorzystania podczas utrwalenia nauczonej piosenki lub jej prezentacji na klasowych bądź szkolnych uroczystościach. Do piosenek dołączone są krótkie opisy, wskazówki praktyczne dotyczące problematyki wykonawczej oraz propozycje zabaw – inspiracje do różnorodnych działań muzycznych, plastycznych itd.

Piosenki w wersjach wokально-instrumentalnych i instrumentalnych oraz sample (przykłady dźwiękowe) to pliki w formacie mp3, natomiast teksty piosenek oraz zapisy nutowe – w formacie PDF. W poradniku znajdują się także linki do filmów instruktażowych do nauki gry na dzwonkach, umieszczonych na kanale YouTube Ośrodka Rozwoju Edukacji.

Legenda:

wersja wokально-instrumentalna

wersja instrumentalna

tekst piosenki

zapis nutowy

sample (przykłady dźwiękowe)

filmy instruktażowe

W R Z E S I E Ń

O UŚMIECHU

muzyka: Bartosz Putkiewicz, słowa: Anna Gołębicka

U - śmie - chnij się do ma - my! U - śmie - chnij się do ta - ty! U -

śmie - chaj się do bra - ta! U - śmie - chaj się do świa - ta!

U - śmiech cie - szy, u - śmiech śmie - szy, u - śmiech

zmie - nia świat. Więc u - śmie - chaj się co -

dzie - nnie! Nie wiesz jak? No tak...

1. Uśmiechnij się do mamy!
Uśmiechnij się do taty!
Uśmiechaj się do brata!
Uśmiechaj się do świata!

Ref. Uśmiech cieszy,
uśmiech śmieszy,
uśmiech zmienia świat.
Więc uśmiechaj się codziennie!
Nie wiesz jak? No tak...

2. Uśmiechnij się do babci!
Uśmiechnij się do dziadka!
Uśmiechaj się do młodych!
Uśmiechaj do stulatka!

Ref. Uśmiech cieszy,
uśmiech śmieszy,
uśmiech zmienia świat.
Więc uśmiechaj się codziennie!
Nie wiesz jak? No tak...

3. Uśmiechnij się do dziewczyn!
Uśmiechnij do chłopaków!
Uśmiechaj się do starszych!
Uśmiechaj do pierwszaków!

Ref. Uśmiech cieszy,
uśmiech śmieszy,
uśmiech zmienia świat.
Więc uśmiechaj się codziennie!
Nie wiesz jak? No tak...

► O PIOSENCE...

Piosenka jest utrzymana w pogodnym i wesołym tonie. Wprowadza w dobry nastrój, zachęca, by uśmiechać się do wszystkich spotykanych osób. Uczy otwartości oraz bycia serdecznym dla innych. Utwór ma rytm ósemkowo-ćwierćnotowy.

► PRAKTYCZNE WSKAZÓWKI

Piosenka ma charakter marszowy, rozwija u dzieci poczucie rytmu i tempa. Naukę utworu można rozpocząć od refrenu, a potem wprowadzać kolejne zwrotki. Na koniec warto zaśpiewać całość.

► WYKORZYSTANIE PIOSENKI

1. Wesołe twarze

Nauczyciel na zajęciach plastycznych może wykonać z dziećmi wesołe twarze, które później zostaną umocowane na patyczkach lub długich wykałaczkach (po usunięciu ostrych końców).

Wskazówki do wykonania wesołych twarzy: każde dziecko otrzymuje szablon twarzy, na którym odwzorowuje swoją buzię (koloruje, ozdabia, doczepia włosy). Przy pracy może korzystać z dowolnych materiałów (np. krepiny, włóczki, skrawków kolorowych tkanin).

Podobizny twarzy mogą zostać wykorzystane jako rekwizyt do zabawy przy piosence.

Uczniowie podczas wykonywania kolejnych zwrotek maszerują po sali w dowolnym kierunku, a przed sobą trzymają wykonane twarze. W czasie refrenu zatrzymują się przy tej osobie, która znajduje się najbliżej, i kiwają się na boki. Na słowa: „Nie wiesz jak? No tak...” odsłaniają swoją twarz i uśmiechają się do spotkanej osoby.

Np.

Uśmiechnij się do mamy!

Uśmiechnij się do taty!

Uśmiechaj się do brata!

Uśmiechaj się do świata!

(dzieci maszerują po sali w dowolnym kierunku)

Uśmiech cieszy,

uśmiech śmieszy,

uśmiech zmienia świat.

Więc uśmiechaj się codziennie!

(kiwają się na boki)

Nie wiesz jak? No tak...

(odsłaniają twarz i uśmiechają się do napotkanej osoby)

2. Wykorzystanie wersji instrumentalnej

Uczniowie podczas wykonywania kolejnych zwrotek maszerują po sali w dowolnym kierunku. W czasie refrenu zatrzymują się przy tej osobie, która znajduje się najbliżej. Chwytają się pod ręce (haczyki) i kręcą w kółeczku – najpierw w jedną, później w drugą stronę. Na słowa: „Nie wiesz jak? No tak...” stają naprzeciwko osoby, z którą tańczyły, i uderzają dłońmi w jej dłonie.

Np.

Uśmiechnij się do mamy!

Uśmiechnij się do taty!

Uśmiechaj się do brata!

Uśmiechaj się do świata!

(dzieci maszerują po sali w dowolnym kierunku)

Uśmiech cieszy,

uśmiech śmieszy,

uśmiech zmienia świat.

Więc uśmiechaj się codziennie!

(tańczą w parach, obracają się i trzymają pod ręce)

Nie wiesz jak? No tak...

(stają naprzeciwko siebie i uderzają dłońmi w dłonie partnera)

3. Zabawa „Kostka uśmiechu”

Nauczyciel wraz z dziećmi wykonuje na zajęciach plastycznych dużą kostkę do gry, na której zamiast oczek zostaną umieszczone różne sposoby okazywania radości oraz uśmiechu.

Wskazówki do wykonania kostki: nauczyciel dzieli klasę na 6 grup. Każda z nich wykonuje ilustrację określonej wielkości, która pokazuje sposób okazywania radości i zadowolenia. Odpowiednio złożoną „kostkę uśmiechu” można wykorzystać do zabawy z piosenką.

Dzieci siadają w kręgu, śpiewają piosenkę i podają sobie kostkę. Kiedy zabrzmi ostatni wers refrenu, uczeń, który trzyma kostkę w dłoniach, wstaje i naśladuje gest zilustrowany na kostce.

Wskazówki:

Zabawę można powtarzać dowolną ilość razy. Proponowana aktywność pomoże w atrakcyjny sposób utrwalić tekst piosenki oraz rytm ćwierćnutowy. Zależnie od sprawności grupy i stopnia opanowania zabawy w rytmie ćwierćnutowym nauczyciel może zaproponować przyspieszenie tempa i przejść do rytmu ósemkowego (początkowo powinien wybijać go na dowolnym instrumencie, np. bębenku).

► KARTY PRACY

- **Karta pracy nr 1:** wprowadzenie pojęć *ćwierćnuta* i *ósemka* (zapis graficzny);
ćw. 4: dźwięki głośne i ciche, szybkie i wolne ([sample nr 1 i 4](#)).
- **Karta pracy nr 2:** wprowadzenie pojęcia *klucz wiolinowy* i jego zapisu graficznego;
ćw. 4: wprowadzenie dźwięków **sol**, **mi** (nazwa, nuta, fonogest).

PAŹDZIERNIK

KOLOROWA ZAGADKA

muzyka: Monika Gromek, Michał Józwiak, słowa: Arleta Niciewicz-Tarach

♩ = 80 Andante

1 Ko - lo - ro - wa to za - ga - dka, któ - rą mo - żesz po - znać też: se - gre -

3 ga - cja na - szych śmie - ci to na - pra - wdę wa - żna rzecz! To po -

5 dsta wa re - cy - kli - ngu, któ - rą ka - żdy mu - si znać: prze - twa - rza - my te o - dpa - dy, by o

8 Zie - mię le - piej dbać! Nie - bie - ski - na pa - pier! Zie - lo - ny jest na szkło! A

12 w żół - tym le - ży pla - stik, zaś w i - nnych - to, co "bio"! Nie - bie - ski - na pa - pier! Zie -

15 lo - ny jest na szkło! A w żół - tym le - ży pla - stik, zaś w i - nnych - to, co "bio"!

*1. Kolorowa to zagadka,
którą możesz poznać też:
segregacja naszych śmieci
to naprawdę ważna rzecz!*

*To podstawa recyklingu,
którą każdy musi znać:
przetwarzamy te odpady,
by o Ziemię lepiej dbać!*

*Ref. Niebieski – na papier!
Zielony jest na szkło!
A w żółtym leży plastik,
zaś w innych – to, co „bio”! (refren 2x)*

*2. Ekologia to nauka,
którą możesz poznać sam...
Bo te barwne pojemniki
pomagają wszystkim nam!*

*Dla natury i kultury
w kolorowe z nami graj,
zbiórkę zrób makulatury
i zasady dobrze znaj:*

*Ref. Niebieski – na papier!
Zielony jest na szkło!
A w żółtym leży plastik,
zaś w innych – to, co „bio”! (refren 4x)*

► O PIOSENCE...

Rytmiczna piosenka utrzymana w nastroju reggae. Posiada parzyste metrum i umiarkowane tempo. Celem piosenki jest zapoznanie uczniów z tematyką związaną z ekologią i segregowaniem odpadów. Rytmiczność piosenki dodaje jej lekkości, natomiast słowa uczą zasad szeroko rozumianego dbania o środowisko.

► PRAKTYCZNE WSKAZÓWKI

Naukę piosenki można rozpocząć od refrenu, później zwrotek. Na koniec należy zaśpiewać całość.

Warto zwrócić uwagę na synkopujący charakter utworu.

► WYKORZYSTANIE PIOSENKI

1. Ekologiczny instrument

Uczniowie wysypują z czarnego worka różnego rodzaju odpady (przygotowane wcześniej przez nauczyciela lub przyniesione przez dzieci). Ich zadaniem jest posegregowanie śmieci i zakwalifikowanie ich do poszczególnych kategorii:

PAPIER	1
PLASTIK	2
SZKŁO	3

Dzieci odliczają kolejno do trzech. Nauczyciel dzieli je na grupy, które mają za zadanie stworzyć instrumenty muzyczne z zebranych produktów (instrumenty mogą być wykonane na zajęciach plastycznych). Dzieci prezentują przygotowane instrumenty w czasie śpiewania piosenki.

2. Ekologiczny spacer

Uczniowie, podzieleni na trzy grupy (niebieską, zieloną i żółtą), spacerują po sali w rytm piosenki i zbierają wcześniej przyniesione odpady. Zbierają tylko śmieci zaklasyfikowane jako odpowiadające kolorowi ich grupy (grupa żółta – plastik, grupa zielona – szkło, grupa niebieska – papier). Zebrane przedmioty uczniowie wrzucają do pojemników o odpowiednim kolorze. Pojemniki do segregacji odpadów można wcześniej wykonać z grupą.

Wskazówki do wykonania pojemników:

Duże kartony obklejamy papierem kolorowym lub malujemy odpowiednim kolorem farby. Następnie umieszczamy na pojemnikach napis: papier/szkło/plastik.

Uwagi:

Zabawa uczy zachowań proekologicznych, a także wyrabia nawyk dbania o środowisko. Pojemniki można na stałe umieścić w klasie i zachęcać innych uczniów w szkole do segregacji odpadów.

3. Ekoakompaniament

Uczniowie podzieleni na trzy grupy śpiewają zwrotki piosenki. Podczas refrenu:

- grupa pierwsza na słowa: „niebieski – na papier” szeleści papierem;
- grupa druga na słowa: „zielony jest na szkło” gra na szklanych przedmiotach;
- grupa trzecia na słowa: „a w żółtym leży plastik” gra na plastikowych butelkach (dzieci uderzają jedną butelką o drugą).

Na słowa: „zaś w innych – to, co *bio*” grają wszystkie grupy.

► KARTY PRACY

- **Karta pracy nr 3:** wprowadzenie zapisu graficznego dźwięku **la** (nazwa, nuta, fonogest), ćwiczenia rytmiczne (ósemka, ćwierćnuta) – tataizacja.
- **Karta pracy nr 4:** wprowadzenie zapisu graficznego dźwięku **re** (nazwa, nuta, fonogest); ćw. 4: dźwięki wysokie i niskie ([sample nr 7](#)).

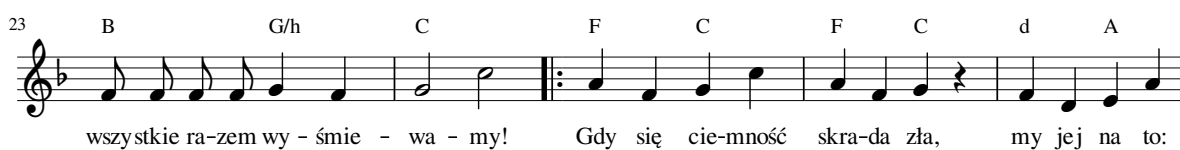
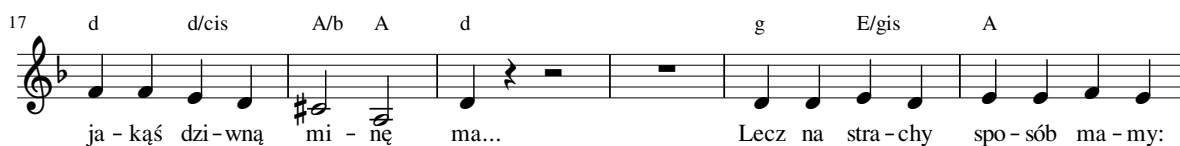
L I S T O P A D

SPOSÓB NA NOCNE STRACHY

muzyka: Monika Gromek, Michał Józwiak, słowa: Arleta Niciewicz-Tarach

$\text{♩} = 80$ Andante

1. Przyszła do nas ciemna noc,
głowy chowa nam pod koc,
a firanki groźny cień
całkiem inny jest niż w dzień...

W szyby głośno stuka deszcz,
aż po plecach biegnie dreszcz!
Nawet stara szafa ta
jakąś dziwną minę ma...

Lecz na strachy sposób mamy:
wszystkie razem wyśmiewamy!

Ref. Gdy się ciemność skrada zła,
my jej na to: ha! ha! ha!
A gdy srogo skrzypią drzwi,
my im – hi! hi! hi! (refren 2x)

2. Coś za oknem czai się...
Chyba to latarnie dwie!
Coś pod łóżkiem mieszka tuż –
może potwór, może... kurz?

W mroku fotel szczerzy kły...
a to tylko nasze sny!
Taki lęk jest śmiechu wart,
bo to wyobraźni żart!

Nocnym strachom się nie damy
i tak głośno zaśpiewamy:

Ref. Gdy się ciemność skrada zła
my jej na to: ha! ha! ha!
A gdy srogo skrzypią drzwi,
my im – hi! hi! hi! (refren 2x)

► O PIOSENCE...

Rytmiczna piosenka w umiarkowanym tempie. Melodia jest lekka i przyjemna. Momentami tajemnicza, niekiedy towarzyszy jej nastrój grozy, który w zestawieniu ze śmiechem występującym w refrenie sprawia, że niepokój znika. Piosenka oswaja z odgłosami otoczenia i pozwala przezwyciężyć dziecięce lęki.

► PRAKTYCZNE WSKAZÓWKI

Naukę piosenki można rozpocząć od refrenu, następnie kolejnych zwrotek. Na koniec należy zaśpiewać całość.

Zwrotki można śpiewać cicho, a refren, w którym są wyśmiewane strachy, śpiewamy głośno.

Refren piosenki – „ha! ha! ha! hi! hi! hi!” – inspirowane do wielu zabaw oddechowych.

Uczniowie mogą prezentować różne rodzaje śmiechu, za pomocą którego będą odganiać nocne strachy.

► WYKORZYSTANIE PIOSENKI

1. Zabawa dźwiękowa

Nauczyciel prosi, by uczniowie znaleźli w swoim otoczeniu przedmioty, przy pomocy których można wydobyc ciekawe dźwięki i odgłosy.

Uczniowie prezentują ciekawe dźwięki, które odkryli. Zadaniem grupy jest próba skojarzenia, skąd taki dźwięk może dobiegać.

2. Znikające strachy

a) Nauczyciel na zajęciach plastycznych może wykonać z dziećmi ćwiczenie, które polega na wlewaniu do gęstej cieczy kolorowych kropli atramentu lub tuszu kreślarskiego. Zadanie można wykonać na głębszych plastikowych tackach lub w słoikach. Mieszające się ciecze będą przybierać różne kształty. Każdy z uczestników ćwiczenia będzie mógł stworzyć swojego „stracha”, który zniknie po wylaniu go razem z cieczą do „wiadra śmiechu”.

b) Kolejną propozycją aktywności plastycznej jest wykonanie z papierowych serwetek oraz piłeczki pingpongowej własnego „straszka”, który również może powędrować podczas śpiewania piosenki do „pudła śmiechu”.

3. *W grocie Króla Gór*

Nauczyciel prosi dzieci, by usiadły lub położyły się wygodnie na dywanie i zamknęły oczy. Po wysłuchaniu utworu *W grocie Króla Gór* Edwarda Griega uczniowie dzielą się swoimi odczuciami, wrażeniami. Nauczyciel pyta o nastrój utworu i pozwala dzieciom na swobodne wypowiedzi. Taki rodzaj słuchania muzyki pobudza wyobraźnię oraz kształtuje myślenie konkretno-wyobrażeniowe.

Nauczyciel może podzielić klasę na dwie grupy. Zadaniem dzieci jest zilustrowanie utworu ruchem ciała oraz pokazanie emocji, które towarzyszą odbiorcom podczas słuchania. Do inscenizacji można wykorzystać stroje teatralne. Jeśli nauczyciel takimi nie dysponuje, może wspólnie z dziećmi wykonać je z krepiny, kartonów, folii itp.

Należy zwrócić uwagę na dynamikę utworu i jego specyficzny charakter.

W grocie Króla Gór (norw. *I Dovregubbens hall*) to suita skomponowana do sztuki *Peer Gynt* Henrika Ibsena.

Początek utworu imituje ostrożne kroki człowieka – Peer Gynt zakrada się do jaskini trolla, przed którym będzie uciekał. Ta część suity jest wykonywana na fagocie. Dołączają kolejne instrumenty grające coraz głośniej i szybciej – rozpoczyna się pogoń. Utwór kończy się gwałtownym uderzeniem. Dzieci mogą rozpoznawać kolejne instrumenty.

Cała akcja zostaje tu rozegrana za pomocą jednej, powtarzanej w kółko melodii, która za każdym razem rozbrzmiewa coraz głośniej, coraz szybciej i coraz potężniej.

► KARTY PRACY

- [Karta pracy nr 5](#): dźwięki wysokie i niskie, dźwięki otoczenia (kp sample nr [7](#), [8](#), [9](#)), wprowadzenie pojęcia *pauza ćwierćnutowa*, wprowadzenie dźwięku **do** (nazwa, nuta, fonogest);
- [Karta pracy nr 6](#): akompaniament perkusyjny, utrwalenie poznanych dźwięków.

L I S T O P A D

PIOSENKA MAŁEGO PATRIOTY

muzyka: Mariusz Matuszewski, słowa: Marcin Przewoźniak

Uroczyscie D D/F# G Gm/Bb A4 A7

Kto ty je - steś? Po - lak ma - ły! Mie - szkas w Po - lsce? Wła - śnie

4 D A7 D D/F# G Gm/Bb A4 A7 D

tak! O - rzeł bia - ły jest wspa - nia - ły. To jest go - dło! To nasz znak!

9 G D D7 G A7 D A7

Na - szą fla - gę zgo - dnie dzie - lą na - jpie - knie - jsze ba - rwy dwie. Biel z cze -

13 D D/F# G Gm/Bb A4 A7 D

rwie - nią, cze - rwień z bie - lą, ja im wie - rny zo - stać chcę.

17 G D G D

Ucz się ko - chać kraj ro - dzi - nny i to od na - jmło - dszych lat.

21 G Gm D B7/D# Em A7 D

Wa - żne, by sza - no - wać i - nnych, byś ro - zu - miał le - piej świat.

1. Kto ty jesteś? Polak mały!
 Mieszkasz w Polsce? Właśnie tak!
 Orzeł Biały jest wspaniały.
 To jest godło! To nasz znak!
 Naszą flagę zgodnie dzielą
 najpiękniejsze barwy dwie.
 Biel z czerwieni, czerwień z bielą,
 ja im wierny zostać chcę.

Ref. Ucz się kochać kraj rodzinny
 i to od najmłodszych lat.
 Ważne, by szanować innych,
 byś rozumiał lepiej świat.

(refren 2x)

2. Moja szkoła, dom, rodzina
 to ojczyzna, którą znam.
 Swoje życie tu zaczynam,
 tu dorosłym zostać mam.
 Wobec wrogów trzeba twardo,
 lecz odróżniaj: wróg – czy gość?
 I nie traktuj go z pogardą,
 by nie gardził tobą ktoś.

Ref. Ucz się kochać kraj rodzinny
 i to od najmłodszych lat.
 Ważne, by szanować innych,
 byś rozumiał lepiej świat.

(refren 2x)

3. Patriotyzm jest jak wiara:
 serce pełne wiary miej.
 A kto wierzy, ten się stara,
 więc dla kraju staraj się!
 Z mądrych dzieci – dobrzy ludzie.
 Z dobrych ludzi – mądry dzień.
 W takim świecie chcę się budzić,
 w takim świecie rosnąć chcę!

Ref. Ucz się kochać kraj rodzinny
 i to od najmłodszych lat.
 Ważne, by szanować innych,
 byś rozumiał lepiej świat.

(refren 2x)

► O PIOSENCE...

Piosenka o charakterze patriotycznym, traktująca o symbolach narodowych, ojczyźnie, szacunku do innych, kształtowaniu postawy patriotycznej oraz miłości do kraju.

► PRAKTYCZNE WSKAZÓWKI

Przed rozpoczęciem nauki piosenki należy wyjaśnić dzieciom, czym są symbole narodowe, patriotyzm, piosenka patriotyczna.

► WYKORZYSTANIE PIOSENKI

1. Mała i duża ojczyzna – aktywność plastyczna

Propozycja aktywności plastycznej pozwalająca lepiej zrozumieć pojęcie ojczyzny. Praca plastyczna nawiązuje do słów piosenki dotyczących małej ojczyzny.

Mała ojczyzna (część I)

Każde dziecko wykonuje na małej kartce (formatu A5) prosty rysunek, który ma przedstawiać dom, rodzinę jako małą ojczyznę, w której wychowuje się każdy z nas.

Ojczyzna (część II)

Na bardzo dużej fladze Polski lub mapie konturowej kraju uczniowie przyklejają swoje małe ojczyzny, które wspólnie stworzą ojczyznę/kraj.

Wskazówki: Podczas wykonywania zadania w tle może być słyszalna wersja instrumentalna utworu.

Uwagi:

Przy okazji wprowadzenia *Piosenki małego patrioty* można przeprowadzić rozmowę na temat hymnu narodowego (*Mazurka Dąbrowskiego*), postawy, jaką należy zachować podczas jego śpiewania, oraz podkreślić jego podniosły charakter. Warto skorzystać z nagrania [hymnu narodowego](#) w celu przypomnienia najważniejszej pieśni patriotycznej naszego kraju.

2. Kodeks małego patrioty

Propozycja stworzenia w grupach kodeksu zawierającego zachowania i postawy świadczące o postawie patriotycznej każdego człowieka. Uczniowie powinni spisać taki kodeks na dużym arkuszu szarego papieru.

Wskazówki: Pracę należy poprzedzić wyjaśnieniem, czym jest kodeks. Warto wskazać także przykłady zachowań oraz postaw patriotycznych, wpływających na dobre i zgodne życie wśród ludzi zamieszkujących nasz kraj.

2. List do mieszkańca innej części świata

Praca grupowa polegająca na napisaniu wspólnego listu (w oparciu o zdobytą wiedzę) do mieszkańca drugiej półkuli ziemskiej o tym, czym jest patriotyzm, oraz w jaki sposób każdy obywatel naszego kraju może pokazać swoją postawą, jak bardzo kocha swój kraj.

Wskazówki

Zapoznając dzieci z piosenką bądź opracowując aktywności do niej, nauczyciel może wykorzystać także [teledysk](#), który został do niej zrealizowany.

► KARTY PRACY

- [Karta pracy nr 7: brzmienie instrumentów](#), rytmizowanie piosenki.

GRUDZIEŃ

UROKI ZIMY

muzyka: Mariusz Matuszewski, słowa: Marcin Przewoźniak

Moderato C Dm7 G7 C

Czy już wszy-scy u-sły-sze - li? Światod ra - na cho - dzi w bie - li. Co się

3 Dm7 G7 C C7

sta - ło? Co się sta - ło? Któtak prze-brał go na bia - ło? Wszy-scy

6 F C F Fm C D7 G7

w szkole się cie-szy-my, bo to chy-ba sprawa zi-my? Bo to chy - ba sprawa zi-my!

10 C C7 F C D7 G G7 C C7 F F#°

Zi - ma wca - le nie jest zła, o - na z na - mi w śnie-żki gra. Zi - mą smu-tno? A - leż skąd!

13 C/G Am D7 G7 C Dm7 G7 C Dm7 G7 C

Zi-ma nie-sie za - pach świąt. Bim - bom, bim bam - bom! Bim - bom, bim bam - bom!

1. Czy już wszyscy usłyszeli?
 Świat od rana chodzi w bieli.
 Co się stało? Co się stało?
 Kto tak przebrał go na biało?
 Wszyscy w szkole się cieszymy,
 bo to chyba sprawka zimy?
 bo to chyba sprawka zimy!

*Ref. Zima wcale nie jest zła,
 ona z nami w śnieżki gra.
 Zimą smutno? Ależ skąd!
 Zima niesie zapach świąt.
 Bim-bom, bim-bam-bom!
 Bim-bom, bim-bam-bom!*

2. Wyjmuj narty, szykuj sanie.
 Z szafy ciepłe weź ubranie!
 Do karmnika zajrzyj śmiało!
 Tyle ptaków przyleciało!
 Wszyscy w szkole się cieszymy,
 bo to chyba sprawka zimy?
 bo to chyba sprawka zimy!

*Ref. Zima wcale nie jest zła,
 ona z nami w śnieżki gra.
 Zimą smutno? Ależ skąd!
 Zima niesie zapach świąt.
 Bim-bom, bim-bam-bom!
 Bim-bom, bim-bam-bom!*

3. Patrz, choinka, ta modnisia,
 jaka ustrojona dzisiaj!
 Pierwszej gwiazdki doczekamy
 i kolędy zaśpiewamy!
 Wszyscy w szkole się cieszymy,
 bo to chyba sprawka zimy?
 bo to chyba sprawka zimy!

*Ref. Zima wcale nie jest zła,
 ona z nami w śnieżki gra.
 Zimą smutno? Ależ skąd!
 Zima niesie zapach świąt.
 Bim-bom, bim-bam-bom!
 Bim-bom, bim-bam-bom!*

► O PIOSENCE...

Wesoła piosenka wprowadzająca w nastrój zimowy i świąteczny, utrzymana w tempie umiarkowanym. Tekst w sposób malarski opisuje uroki zimy.

► PRAKTYCZNE WSKAZÓWKI

Po zaprezentowaniu piosenki najprościej będzie rozpocząć naukę od jej refrenu. Kiedy dzieci go opanują, warto połączyć śpiew zwrotek przez nauczyciela (lub odtworzony z nagrania) z wykonaniem refrenu przez uczniów.

Ze względu na licznie występujące pauzy należy dopilnować równego rozpoczynania i kończenia poszczególnych fragmentów melodii.

► WYKORZYSTANIE PIOSENKI

1. Gazetowe zabawy zimowe

- Nauczyciel rozdaje dzieciom gazety (zwykłe, codzienne, z cienkiego papieru).
- W czasie zwrotek piosenki dzieci zgniatają gazety w „śniegowe” kulki, którymi rzucają rytmicznie do siebie (nie za szybko) podczas refrenu.

2. Aktywne słuchanie muzyki z użyciem rekwizytu

- Nauczyciel prosi uczniów, by spróbowali wydobyć z gazet różne odgłosy (np. rytmiczne odrywanie, szelest, zginiatanie, uderzanie o dłoń, ławkę lub oparcie krzesła itp.).
- Podczas słuchania fragmentu *Zimy* (cz. 2) A. Vivaldiego jedna grupa dzieci rytmicznie szeleści swoimi gazetami w wolnym tempie, a druga uderza w gazety palcami, naśladując tętent koni biegnących po śniegu.

GRUDZIEŃ

WIGILIA

muzyka: Anetta Pasternak, słowa: Bożena Czekańska-Mirek

1. Znalazłam cię na niebie,
mrugasz i drżysz...
Dla wszystkich, co w potrzebie,
w tę noc tak łnisz.

Ref. Dzyń, dzyń, dzyń, to ten dzień.
Dzyń, dzyń, dzyń, wszedł już w sień.
Dzyń, dzyń, dzyń, wieczór już.
Dzyń, dzyń, dzyń, Gwiazdka tuż. (refren 2x)

2. Jesteśmy razem wszyscy,
pośrodku stół.
Tak bardzo sobie bliscy,
dobrze nam tu.

Ref. Dzyń... (refren 2x)

3. Na stole obrus biały
i siana garść.
Opłatek w dłoni mały
to wspólny znak.

Ref. Dzyń... (refren 2x)

4. Ten wieczór jest jedyny
i święty tak.
Ogłoście już nowinę
na cały świat.

Ref. Dzyń... (refren 2x)

► O PIOSENCE...

Piosenka o tematyce świątecznej. Wolne tempo, słyszalny w melodii piosenki flet oraz dzwonki wprowadzają w nastrój zbliżającego się Bożego Narodzenia. Słowa piosenki mówią o wyjątkowości i magii świąt, spędzaniu czasu w gronie bliskich, spotkaniach wokół wigilijnego stołu w ten jedyny, niezwykły wieczór w roku.

► PRAKTYCZNE WSKAZÓWKI

Naukę piosenki warto poprzedzić ćwiczeniami aparatu artykulacyjnego. W piosence pojawiają się liczne zmiękczenia oraz słowa wymagające wyraźnego ich wypowiedzienia: drżysz – łnisz, dzień – sień, już – tuż, dzyń, dzyń... Naukę piosenki można rozpocząć od refrenu. Warto zwrócić uwagę, że w trzecim wersie refrenu na słowa: „Gwiazdka tuż” melodia skacze nieco niżej niż refren: „Dzyń, dzyń, dzyń, to ten dzień. Dzyń, dzyń, dzyń, wszedł już w cień. Dzyń, dzyń, dzyń, wieczór już. Dzyń, dzyń, dzyń, Gwiazdka tuż”.

► WYKORZYSTANIE PIOSENKI

Wprowadzając dzieci w nastrój świąteczny, warto podjąć rozmowę na temat symboli związanych ze świętami Bożego Narodzenia. Dzieci mówią o zwyczajach świątecznych i tym, w jaki sposób obchodzą święta w swoich domach. Nauczyciel przypomina, czym są symbole. Dzieci po wysłuchaniu piosenki wyliczają symbole świąteczne, o których mowa w piosence (biały obrus, opłatek, gwiazdka itp.).

Zabawy plastyczne do piosenki

Piosenka inspirowa do wykonania prac plastycznych tematycznie związanych z wigilią Bożego Narodzenia.

1. Stajenka

Zadaniem dzieci jest namalowanie Świętej Rodziny w stajence (np. kredkami ołówkowymi lub pastelami na tekturze). Warto zachęcić uczniów do kreatywnego wykorzystania prostych materiałów – mogą np. pokryć stajenkę słomkami, a postacie wykonać z patyczków po lodach. Do wykończenia pracy można wykorzystać brokat, by podkreślić symbol gwiazdy betlejemskiej.

Materiały potrzebne do wykonania pracy: tektura w dowolnym formacie, klej, kredki ołówkowe, pastele olejne, słomki/słoma, patyczki do lodów, brokat.

2. Wigilijny stół

Zadaniem dzieci jest nakrycie stołu wigilijnego – namalowanie na kartce A3 potraw wigilijnych, opłatka oraz rzeczy, które powinny się znaleźć na stole. Pracę można wykonać farbami plakatowymi.

Materiały potrzebne do wykonania pracy: pędzle, woda, farby plakatowe, kartka formatu A3.

3. Filcowe ozdoby choinkowe

Dzieci wycinają kształt z kolorowego filcu (odrysowują wcześniej wybrany i przygotowany przez nauczyciela szablon, np. bombkę, choinkę). Ozdabiają go, naklejając mniejsze filcowe elementy według własnego pomysłu: na bombce umieszczają kolorowe cekiny, malują elementy dekoracyjne brokatem w kleju, a choinkę obwijają ozdobnym, błyszczącym drucikiem, imitującym łańcuch choinkowy. Dzieci wycinają w ozdobach otwory na wstążkę, dzięki której wykonane bombki i choinki będzie można zawiesić na świątecznym drzewku.

Materiały do wykonania pracy: kolorowy filc dowolnej grubości, nożyczki, klej, kolorowe cekiny, ozdobny drucik, dziurkacz, kolorowa wstążka, brokat w kleju.

4. Choinka

Dzieci mogą wykonać choinkę z patyków. Patyki o zróżnicowanej długości należy ułożyć od najdłuższego do najkrótszego i przykleić na nie mocną taśmę klejącą (np. taśmę izolacyjną). Po odwróceniu otrzymamy choinkę w kształcie trójkąta. Można ją pomalować i ozdobić w dowolny sposób. Tak powstała choinka może zostać wykorzystana również do wykonania karty świątecznej, na której dzieci zamieszczą stworzone pod okiem nauczyciela życzenia świąteczne.

Materiały do wykonania pracy: patyczki, taśma izolacyjna, farby plakatowe, pędzel, woda.

Więcej pomysłów w [Inspiracjach artystycznych cz. 1.](#)

Linia melodyczna piosenki może stanowić znakomite tło muzyczne podczas wspólnego przystrajania klasowej choinki. Oddając nastrój świąteczny, może towarzyszyć klasowemu spotkaniu przy stole, jak również z rodzicami dzieci.

► KARTY PRACY

- [Karta pracy nr 7](#): wprowadzenie dźwięku **fa** (nuta, nazwa, fonogest);
ćw. 3: wprowadzenie melodii *Kurki trzy*.
- [Karta pracy nr 8](#): symbole świąteczne, wprowadzenie pojęć solo, chór;
ćw. 1: rozpoznawanie [instrumentów](#) w piosence *Wigilia*;
- [Karta pracy nr 9](#): podsumowanie materiału – grudzień.

S T Y C Z E Ń

GÓRY MAJĄ MOC

Słowa i muzyka: Krzysztof Maciejowski

$\text{♩} = 123$

D E D D E D G A

Gó - ry ma - ją moc, gó - ry ma - ją moc. Gó - ry pię - kne są

6 Bm G Em A(sus4) A D E D

w dzień i pię - kna jest w gó - rach noc. Gó - ry da - ją moc,

11 D E D G A Bm G

gó - ry da - ją si - łę. Wa - rto zdo - by - wać szczy - ty i

15 Em G A(sus4) A

być bli - żej nie - ba choć przez chwi - łę.

PIOSENKI I ZABAWY

*Ref. Góry mają moc,
góry mają moc.
Góry piękne są w dzień i piękna jest w górach noc.
Góry dają moc,
góry dają siłę.
Warto zdobywać szczyty
i być bliżej nieba choć przez chwilę.*

► O PIOSENCE...

Piosenka jest energiczna, rytmiczna i porywa do tańca – jak muzyka góralska. Opowiada o pięknie gór i ich mocy, a także o góralach – ich gościnności i życzliwości. Niesie za sobą także przesłanie wychowawcze: „warto zdobywać szczyty ...”. Piosenkę uatrakcyjniamy fragmenty rapowane.

► PRAKTYCZNE WSKAZÓWKI

Piosenka jest ładna i ciekawa, ale dość trudna. Dlatego wystarczy nauczyć dzieci tylko refrenu, który mogą śpiewać razem z nagraniem.

Nuty, słowa i nagranie całej piosenki znajdują się w „Kąciku folklorystycznym” na s. 98–101.

► WYKORZYSTANIE PIOSENKI

1. Improwizacja ruchowa – taniec góralski

- Uczniowie proponują ruch do piosenki.
- Nauczyciel wybiera najciekawsze propozycje i ustawia ich kolejność.
- Wszyscy uczą się powstałego układu ruchowego a potem wykonują go wspólnie do muzyki.

Można użyć rekwizytów: np. kijków do korektywy jako ciupag dla chłopców oraz chustek do animacji dla dziewczynek.

2. Wędrujący kapelusz

Nauczyciel dzieli uczniów na kilkusobowe grupy i każdej z nich daje kapelusz. Każda grupa tworzy koło. Podczas słuchania nagrania uczniowie rytmicznie przekazują sobie kapelusz z głowy na głowę. Można utrudnić zabawę, dodając kolejne kapelusze.

Kapelusze można zastąpić np. woreczkami z grochem.

Inną wersją zabawy może być „wędrująca ciupaga” – w trakcie której uczniowie podają sobie kijki do korektywy.

S T Y C Z E Ń

JAK JA SIĘ CIESZĘ

muzyka: Mariusz Matuszewski, słowa: Agnieszka Frączek

Jak ja się cie - szę! Cie - szę o - gro - mnie! Bo dzi - siaj
 ba - bcie przy - ja - dą do mnie! Ta, któ - ra ro - bi
 swe - try na dru - tach, a nas przy - tu - lać chce co mi - nu - ta,
 i ta, co cho - dzi w bu - tach na szpi - lkach, a do nas o - ko
 pu - szcza co chwi - lka. Jak ja się cie - szę! Cie - szę o -
 gro - mnie! Bo dziś dzie - dko - wie przy - ja - dą do mnie!
 Ten, któ - ry ba - jki wy - my - śla dla nas, a w pa - rku só - jki do -
 ka - rmia z ra - na, i ten, co wie - lkim mo - to - rem śmi - ga,
 a z na - mi chce się na ro - lkach ści - gać. Jak ja się
 cie - szę! Cie - szę o - gro - mnie! Bo dzi - siaj go - ście przy - ja - dą

60 F A7 Dm
do mnie! Dwóch mo - ich dzie - dków i ba - bcie dwie.

66 A7 Dm N.C. G7/B
Ba - rdzo są ró - żni, ka - żdy to wie, a - le to łą - czy ich

72 G7 C C[°] Dm7 G7 C
wszy - stkich prze - cież, że nas ko - cha - ją jak nikt na świe - cie!

78 C7 F Gm
Jak ja się cie - szę! Cie - szę o - gro - mnie, bo dzi - siaj

84 C7 1. F C7 2. F
go - ście przy - ja - dą do mnie! Jak ja się do mnie!

*Ref. Jak ja się cieszę! Cieszę ogromnie!
Bo dzisiaj babcie przyjadą do mnie! (refren 2x)*

*1. Ta, która robi swetry na drutach,
a nas przytulać chce co minuta,
i ta, co chodzi w butach na szpilkach,
a do nas oko puszcza co chwilka.*

*Ref. Jak ja się cieszę! Cieszę ogromnie!
Bo dzisiaj dziadkowie przyjadą do mnie! (refren 2x)*

*2. Ten, który bajki wymyśla dla nas,
a w parku sójki dokarmia z rana,
i ten, co wielkim motorem śmiga,
a z nami chce się na rolkach ścigać.*

*Ref. Jak ja się cieszę! Cieszę ogromnie!
Bo dzisiaj goście przyjadą do mnie! (refren 2x)*

3. *Dwóch moich dziadków i babcie dwie –
bardzo są różni, każdy to wie,
ale to łączy ich wszystkich przecież,
że nas kochają jak nikt na świecie!*

*Ref. Jak ja się cieszę! Cieszę ogromnie!
Bo dzisiaj goście przyjadą do mnie! (refren 2x)*

► O PIOSENCE...

Piosenka tematycznie łączy się z Dniem Babci oraz Dniem Dziadka, opowiada o wyjątkowych więziach wnuków z dziadkami. Jest doskonałą propozycją do zaprezentowania dziadkom z okazji ich święta. Tempo piosenki jest umiarkowane, melodia walczyka dodaje jej lekkości.

► PRAKTYCZNE WSKAZÓWKI

Naukę piosenki należy rozpocząć od refrenu, który poprzedza pierwszą zwrotkę.

► WYKORZYSTANIE PIOSENKI

Zabawy plastyczne do piosenki

1. Portrety

a) Piosenka może zainspirować uczniów do aktywności plastycznych, np. wykonania portretów swoich babć i dziadków.

Praca plastyczna może być wykonana dowolną techniką (farby, kredki, pastele, technika mieszana). Portrety wykonujemy na kartce wybranego formatu, np. A4, tworzymy ramkę za pomocą krepiny pomarszczonej tak, by przypominała falbankę, i przymocowujemy ją do brzegów kartki. Na przedstawieniu przygotowanym z okazji Dnia Babci i Dziadka można zaprezentować wykonane prace. Zadaniem gości będzie odnalezienie swojego portretu.

Wskazówki do wykonania: uczniowie tworzący prace powinni uwzględnić cechy charakterystyczne dziadków.

b) Można też wykonać ilustrację przedstawiającą hobby babci i dziadka lub sposoby wspólnego spędzania czasu – dziadków z wnukami.

Materiały: do wyboru (farby, pędzle, pojemnik na wodę, kredki, pastele, krepina, klej, kolorowa taśma klejąca).

2. Flakon dla babci

Uczniowie ozdabiają szklane lub plastikowe słoiczki i buteleczki za pomocą plasteliny. Rozsmarowują grubszą warstwę na ściankach zewnętrznych pojemniczka. Na plastelinie umieszczają dowolne, wcześniej przygotowane ziarna, np. ryż, groch, itp., wciskają je w plastelinę i układają w dowolne wzory. Do gotowych i ozdobionych flakoników uczniowie mogą włożyć wybrane kwiaty, np. wykonane z krepiny.

Materiały: szklane lub plastikowe buteleczki, plastelina, ziarna (kasza, ryż, soczewica, fasolka, kminek, itp.).

3. Drzewko szczęścia dla dziadka

Doniczkę (plastikową lub ceramiczną) smarujemy po zewnętrznej stronie klejem i ściśło owijamy sznurkiem lub kolorową włóczką. Do doniczki wsypujemy ziemię, wbijamy patyk, na który nabijamy ozdobioną styropianową kulę. Wiążemy na patyku kokardę z kolorowej wstążki.

Wykonanie kuli: kulę smarujemy klejem i obtaczamy w kaszy (można ją po wyschnięciu pomalować farbami). Kulę można ozdobić również cekinami lub pasmanteryjnymi kwiatuskami.

Materiały: mała doniczka, patyk, duża kula styropianowa, wstążka, klej, sznurek lub włóczka, kasza, cekiny, szpileczki krótkie, kwiaty z taśmy pasmanteryjnej, farby.

Więcej pomysłów w [Inspiracjach artystycznych](#) w cz. 1.

Zabawy ruchowe do piosenek

1. Walczyk

Uczniowie ustawiają się parami w kole. Spacerują w rytm piosenki po sali, na słowa refrenu zatrzymują się, stają naprzeciwko siebie w parze, trzymają się za ręce, tańczą walczyka lekko na palcach, jednocześnie odchylają się delikatnie na boki raz w jedną, raz w drugą stronę.

2. Zabawa ruchowa z wykorzystaniem wstążek

Uczniowie słuchają wersji instrumentalnej piosenki i rozróżniają akompaniament instrumentu klawiszowego oraz instrumentów smyczkowych. Trzymają w dłoniach patyczki ze wstążkami, malują i akcentują w powietrzu melodię, która jest grana na skrzypcach.

Wskazówki do zabawy: nauczyciel wskazuje wcześniej, jaki instrument dominuje w refrenie oraz zwrotce piosenki. Może do tego wykorzystać ilustracje fortepianu oraz skrzypiec, by lepiej zobrazować dzieciom słyszane dźwięki.

► KARTY PRACY

- **Karta pracy nr 10:** wprowadzenie pojęć *akcent*, *intonacja*; Wprowadzenie dźwięku **do** (c²) – nuta, nazwa, fonogest; ćw. 4: zapoznanie z melodią *W murowanej piwnicy – gra na dzwonkach*.
- **Karta pracy nr 11:** wprowadzenie pojęcia *tempo*.
- **Karta pracy nr 12:** utrwalenie materiału z bieżącego miesiąca, maska karnawałowa.

L U T Y

BARDZO ZDROWA PIOSENKA ZIMOWA

muzyka: Mariusz Matuszewski, słowa: Marcin Przewoźniak

Moderato Em7 A7 D A7 D

Tro-chę mro - zu, tro - chę śnie - gu, bia-ło jest! Bia - ło jest! Bie-gnę,

5 Em7 A7 D E7/G# E7 A

bie - gnę po ko le gów, cie-szę się, cie - szę się, Zi - mą

9 Em7 A7 D Bm

wszy - scy u - wie - lbia - my śnieg i ruch, śnieg i ruch. Ró - żne

11 E7 E7/G# A

spo - rty u - pra-wia-my. Ka-żdy zuch, ka - żdy zuch! Przy-sy -

15 Em7 A7 D B7/D# Em7 A7

pa - na gó - rka śnie - giem. Szus! Szus! Hej na gó - rkę wszy-scy bie - giem.

18 D B7 Em E7/G#

Już! Już! Cie-płą cza-pkę, rę - ka - wi - czki włóż! Włóż! Tro-chę

21 A7 D

szczy - pie nas w po - li - czki mróz! Mróz

1. Trochę mrozu, trochę śniegu,
biało jest! Białło jest!
Biegnę, biegnę po kolegów,
cieszę się, cieszę się.

Zimą wszyscy uwielbiamy
śnieg i ruch, śnieg i ruch.
Różne sporty uprawiamy.
Każdy zuch, każdy zuch!

Ref. Przysypana górką śniegiem.
Szus! Szus!
Hej na górkę wszyscy biegiem.
Już! Już!
Ciepłą czapkę, rękawiczki
włóż! Włóż!
Trochę szczypie nas w policzki
mróz! Mróz!

2. Zimę bardzo lubią dzieci.
Chyba wiesz? Chyba wiesz?
Kiedy śnieżek z nieba leci –
hartuj się! Hartuj się!

Chcesz być zdrowy, energiczny?
Oto cel! Oto cel!
W ten zimowy czas magiczny
kochaj biel! Kochaj biel!

Ref. Przysypana górką śniegiem.
Szus! Szus!...

3. Kto się rusza, nie próżnuje,
zdrowie ma! Zdrowie ma!
I nartami śnieg rysuje,
w śnieżki gra! W śnieżki gra!

Gdzie podziały się bałwany?
Ulep je! Ulep je!
Taką zimę my kochamy!
To się wie! To się wie!

Ref. Przysypana górką śniegiem.
Szus! Szus!...

► O PIOSENCE...

Piosenka o tematyce zimowej, zachęcająca do zabaw oraz aktywności fizycznej na świeżym powietrzu. Tekst nawiązuje do sportów zimowych oraz zdrowego stylu życia. Piosenka mówi o tym, jak w ciekawy oraz atrakcyjny sposób dzieci mogą spędzać czas zimową porą.

► PRAKTYCZNE WSKAZÓWKI

Piosenka utrzymana jest w wesołym nastroju z wyraźnie słyszalnym rytmem ćwierćnutowym.

► WYKORZYSTANIE PIOSENKI

1. Pejzaż zimowy

Uczniowie wykonują zimowy pejzaż. Na plastikowe tacki wysypują mąkę lub sól. Słuchają piosenki, uruchamiają wyobraźnię i malują pejzaż zimowy palcami oraz dłońmi.

Materiały: plastikowe tacki o dowolnej wielkości, mąka kuchenna, sól kuchenna, kolorowa kreda, plastikowe miseczki do mieszania kolorów, patyczki lub łyżki do mieszania.

Wskazówki do wykonania pracy: można wcześniej zabarwić sól kuchenną np. na niebiesko przy pomocy kolorowej pokruszonej kredy. Pejzaż nabierze wielowymiarowego wyrazu poprzez zróżnicowanie barw.

2. Zimoludek

Rekwizyt do zabawy przy piosence wykonamy ze zróżnicowanych materiałów plastycznych. Rękawiczka powinna zostać ubrana odpowiednio do zimowej pory oraz ucharakteryzowana na zimowego przyjaciela.

Materiały: rękawiczka z jednym palcem, wstążki, skrawki filcu oraz tkanin, klej do tkanin.

Wskazówki do wykonania pracy: powierzchnię rękawiczki na wewnętrznej części dłoni ubieramy w strój zimowy (czapkę, szalik, elementy twarzy).

Ozdobiona rękawiczka – nasz „Zimoludek” – może posłużyć do wspólnego śpiewania, inscenizowania piosenki, wprowadzenia tematyki zimowej, przypomnienia zasad dostosowania ubioru do pogody. Aktywność ta może być zachętą dla dzieci średnio zaangażowanych w zabawy muzyczne i pozwoli włączyć się we wspólną zabawę.

3. Sporty zimowe

Praca zespołowa polegająca na wspólnym wykonaniu makiety ze sportami zimowymi i przedstawieniu na niej aktywnych sposobów spędzania czasu wolnego zimową porą. Makieta służy promowaniu zdrowego trybu życia i zachęca uczniów do aktywności. Jest propozycją do wprowadzenia w tematykę sportów zimowych i właściwych nawyków prozdrowotnych.

Materiały: niebieski brystol, farby plakatowe (biała, czarna, czerwona, niebieska), kulki z pokruszonego styropianu, srebrny brokat.

Wskazówki do wykonania pracy: dzieci w grupkach dwu-, trzyosobowych wybierają dowolną zimową dyscyplinę sportową i przedstawiają ją na dużych kartkach. Za pomocą farb tworzą obraz. Mieszanie barw

pozwole odkryć walory materiału plastycznego, jakim są farby. Dzieci mogą je mieszać w dowolny sposób, otrzymywać pożądany odcień koloru oraz mieszać je w celu otrzymania innej barwy. Użycie brokatu oraz kulek styropianowych pozwoli uzyskać głębię obrazu.

Więcej pomysłów w [Inspiracjach artystycznych](#) w cz. 2.

4. Drewniana orkiestra

Uczniowie do słów piosenki grają odpowiednio na drewniankach lub szklanych butelkach.

1. *Trochę mrozu, trochę śniegu, białe jest! Białe jest!*
Biegnę, biegnę po kolegów, cieszę się, cieszę się.
Zimą wszyscy uwielbiamy śnieg i ruch, śnieg i ruch.
Różne sporty uprawiamy. Każdy zuch, każdy zuch.

(Powtórzenia słów na końcu każdego wersu mogą być śpiewane przez grupę dzieci wybraną wcześniej przez nauczyciela)

Ref. Przysypana górką śniegiem. Szus! Szus!
 Hej na górkę wszyscy biegiem. Już! Już!
 Ciepłą czapkę rękawiczki włóż! Włóż!
 Trochę szczypie nas w policzki mróz! Mróz!

(Każdy z podkreślonych wyrazów akcentujemy jednym uderzeniem)

2. *Zimą bardzo lubię dzieci. Chyba wiesz? Chyba wiesz?*
Kiedy śnieżek z nieba leci – hartuj się! Hartuj się!
Chcesz być zdrowy, energiczny? Oto cel! Oto cel!
W ten zimowy czas magiczny kochaj biel! Kochaj biel!

3. *Kto się rusza, nie próżnuje, zdrowie ma! Zdrowie ma!*
I nartami śnieg rysuje, w śnieżki gra! W śnieżki gra!
Gdzie podziały się bałwany? Ulep je! Ulep je!
Taką zimę my kochamy! To się wie! To się wie!

Wskazówki do wykonania utworu:

- Uczniowie mogą zaśpiewać piosenkę z podziałem na dwie grupy (wskazówka do zwrotki z powtarzaniem ostatniego wersu). Jedna grupa śpiewa całą zwrotkę, a druga dośpiewuje powtórzenia.
- Drugi wariant wykonania piosenki zakłada zaangażowanie całej klasy w akompaniament do refrenu (wszyscy akcentują podkreślone wyrazy, uderzając drewniankami lub o szklane butelki). Dzieci mogą być także podzielone na dwie grupy (jedna grająca na butelkach, druga na drewniankach).
- Dzieci mogą dogrywać powtórzenia do całej piosenki, np. w dwóch grupach (do refrenu na drewniankach, zwrotkę na butelkach).

► KARTY PRACY

- Karta pracy nr 13:** utrwalenie nazw dźwięków;
 ćw. 1: wprowadzenie dźwięku **si** (nazwa, nuta, fonogest).
- Karta pracy nr 14:** powtórzenie poznanych znaków muzycznych, zimowe dźwięki.

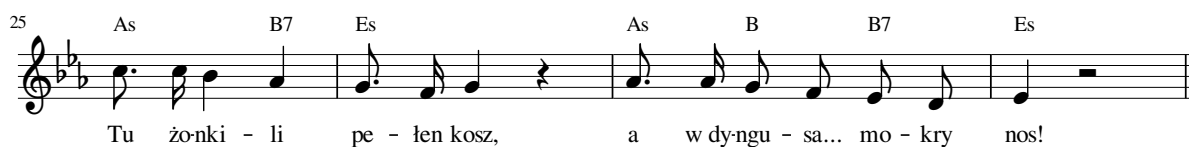
M A R Z E C

WIOSENNE ŚWIĘTA

muzyka: Monika Gromek, Michał Józwiak, słowa: Arleta Niciewicz-Tarach

$\text{♩} = 120$ Allegretto

*1. Kto to taki? Co za panna?
Wystrojona – to marzanna!
W darze nam przynosi wiosnę,
a z nią święta wielkanocne!*

*Ref. Już malują się pisanki,
są kurczaczki i baranki,
a na stole – tylko: ćśś!
– pośród bazi zając spi...
Żur od rana się zajada
i na drożdżach rośnie baba!
Tu żonkili pełen kosz,
a w dyngusa... mokry nos!*

*2. Wiosnę wita z nami gaik!
Zatem zgodnie ze zwyczajem
przystroimy gałąź sosny,
by świętować czas radosny...*

Ref. Już malują się pisanki...

*3. Na wiosenne, słodkie święta
– niechaj każdy zapamięta,
co śpiewamy zgodnym chórem:
zawsze musi być mazurek!*

Ref. Już malują się pisanki...

► O PIOSENCE...

Piosenka jest związana z nadejściem wiosny, zwyczajem jej witania, budzeniem się przyrody do życia. Opowiada również o świętach wielkanocnych oraz tradycjach związanych z ich obchodami.

► PRAKTYCZNE WSKAZÓWKI

Piosenka ma charakterystyczną, dobrze słyszalną przygrywkę i utrzymana jest w metrum 3/4. Naukę piosenki należy rozpocząć od refrenu.

► WYKORZYSTANIE PIOSENKI

Tematyka piosenki może być wykorzystana do przeprowadzenia z dziećmi rozmowy na tematy związane z tradycjami świątecznymi, obrzędkiem topienia marzanny, pierwszymi oznakami wiosny.

Zabawy plastyczne do piosenki

1. Pisanki

Dzieci ozdabiają wcześniej przygotowane i ugotowane jajka – malują na nich wzory kredkami świecowymi.

Później, pod okiem nauczyciela, zanurzają jajka w kolorowych barwnikach. Powstałe pisanki zabierają do domu, by udekorować świąteczny stół.

2. Kartonowy koszyczek na pisanke

[Karta pracy](#) nr 15, ćw. 2.

Materiały niezbędne do przygotowania koszyczka: stara kartka świąteczna, zszywacz, taśma klejąca, nożyczki.

Zabawa ruchowa

1. Improwizacje ruchowe

Nauczyciel zachęca dzieci, aby do wersji instrumentalnej piosenki poruszały się swobodnie po sali i ilustrowały ruchem ciała nastrój utworu. Dzieci malują ruchem muzykę.

2. Taniec

I wersja

Dzieci stoją w parach, twarzą do siebie, trzymają się oburącz. Chodzą w rytmie ćwierćnut, lekko uginając kolana (krok odstawno-dostawny). W czasie zwrotek wykonują wcześniej opisany krok podstawowy. Na słowa refrenu poruszają się tym samym krokiem i kręcą się wkoło w swojej parze. W czasie przygrywki zmieniają parę i tańczą z nową osobą.

II wersja

Dzieci stoją w parach, w kole, twarzą do siebie, trzymają się oburącz. Chodzą w rytmie ćwierćnut, lekko uginając kolana (krok odstawno-dostawny). W czasie zwrotek i refrenu wykonują wcześniej opisany krok podstawowy. Na wskazane słowa refrenu dzieci obracają się w parze, nadal trzymając się za obydwie ręce. W czasie przygrywki zmieniają parę i tańczą z nową osobą.

*Ref. Już malują się pisanki,
są kurczaczki i baranki,
a na stole – tylko: ćśś!
– pośród bazi zając śpi...
Żur od rana się zajada
i na drożdżach rośnie baba!
Tu żonkili pełen kosz,
a w dyngusa... mokry nos!*

Nauka piosenki kaszubskiej i tańca [Nasza nenka](#); słuchanie muzyki: L. Delibes – [Flower duet](#) z opery [Lakme](#); słuchanie [Mazurka B-dur](#) op. 17 nr 1 F. Chopina.

► KARTY PRACY

- [Karta pracy nr 15](#): wprowadzenie pojęć *sopran*, *muzyka kaszubska*.

K W I E C I E Ń

WIOSENNA POLECZKA

muzyka: Mariusz Matuszewski, słowa: Marcin Przewoźniak

Allegro

1 Po de - szcu w o - gro - dzie zie - lo - no w przy - ro - dzie. Sto -

5 kro - tce się kła - nia tu - li - pan. Jest pię - knie na

10 świe - cie, gdy sad bia - łym kwie - ciem na ka - żdej ga -

14 lę - zi za - kwi - ta. Wio - se - nna po - le - czka z pro -

19 my - kiem sło - ne - czka. Z pro - my - kiem sło - ne - czka po -

23 le - czka. Kwi - tną - ca, zie - lo - na, de - szczy - kiem zro -

28 szo - na po - le - czka, wio - se - nna po - le - czka.

1. Po deszczu w ogrodzie
zielono w przyrodzie.
Stokrotce się kłania tulipan.
Jest pięknie na świecie,
gdy sad białym kwieciami
na każdej gałęzi zakwita.

Ref. Wiosenna poleczka
z promykiem słoneczka.
Z promykiem słoneczka poleczka.
Kwitnąca, zielona,
deszczykiem zroszona
poleczka, wiosenna poleczka.

2. Szmer drzew i jałowców,
skrzydlatych wędrowców
dziś puszcza radośnie zaprasza.
Las pachnie żywicą
i już nowe życie
piskami się w gniazdach ogłasza.

Ref. Wiosenna poleczka
z promykiem słoneczka.
Z promykiem słoneczka poleczka.
Kwitnąca, zielona,
deszczykiem zroszona
poleczka, wiosenna poleczka.

3. Motyle i pszczoły
w parady wesołej
latają pomiędzy kwiatami.
I szpak się odzywa,
że wiosna przybywa
i z nami na dłużej zostanie.

Ref. Wiosenna poleczka
z promykiem słoneczka.
Z promykiem słoneczka poleczka.
Kwitnąca, zielona,
deszczykiem zroszona
poleczka, wiosenna poleczka.

► O PIOSENCE...

Piosenka opisuje zmiany w przyrodzie, które następują wraz z nadejściem wiosny. Muzyka jest żywa i skoczna.

► PRAKTYCZNE WSKAZÓWKI

Polka to ludowy taniec pochodzenia czeskiego. Nazwa tańca pochodzi od czeskiego słowa „pulka”, tzn. połówka. Polka jest tańcem wirowym, utrzymanym w metrum 2/4, w szybkim tempie. Wesoły charakter polki zachęca do płaśów przy jej melodii.

► WYKORZYSTANIE PIOSENKI

1. Wiosenny spacer

Naukę piosenki można powiązać z wyjściem do parku, lasu, na łąkę. Wiosną obcowanie z przyrodą może dostarczyć dodatkowych bodźców zmysłowych (zapach lasu, łąki, wiosennych kwiatów, drzew, śpiew ptaków). Odgłosy lasu pozwolą lepiej poznać otaczającą przyrodę i zachodzące w niej zmiany.

2. Odgłosy przyrody

Korzystając z sampli, nauczyciel może zaprezentować wybrane przez siebie odgłosy przyrody (np. ptaków). Mogą one stanowić wstęp do zabawy w [memory dźwiękowe](#).

3. Wiosenne drzewo

Praca zbiorowa (najlepiej poprzedzona spacerem, podczas którego dzieci miały możliwość zaobserwowania zmian w przyrodzie) polegająca na wykonaniu z kolorowej krepiny lub bibulek wiosennych kwiatów. Zostaną one umieszczone na drzewie jako pąki kwiatów, symbolizujące budzenie się przyrody do życia.

Materiały: kolorowa krepina, bibuła, sznurek, taśma klejąca, drucik, gałąź (np. wierzby), plastikowe wiaderko.

Wskazówki do wykonania: uczniowie z kolorowych bibulek lub krepiny wykonują wiosenne kwiaty, które umieszczają na gałązkach wierzby umocowanej w plastikowym wiaderku. Dzieci mogą udekorować kwiatami np. tablicę czy okna sali.

4. Wiosenny taniec

Tanec grupy, dzieci stoją w kole. Podczas przygrywki uczniowie łąpią się pod boczki i kołyszają wesoło.

Podczas pierwszej zwrotki uczniowie tańczą, podskakują wesoło, poruszają się w jednym kierunku dookoła wykonanego wiosennego drzewa, trzymając się przy tym za ręce.

W czasie drugiej zwrotki dzieci tańczą w parach, robią haczyki i kręcą się dookoła (układ grupy: w kole).

Podczas trzeciej zwrotki uczniowie tańczą w kole, wesoło podskakują krokiem poleczki w jednym kierunku (jeden za drugim).

W czasie refrenu uczniowie stoją twarzą do środka koła i wykonują jeden ruch – po dwa razy klaszczą w swoje uda, następnie w dłonie sąsiada po swojej lewej stronie, w swoje uda, potem w dłonie sąsiada po swojej prawej stronie.

Słuchanie muzyki: J. Strauss (syn) *Trish-Trasch Polka*.

► KARTY PRACY

- Karta pracy nr 16: wprowadzenie pojęć *cała nuta*, *półnuta*.

K W I E C I E Ń

ZIELONY DOM

muzyka: Monika Gromek, Michał Józwiak, słowa: Arleta Niciewicz-Tarach

$\text{♩} = 100$ Moderato

D

Re - kin mie - szka w o - ce - a - nie, pszczo - ły dba - ją o swój ul, dzie - ciół

A **D**

w dziu - pli ma mie - szka - nie, na sa - wa - nnie lew to król! Na pla -

G **D** **G** **D**

ne - cie na - szej Zie - mi ty też mie - jsce swo - je masz... I to

e **h** **A** **D**

ni - gdy się nie zmie - ni, je - śli do - brze o nią dbasz!

D **G**

O nasz wspó - lny dom za - dba - my! Bę - dzie miał zie - lo - ne ścia - ny,

A **D** **A**

bo zna - jdzie - my za - wsze czas, by po - sprzą - tać ra - zem las!

D **G**

Nad szu - mią - cą, czy - stą rze - ką sam zro - zu - miesz, co jest "e - ko"!

A **e** **G/a** **A7** **D**

Z e - ko - lo - gią za panbrat, ta - ki pię - kny jest nasz świat!

1. Rekin mieszka w oceanie,
pszczoły dbają o swój ul,
dzięcioł w dziupli ma mieszkanie,
na sawannie lew to król!

Na planecie naszej – Ziemi
Ty też miejsce swoje masz...
I to nigdy się nie zmieni,
jeśli dobrze o nią dbasz!

Ref. O nasz wspólny dom zadbamy!
Będzie miał zielone ściany,
bo znajdziemy zawsze czas,
by posprzątać razem las!

Nad szumiącą, czystą rzeką
sam zrozumiesz, co jest „eko”!
Z ekologią za pan brat,
taki piękny jest nasz świat!

2. Jak się troszczyć o przyrodę?
Nic trudnego, przecież wiesz!
Oszczędzajmy prąd i wodę,
segregujmy śmiecie też...

Z auta wskoczmy na rowery,
by spalinom krzyknąć: „stop”!
I zadbajmy o maniery
wobec Ziemi cały rok!

Na planecie naszej – Ziemi
Ty też miejsce swoje masz...
I to nigdy się nie zmieni,
jeśli dobrze o nią dbasz!

Ref. O nasz wspólny dom zadbamy!...

► O PIOSENCE...

Piosenka opowiada o Ziemi i jej mieszkańcach. Mówi o sposobach dbania o naszą planetę oraz uczy proekologicznych postaw.

Melodia piosenki jest żywa i miarowa. Ma mocne akcenty muzyczne, przez co rytm jest dobrze słyszalny. W utworze dominują dźwięki skrzypiec oraz pianina. Linia melodyczna została wzbogacona o odgłosy wody i śpiew ptaków.

► PRAKTYCZNE WSKAZÓWKI

Piosenka ma charakterystyczną, dobrze słyszalną przygrywkę. Naukę piosenki należy rozpocząć od refrenu.

► WYKORZYSTANIE PIOSENKI

Piosenka może być wykorzystana do edukacji proekologicznej i kształtowania odpowiedniej postawy wobec ochrony środowiska.

Zabawy plastyczne do piosenki

1. Piktogramy

Nauczyciel rozmawia z dziećmi na temat zachowań proekologicznych i sposobach dbania o przyrodę i środowisko. Podaje dzieciom jako przykład znaki, które napotykamy na co dzień, świadczące o istnieniu zasad propagujących szanowanie środowiska (np. „szanuj zieleń”, „zakaz śmiecenia”). Zachęca dzieci do zastanowienia się, jakie ilustracje czy symbole mówiące o ochronie środowiska mogą posłużyć do stworzenia kolejnych piktogramów, by żyło się nam lepiej. Uczniowie wykonują ilustracje na tekturkach formatu 20 × 20 cm.

Wykonane prace można wykorzystać do zabawy ruchowej „Łańcuszek”.

2. Ekodrzewo

Dzieci wykonują na dużym arkuszu szarego papieru rozgałęzione drzewo (technika dowolna, zaproponowana przez nauczyciela). Na środku pnia zapisują słowo EKO. Następnie na małych papierowych listkach (np. z zielonego papieru) zapisują swoje skojarzenia ze znaczeniem słowa EKO oraz przyklejają je do gałęzi drzewa. Praca podsumowuje i porządkuje zdobytą przez dzieci wiedzę z zakresu ekologii.

Zabawy ruchowe

1. Łańcuszek

Dzieci stają w kole. W rytm muzyki podają kolejnej osobie ekologiczny piktogram, później kolejnej i kolejnej. W związku z tym, że melodia piosenki jest dość szybka, zatrzymują otrzymany piktogram przed sobą tylko wtedy, gdy w tle słychać charakterystyczną przygrywkę. Po niej znów podają dalej ilustracje. Podczas zabawy dzieci będą miały okazję zobaczyć prace wykonane przez inne osoby, a podawanie ich z ręki do ręki w odpowiednim tempie będzie ciekawym sposobem na rytmizowanie utworu.

2. Pantomima ekologiczna

Nauczyciel dzieli uczniów na dwie–trzy grupy (w zależności od liczebności klasy) i podaje hasła (np. „oszczędzaj prąd”, „oszczędzaj wodę”, „nie hałasuj”). Zadaniem dzieci jest przedstawienie otrzymanego hasła w formie scenki. Uczniowie z pozostałych grup próbują odgadnąć prezentowane hasło.

3. W świecie dźwięku

Wysłuchanie sampli (nr 10): las, woda, świergocący ptak.

► KARTY PRACY

- Karta pracy nr 17: nazwy dźwięków.

M A J

ROWER

muzyka: Bartosz Putkiewicz, słowa: Anna Gołębicka

W ma - ju już na ro - wer wsia - dam,

kask na gło - wę za - wsze wkła - dam.

Za - miast grać na ko - mpu - te - rze,

wo - lę je - ździć na ro - we - rze.

W cze - rwcu, li - pcu, sie - rpiu za to

ro - we - ro - we ko - cham la - to.

A gdy przy - jdzie wre - szcie wrze - sień,

na ro - we - rze wi - tam je - sień. Ro -

we - rem przez mia - sto, ro - we - rem przez las. Ro -

we - rem na skró - ty, przy - go - da jest w nas. Ro -

23 Dm F

we - rem przez mia - sto, ro - we - rem przez las. Ro -

25 G A

we - rem na skró - ty, przy - go - da jest w nas.

1. W maju już na rower wsiadam,
kask na głowę zawsze wkładam.
Zamiast grać na komputerze,
wolę jeździć na rowerze.
W czerwcu, lipcu, sierpniu za to
rowerowe kocham lato.
A gdy przyjdzie wreszcie wrzesień,
na rowerze witam jesień.

Ref. Rowerem przez miasto,
rowerem przez las.
Rowerem na skróty,
przygoda jest w nas. (refren 2x)

2. Poniedziałek, wtorek, środa,
niezależnie czy pogoda,
choć czasem aż nie wierzę,
ciągle jeżdżę na rowerze.
Czwartek, piątek i sobota
i na rower znów ochota.
A niedziela, gdy niedziela,
na wyprawę się wybieram.

Ref. Rowerem przez miasto,
rowerem przez las.
Rowerem na skróty,
przygoda jest w nas. (refren 2x)

► O PIOSENCE...

Piosenka ma na celu propagowanie zdrowego stylu życia. Zachęca do ruchu na świeżym powietrzu i jazdy na rowerze.

► PRAKTYCZNE WSKAZÓWKI

Wycieczki rowerowe sprzyjają dobremu samopoczuciu i pogodnemu nastrojowi. Jazda na rowerze jest alternatywą dla nudy oraz siedzenia w domu przed komputerem. Podczas wypraw rowerowych na uczestników czeka wiele przygód. Celem wypadów rowerowych mogą być ciekawe miejsca. Na takie wycieczki można wybrać się wiosną, latem, a także jesienią.

Naukę piosenki należy rozpocząć od refrenu.

► WYKORZYSTANIE PIOSENKI

Tematyka związana z wycieczkami rowerowymi i możliwościami, jakie daje nam taki sposób podróżowania, zachęca dzieci do planowania czasu wolnego na świeżym powietrzu oraz opracowywania tras wycieczek rowerowych.

Zabawy plastyczne do piosenki

1. Turystyczna mapa

Uczniowie wykonują mapę trasy rowerowej po swojej okolicy. Planują wycieczkę, wskazują przy okazji ciekawe miejsca, w które warto się udać rowerem.

2. Projekt roweru

Dzieci bawią się w projektanta – projektują swój rower marzeń. Jeśli już taki posiadają, rysują go i zastanawiają się, czy można go udoskonalić.

Zabawa ruchowa

Podczas wyprawy rowerowej należy pamiętać o zachowaniu bezpieczeństwa oraz przestrzeganiu zasad ruchu na drodze. Uczniowie powinni przypomnieć sobie znaki drogowe, zanim wybiorą się na wycieczkę rowerem. Nauczyciel może zaproponować, by dzieci narysowały takie znaki. Następnie uczniowie wykonają w klasie makietę miasteczka rowerowego. Jeśli jest taka możliwość, nauczyciel może ustawić znaki większych rozmiarów na boisku szkolnym i narysować trasę miasteczka rowerowego.

Wskazówki: jeśli w okolicy istnieje już miasteczko rowerowe z gotowymi trasami dla rowerzystów, nauczyciel może się tam wybrać z dziećmi. Uczniowie mogą odczytywać znaki drogowe i uczyć się przestrzegania zasad ruchu, które obowiązują rowerzystów.

1. Nastroje

Uczniowie słuchają melodii piosenki, a następnie rozmawiają o jej nastroju. Mogą pokazać go krótkim ruchem lub w formie scenki.

► KARTY PRACY

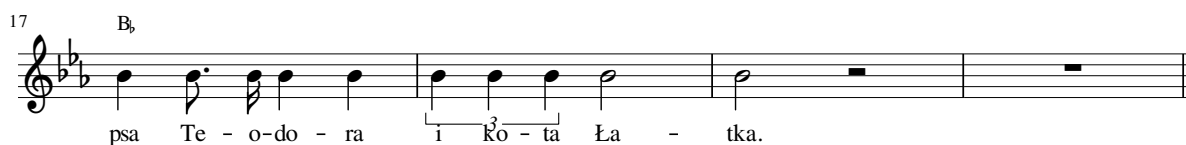
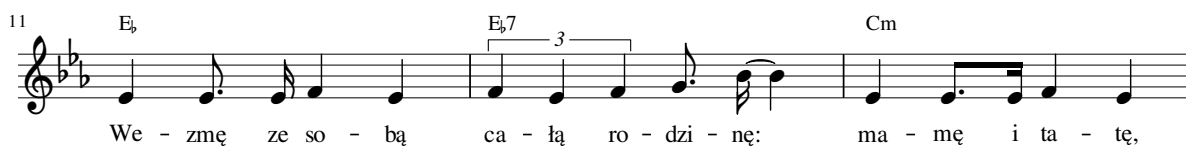
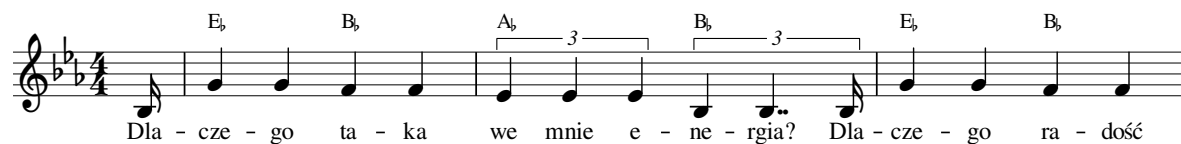
- Karta pracy nr 18: prozdrowotne przysłowia, [odgłosy muzyczne z wyprawy](#), muzyczne menu piknikowe.

M A J

MAJÓWKA

muzyka: Bartosz Putkiewicz, słowa: Anna Gołębicka

*Ref. Dlaczego taka we mnie energia?
Dlaczego radość dziś mnie przepęlnia?
Bo maj zawitał w sercu, w ogrodzie.
Czas na majówkę – hej, ku przygodzie!*

*1. Wezmę ze sobą całą rodzinę:
mamę i tatę, ciotkę Halinę,
siostrę i brata, babcię i dziadka,
psa Teodora i kota Łatka.*

*Ref. Dlaczego taka we mnie energia?
Dlaczego radość dziś mnie przepęlnia?
Bo maj zawitał w sercu, w ogrodzie.
Czas na majówkę – hej, ku przygodzie!*

*2. Ruszemy rano, bo szkoda czasu.
W takim dniu warto jechać do lasu,
zobaczyć łąkę, dywan z konwalii,
kwitnące drzewa na młodej darni.*

*Ref. Dlaczego taka we mnie energia?
Dlaczego radość dziś mnie przepęlnia?
Bo maj zawitał w sercu, w ogrodzie.
Czas na majówkę – hej, ku przygodzie!*

*3. Będziemy długo spacerowali,
w piłkę i zośkę będziemy grali.
Kosz piknikowy wreszcie wyjmiemy
i wspólny obiad w plenerze zjemy.*

► O PIOSENCE...

Piosenka opowiada o radosnych i energicznych wyprawach majowych, podczas których na uczniów czeka wiele przygód. Towarzyszami tych wypraw mogą być ich najbliżsi. W maju można zachwycać się pierwszymi kwiatami, rozkoszować zapachami, zielenią traw, a niekiedy – słoneczną pogodą. Piosenka ma pogodny nastrój i wprowadza nas w świat rozwijającej się, budzącej się do życia przyrody.

► PRAKTYCZNE WSKAZÓWKI

Naukę piosenki należy rozpocząć od refrenu. W piosence wyraźnie słyszalny jest dźwięk instrumentów perkusyjnych – warto zachęcić dzieci do wykonania perkusyjnego akompaniamentu.

► WYKORZYSTANIE PIOSENKI

Zabawy plastyczne do piosenki

1. Zaproszenie

Uczniowie wykonują zaproszenie na majówkowe spotkanie. Należy zwrócić im uwagę, by w zaproszeniu podali ważne informacje, tj. datę, godzinę, miejsce. Dzieci powinny się również zastanowić, z kim mogą wybrać się na taką wyprawę i miło spędzić czas. Na pierwszej stronie zaproszenia uczniowie wykonują ilustrację, która zachęci osoby zaproszone do wybrania się z nimi na wycieczkę.

2. Majówka

Nauczyciel prosi uczniów, by zastanowili się, co powinni zabrać ze sobą na wyprawę i co może im się przydać podczas majówki. Przypomina, by zadbali o pożywny posiłek, przekąski lub kanapki, coś do picia, koc, gry planszowe lub inne pomysły na zabawy. Będą one doskonałą propozycją do aktywności na piknikowym kocu. Dzieci mają za zadanie sporządzić listę rzeczy niezbędnych do zabrania na majową wyprawę.

Zabawy ruchowe

1. Majowe zabawy

Uczniowie zastanawiają się, jak mogą spędzić majowy dzień, w co będą się bawić z towarzyszami majówkowej wyprawy. Dzieci wymyślają własne zabawy – ustalają ich zasady, czas trwania, listę niezbędnych rzeczy, a następnie wymieniają się pomysłami.

2. Wiosenne muzykowanie

Nauczyciel zachęca dzieci do przyniesienia z domu przedmiotów, które mogą posłużyć jako instrumenty perkusyjne, i proponuje wykonanie improwizacji akompaniamentu do piosenki *Majówka*.

► KARTY PRACY

- [Karta pracy nr 18](#), ćw. 4: tworzenie akompaniamentu muzycznego i wykonanie go.

C Z E R W I E C

PRZYGODA Z CZYTANIEM

muzyka: Mariusz Matuszewski, słowa: Marcin Przewoźniak

Allegro moderato

Czy - taj z na - mi! Książ - ka jest jak pię - kny kwiat! Od - kry -
 wa - my ten nie - zna - ny, zna - ny świat! Za - ga - dko - we spra - wy
 ja - sne sta - ją się. Bo kto gło - wę ma na ka - rku, do - brze wie! Bo
 se - rca go - rą - ce chcą py - tać i szu - kać! Przy - go - da bez ko - rca! Za -
 ba - wa! Na - u - ka! Tak! Tak! Tak! Tak! Tak! Tak! Za -
 ba - wa! Tak! Tak! Tak! Na - u - ka!

1. Czytaj z nami!
 Książka jest jak piękny kwiat!
 Odkrywamy
 ten nieznany, znany świat!
 Zagadkowe
 sprawy jasne stają się.
 Bo kto głowę
 ma na karku – dobrze wie!

Ref. Bo serca gorące
 chcą pytać i szukać!
 Przygoda bez końca!
 Zabawa, nauka!
 Tak! Tak! Tak!
 Tak! Tak! Tak!
 Zabawa!
 Tak! Tak! Tak!
 Nauka!

2. Goń marzenia!
 Bo kto marzy, ten ma cel!
 Bez wytchnienia
 w cel ten jak w dziesiątkę strzel!
 W głowie świta!
 Do sukcesu jeden krok!
 Śmiało witaj
 każdy nowy szkolny rok!

Ref. Bo...

3. Mądra głowa
 dopomaga mądrze żyć.
 Daję słowo,
 nie zapomnę nic a nic!
 Kocham książki!
 Dobrze chcę się z nimi znać!
 Sto mądrości
 kiedyś innym zechcę dać!

Ref. Bo...

4. Zapraszamy!
 Więcej wie, kto wiedzę ma!
 Przestrzegamy!
 Na lenistwo szkoda dnia!
 Nie uciekaj
 przed książkami, mówię ci!
 Biblioteka
 już otwiera swoje drzwi.

Ref. Bo...

5. *Przeczytamy!*
Każdy przecież czyta sam!
Otwieramy
z pomysłami wielki kram.
Policzymy,
ile jeszcze trzeba lat,
aż do chwili,
gdy nasz będzie cały świat.

Ref. Bo...

► O PIOSENCE...

Piosenka rytmiczna, utrzymana w wesołym nastroju. Nawiązuje do tematyki książek. Opowiada o ich różnorodności, skrywanych tajemnicach, zawartych mądrościach. Zachęca do sięgania po nie i czytania.

► PRAKTYCZNE WSKAZÓWKI

Naukę piosenki należy rozpocząć od refrenu i kolejno zwrotek. Piosenka ma pięć zwrotek, dlatego nauczyciel według własnego uznania może jedną z nich pominąć.

► WYKORZYSTANIE PIOSENKI

1. Na tropie książek

Nauczyciel może wybrać się z uczniami na wycieczkę do szkolnej lub miejskiej biblioteki w celu zapoznania się z rodzajami książek oraz sposobem funkcjonowania biblioteki.

Uczniów zaciekawi również wizyta w pobliskiej księgarni, gdzie obejrzą różne książki.

2. Wspólne opowiadanie

Nauczyciel zachęca dzieci do stworzenia opowiadania. Może bazować na treści znanej bajki, np. *Czerwonego Kapturka*. Uczniowie pracują w dwóch grupach. Każda z grup otrzymuje pierwsze i ostatnie zdanie bajki. Ich zadaniem jest dopisanie brakującego biegu wydarzeń według własnego pomysłu. Na koniec ćwiczenia uczniowie przedstawiają stworzone przez siebie opowiadania.

3. Budowanie nastroju

Nauczyciel czyta dzieciom wiersz, np. *Lokomotywa* J. Tuwima, i proponuje, by odzwierciedliły nastrój wiersza poprzez naśladowanie odgłosów, jakie mogłyby towarzyszyć biegowi wydarzeń.

4. Książki nie tylko do czytania

Nauczyciel pyta dzieci, do czego – poza czytaniem – może służyć książka. Dzieci prezentują swoje pomysły (np. z książek można ułożyć figury geometryczne lub stworzyć napis).

Zabawy plastyczne do piosenki

1. Promocja książki

Nauczyciel prosi dzieci, by przyniosły do szkoły swoje ulubione książki. Ich zadaniem będzie przygotowanie plakatu, który zachęci innych uczniów do przeczytania książki.

Wskazówki do wykonania: technika dowolna, format plakatu A3.

Z przyniesionych przez dzieci książek nauczyciel może stworzyć klasową biblioteczkę.

Zabawa ruchowa

Dzieci swobodnie poruszają się po sali do melodii piosenki. Na głowach trzymają książki. Na słowa refrenu wymieniają się książką z napotkaną przez siebie osobą i wędrują dalej.

C Z E R W I E C

PIOSENKA NA KONIEC ROKU SZKOLNEGO

muzyka: Mariusz Matuszewski, słowa: Marcin Przewoźniak

Allegretto D A7 D D/F# F⁰ A7/E Em7 F#m/a

Pie - rwsze-go dnia wa - ka-cji pa - ku - ję ple-cak sam. Bo z ko-le - jo-wej

6 A7 D A7 D

sta - cji po - cią - giem w gó - ry gnam. A po - tem mo - je no - gi po -

11 D7 G Gm/B D Bm E7 A7

nio - są, nio - są mnie tam, gdzie ska - li - ste pro - gi i szczy-tów sto we

16 D A7 D A7

mgle. Na - u - ka, na - u - ka, na - u - ka ca - ły rok. Już po - ra, już po - ra po -

23 D G G#⁰ D/A Bm

wie-dzieć te - mu STOP! Po - dró - że, po - dró - że, po - dró - że kształ-łą też. Więc

29 E7 G6 A7 D

do - bre bu - ty, do - bry hu - mor na wa - ka - cje bierz.

1. Pierwszego dnia wakacji
 pakuję plecak sam.
 Bo z kolejowej stacji
 pociągiem w góry gnam.

A potem moje nogi
 poniosą, niosą mnie
 tam, gdzie skaliste progi
 i szczytów sto we mgle.

Ref. Nauka, nauka, nauka cały rok.
 Już pora, już pora, powiedzieć temu STOP!
 Podróże, podróże, podróże kształcą też.
 Więc dobre buty, dobry humor na wakacje bierz.

2. Drugiego dnia wakacji
 ruszyła setka aut.
 Bo każdy przed kolacją
 nad morze dotrzeć chciał.

Tam szumią słone fale,
 muszelkę dadzą nam.
 Zbuduję piękny zamek!
 Więc, tato, jedźmy tam!

Ref. Nauka, nauka, nauka cały rok...

3. Trzeciego dnia wakacji
 samolot w górę mknie.
 Więc paszport proszę dać mi,
 bo świat oblecieć chcę.

Tropiki, egzotyki
 i tysiąc barwnych zdjęć.
 Więc lećmy bez paniki
 na kontynentów pięć!

Ref. Nauka, nauka, nauka cały rok...

4. Ostatni dzień wakacji
 to jezior, jezior czar.
 Od rana widzę kaczki
 i sto łabędzich par.

I mewa do mnie woła:
 „Pamiętaj, chyba, że
 kochana twoja szkoła
 stęskniła trochę się”.

Ref. Nauka, nauka, nauka cały rok... (refren 2x)

► O PIOSENCE...

Rytmiczna piosenka, która wprowadza w nastrój wakacyjny. Zawiera charakterystyczne akcenty muzyczne (wyraźniejsze, silniejsze podkreślenie dźwięku). Słyszalne jest współbrzmienie kilku dźwięków, tzw. akord.

► PRAKTYCZNE WSKAZÓWKI

Piosenki tej należy uczyć od refrenu, który po czwartej zwrotce powtarza się dwukrotnie. Nauczyciel powinien zwrócić dzieciom uwagę na to, że przy powtórce następuje zmiana tonacji (trzeba powiedzieć uczniom, że powtórkę refrenu będą śpiewać wyżej). To miejsce należy przeciwiczyć kilka razy.

Należy zwrócić uwagę na sposób śpiewania poszczególnych wyrazów w zwrotkach (wyraźne oddzielnie wyrazów, które powinny być śpiewane krótko). W refrenie następuje zmiana. Słowa śpiewa się w sposób naturalny, skracane są końcowe słowa wersów piosenki.

► WYKORZYSTANIE PIOSENKI

1. Piosenkę można poprzedzić ćwiczeniami oddechowymi oraz zachęcić do tworzenia par wyrazów jednosylabowych. Mogą to być rymowanki, np. sok-kok, rok-stok itp.
2. W czerwcu już każdy marzy o wakacyjnym wypoczynku. Po wysłuchaniu piosenki dzieci mogą zaplanować swoją podróż pełną przygód i stworzyć KALENDARZ PODRÓŻNIKA.

Materiały: zróżnicowane materiały plastyczne – dzieci powinny mieć możliwość wyboru potrzebnych przyborów.

Wskazówki: dzieci przygotowują tyle kartek tego samego formatu, ile dni ma trwać ich podróż. Na każdej z nich rysują rzeczy, miejsca, które mają ochotę zobaczyć, odwiedzić. Praca może zostać wykonana dowolnymi technikami plastycznymi. Po wykonaniu kart aktywności na każdy zaplanowany dzień wakacyjnej podróży należy je spiąć w całość, skleić, związać (według pomysłu uczniów). Warto pozwolić dzieciom na dowolność i samodzielne wybranie formy kalendarza – dzięki temu poczują wakacyjny nastrój i swobodę. Ćwiczenie to uczy planowania oraz organizowania czasu wolnego.

3. Akcent w muzyce

Dzieci mogą dokonać próby podkreślania akcentu w melodii piosenki (wersja instrumentalna), np. mocnym tupnięciem nogi lub na dowolnym instrumencie wybranym przez nauczyciela.

Zabawa ruchowa do piosenki

Uczniowie ustawiają się parami, w kole. Podczas zwrotek dzieci stoją w parze twarzą do siebie i klaszczą w dłonie (raz klaszczą w swoje dłonie, raz klaszczą najpierw jedną dłonią w przeciwległą dłoń kolegi stojącego naprzeciwko, potem klaszczą w swoje dłonie, następnie drugą dłonią w przeciwległą dłoń kolegi).

Podczas refrenu uczniowie chwytają się za ręce i ustawiają w kierunku przeciwnym do ruchu wskazówek zegara. Wesóło podskakują, para za parą, po kolei, wyraźnie akcentując podczas śpiewu ostatnie słowa wersów. Na słowo „stop” podskakują i na chwilę się zatrzymują. Przy słowie „podróże” kontynuują ruch w refrenie.

*Nauka, nauka, nauka cały rok.
Już pora, już pora powiedzieć temu stop!
Podróże, podróże kształcą też.
Więc dobre buty, dobry humor na wakacje bierz!*

Zabawa rozwija koordynację wzrokowo-ruchową, a wyraźne akcenty w muzyce kształtują u dzieci poczucie rytmu.

► KARTY PRACY

- Karta pracy nr 19.

C Z E R W I E C

JESZCZE TYLKO CHWILEK PARĘ

muzyka: Mariusz Matuszewski, słowa: Agnieszka Frączek

Allegro B_b7 E_b B_b7 E_b E_b7

Hej, po - pa - trzcie na ze - ga - rek - je - szcze ty - lko chwi - lek pa - rę i czy

5 $Fm7$ B_b7 E_b $Cm7$ F B_b B_b7

Gdańsk to, czy O - po - czno, znów wa - ka - cje się ro - zpo - czną. A wa -

10 E_b $Fm6$ B_b7

ka - cje są po to, że - by bry - kać z o - cho - tą, a wa - ka - cje są po to, by o -

14 1. E_b B_b7 2. E_b

dda - wać się pso - tom! A wa - dda - wać się pso - tom!

1. Hej, popatrzcie na zegarek –
jeszcze tylko chwilek parę
i czy Gdańsk to, czy Opoczno
znów wakacje się rozpoczną.

Ref. A wakacje są po to,
żeby brykać z ochotą,
a wakacje są po to,
by oddawać się psotom! (refren 2x)

2. Jeszcze sześć lub siedem chwilek
i pobiegnę za motylem,
a z ropuszką tuż po burzy
zgrabnie wskoczę do kałuży.

Ref. Bo wakacje są po to,
żeby brykać z ochotą,
bo wakacje są po to,
by oddawać się psotom! (refren 2x)

3. Już za cztery i pół chwili
skleczę sobie fort z badyli,
z wiatrem w polu zagram w berka
i posłucham, co ptak ćwierka.

Ref. Bo wakacje są po to,
żeby brykać z ochotą,
bo wakacje są po to,
by oddawać się psotom! (refren 2x)

► O PIOSENCE...

Piosenka wakacyjna opowiadająca o sposobach spędzania czasu wolnego, obcowania z przyrodą i odpoczynku na łonie natury. Słowa piosenki mówią o beztrudnych wakacyjnych dniach, psotach towarzyszących zabawom dzieci oraz odliczaniu dni i chwil do wakacji.

► PRAKTYCZNE WSKAZÓWKI

Piosenki można zacząć uczyć dzieci od refrenu, następnie przejść do kolejnych zwrotek. Należy zwrócić uwagę na refren powtarzający się pomiędzy zwrotkami piosenki.

► WYKORZYSTANIE PIOSENKI

1. Bezpieczne zabawy

W nawiązaniu do słów piosenki można omówić z dziećmi zasady bezpiecznej zabawy oraz spędzania czasu wolnego, uświadomić zagrożenia, jakie niosą za sobą lekkomyślne zabawy, oraz wskazać miejsca, jakich należy unikać, wybierając miejsce na wakacyjne psoty. Dzieci mogą przedstawić na ilustracjach zasady bezpiecznej zabawy.

2. Moje zabawy

Piosenka inspiruje do wspólnej rozmowy na temat zabaw dzieci podczas wakacji. Temat spędzania czasu wolnego może zachęcić do wymyślania i poznawania nowych zabaw.

3. Odgłosy przyrody

Nauczyciel proponuje dzieciom wysłuchanie sampli z odgłosami przyrody ([zagadki muzyczne](#)). Uczniowie mają przed sobą ilustracje odpowiadające poszczególnym dźwiękom sampli. Zadaniem dzieci jest ułożenie ich w odpowiedniej kolejności – zgodnie z dźwiękami, które usłyszały.

4. Akompaniament

a) Nauczyciel demonstruje akompaniament rytmiczny – klaszcze rytmicznie piosenkę (licząc ją na cztery), na każde „raz” i „trzy” dzieci wraz z nauczycielem klaszczą w dłonie. Dodatkowo, podczas refrenu po każdym wersie, uczniowie dwa razy tupią nogą.

Np. A wakacje są po to, żeby brykać z ochotą

A wakacje są po to, (*tup, tup*) by oddawać się psotom (*tup, tup*)

b) Uczniowie mogą w trzech grupach (saksofon, pianino, perkusja) naśladować grę poszczególnych instrumentów do melodii piosenki. Przed wykonaniem próby improwizacji ruchowej nauczyciel powinien zaprezentować dzieciom odgłosy tych instrumentów.

► WYKORZYSTANIE PIOSENKI

- [Karta pracy nr 20](#): utrwalenie poznanego materiału muzycznego;
ćw. 4: wprowadzenie pojęć *gama*, *bas*.

ZABAWY MUZYCZNE
DO WYKORZYSTANIA PRZEZ CAŁY ROK

nasza
szkoła

ZABAWY MUZYCZNE DO WYKORZYSTANIA PRZEZ CAŁY ROK

Propozycje zabaw do wykorzystania w ciągu całego roku szkolnego zostały ujęte w pięć form aktywności muzycznej – aby stworzyć dzieciom możliwości wszechstronnego obcowania z muzyką. W krótkim komentarzu znajdującym się po każdym opisie można przeczytać również o korzyściach płynących z edukacji muzycznej, wiążących się z ogólnym rozwojem psychofizycznym małych uczniów.

Zabawy te należy traktować uniwersalnie – można je dowolnie wykorzystywać i modyfikować. Właśnie dlatego nie proponujemy konkretnych utworów jako muzycznego tła lub podstawy działań związanych z percepcją czy kreatywnością. Sugerujemy jedynie rodzaj lub charakter muzyki.

Ważne jest, by nauczyciel brał aktywny udział w zabawach – ma to dla uczniów szczególne znaczenie, ponieważ poprzez takie współdziałanie tworzy się pozytywna interakcja. Ponadto nauczyciel jest dla uczniów wzorem do naśladowania.

ŚPIEW

Piosenkowa układanka

Nauczyciel śpiewa z dziećmi dowolną poznaną wcześniej piosenkę. Następnie dzieli uczniów na cztery grupy. Podczas ponownego wykonania wskazuje grupę, która musi zaśpiewać określony fragment piosenki w danym momencie. Najpierw powinien wskazywać grupy po kolei, potem zmieniać kolejność. Należy zwrócić uwagę na to, by śpiewane fragmenty nie były zbyt krótkie – aby grupy nie zmieniały się zbyt szybko. Potem nauczyciela może zastąpić wybrany uczeń lub kilkoro dzieci.

Zabawa ćwiczy koncentrację, uwagę i pamięć.

Echo melodyczne

Uczniowie wraz z nauczycielem stoją w kręgu. Nauczyciel, trzymając piłkę, śpiewa krótką, zaimprovizowaną melodię na jednej sylabie. Potem rzuca piłkę w stronę uczniów. Ten, kto ją złapie, powtarza melodię, a potem odrzuca piłkę nauczycielowi. Za każdym razem melodia powinna być inna, zaśpiewana na innej sylabie.

W trudniejszej wersji uczeń, który złapał piłkę, powtarza melodię nauczyciela, a następnie sam wymyśla swoją własną śpiewankę i rzuca piłkę innym dzieciom, które powtarzają melodię zaśpiewaną przez kolegę.

Zabawa ćwiczy pamięć, stymuluje kreatywność i rozwija refleks.

Jaka to piosenka?

Nauczyciel śpiewa na sylabie **la** fragment melodii (np. poznanej wcześniej piosenki, śpiewanki, melodii popularnej albo ludowej). Zadaniem uczniów jest rozpoznanie i podanie jej tytułu. Potem wszyscy śpiewają ją w całości. Można tej zabawie nadać formę konkursu z fantami lub nagrodami.

Zabawa ćwiczy pamięć, koncentrację, myślenie skojarzeniowe.

GRANIE NA INSTRUMENTACH

Rozsypanka

Nauczyciel przygotowuje kartki ze schematami rytmicznymi do zagrania na instrumentach perkusyjnych. Może skorzystać z podanych przykładów:

bębnek

trójkąt

grzechotki

drewienka lub kołatki

Nauczyciel umieszcza kartki z rytmem w dowolnym układzie na tablicy. Dzieli uczniów na cztery grupy. Każdej daje odpowiednie instrumenty perkusyjne. Następnie wskazuje schemat rytmiczny, a przypisana do niego grupa wykonuje go na swoich instrumentach tak długo, aż nauczyciel nie wskaże rytmu dla innych uczniów. Nauczyciel może jednocześnie wskazywać więcej niż jedną grupę.

Zabawa ćwiczy koncentrację, umiejętność odczytywania i realizacji schematów rytmicznych, współpracę w grupie oraz precyzję wykonawczą.

Gest i dźwięk

Uczniowie grają na dzwonkach dźwięki pokazywane przez nauczyciela fonogestyką. Mogą one nie mieć ze sobą żadnego powiązania lub stanowić fragmenty prostych melodii.

Zabawa ćwiczy koncentrację, koordynację wzrokowo-ruchową, myślenie skojarzeniowe, szybkość reakcji na sygnały.

Złap instrument!

Nauczyciel dzieli uczniów na kilka grup. Każda z nich ustawia się po kole. W środku poszczególnych kręgów leżą instrumenty perkusyjne, których jest mniej niż dzieci. Nauczyciel włącza dowolną muzykę, a dzieci poruszają się po obwodzie swoich kół. Gdy zatrzyma odtwarzanie, chwytają po jednym instrumencie. Dzieci, którym to się nie udało, podchodzą do nauczyciela. Jedno spośród nich wyklaskuje jakiś prosty rytm, który koledzy powtarzają na swoich instrumentach, po czym odkładają je na miejsce. Nauczyciel zabiera każdej grupie po jednym instrumencie i zabawa zaczyna się od nowa. Można jej nadać formę konkursu z fantami.

Zabawa ćwiczy refleks, koncentrację i koordynację słuchowo-ruchową.

RUCH

Pociągi

Nauczyciel dzieli uczniów na sześć grup: trzy tworzące „pociągi” (towarowy, pośpieszny, osobowy) i trzy grające na instrumentach perkusyjnych:

- bębenki i guiro (tarki) – grające rytm półnutowy, naśladujący pociąg towarowy;
- grzechotki i trójkąty – grające rytm ósemkowy, naśladujący pociąg pośpieszny;
- tamburyn i kołatki – grające rytm ćwierćnutowy, naśladujący pociąg osobowy.

Każda grupa instrumentalna współpracuje z jednym „pociągiem”.

Wskazana przez nauczyciela grupa instrumentalna wykonuje swój rytm, do którego porusza się przypisany do niej „pociąg”. Najpierw działają pojedyncze grupy, potem po dwie lub wszystkie. Uczniowie mogą zamienić się rolami lub jeden z nich może zastąpić nauczyciela.

Zabawa uczy współpracy w grupach, ćwiczy synchronizację, koncentrację, refleks i orientację przestrzenną.

Start! – Stop!

Nauczyciel gra na bębnie lub tamburynie rytmy: do marszu, do cwału, do biegu. Uczniowie stosownie do usłyszanego rytmu:

- maszerują w parach trzymając się za ręce;
- biegają w kółkach stworzonych z dwóch sąsiednich par;
- cwałują w parach, trzymając się oburącz.

Gdy granie zostanie przerwane, pary (lub czwórki) zatrzymują się i przyjmują pozę na wzór żywego obrazu. Zabawę tę należy kilkakrotnie powtórzyć.

Zabawa ćwiczy orientację przestrzenną, koordynację słuchowo-ruchową, sprzyja także integracji uczniów.

Muzykalny Król Lul

Wybrany przez nauczyciela uczeń wciela się w rolę Króla Lula, który siedzi na „tronie” – krześle ustawionym w jednym końcu sali. Wokół niego zgromadzone są instrumenty perkusyjne: bębenek, trójkąt, tamburyn, guiro. Pozostałe dzieci stają w trójkach po drugiej stronie sali. Poszczególne grupy pytają: „Królu Lulu, powiedz sam, jak do ciebie przybyć mam”. W odpowiedzi Król wybiera jeden z instrumentów i uderza w niego tyle razy, ile kroków ma zrobić każda trójka. Poszczególnym instrumentom odpowiadają różne rodzaje kroków: bębnekowi – wydłużone, trójkątowi – na jednej nodze, tamburynowi – podskoki obunóż, guiro – obroty. Król Lul wybiera instrumenty i zmienia je według własnego uznania. Trójka, która pierwsza dotrze do „tronu”, składa Królowi głęboki ukłon, a następnie porusza się wokół niego i mówi „Królu Lulu, klaśnij w dłonie. Kto zastąpi cię na tronie?”. Król zamyka oczy, klaszcze trzy razy, a potem wyciąga rękę przed siebie i mówi: „Raz, dwa, trzy, to będziesz ty!”. Wskazany uczeń zajmuje jego miejsce i zabawa zaczyna się od nowa.

Zabawa ćwiczy orientację przestrzenną, reakcję na sygnały, koordynację słuchowo-ruchową.

PERCEPCJA

Tańcząca wstążka – animacja rekwizytu

Nauczyciel rozdaje dzieciom paski krepiny i włącza muzykę o charakterze tanecznym (np. walca). Uczniowie dobierają się w kiluosobowe zespoły, tworzą kręgi. Podczas słuchania muzyki jedna osoba w każdym kółku porusza wstążką, a pozostałe ją naśladowują. Nauczyciel jednym uderzeniem w trójkąt sygnalizuje zmianę – wtedy następny uczeń proponuje grupie ruch rekwizytu itd.

Zabawa kształtuje percepcję, kreatywność, koordynację słuchowo-ruchową i umiejętność pracy w grupie.

Orkiestra wojskowa – towarzyszenie gestodźwiękowe

Nauczyciel przygotowuje kartki formatu A4, na których rysuje: ćwierćnutę, półnutę, ósemkę. Informuje uczniów, że na widok ćwierćnuty będą tupać, widząc półnutę – klaskać z rozkładaniem dłoni (tak jakby grali na talerzach), a gdy zobaczą ósemkę – będą uderzać naprzemiennie dłońmi o uda. Następnie włącza muzykę marszową i podnosi poszczególne kartki, a dzieci wykonują przypisane do nich gestodźwięki. Potem nauczyciela mogą zastąpić chętni uczniowie.

Zabawa ćwiczy koncentrację, koordynację wzrokowo-słuchowo-ruchową i wyobraźnię muzyczną.

Pałeczki i balony – reakcja na zmiany w strukturze utworu

Nauczyciel rozdaje uczniom po jednym balonie i po dwie pałeczki od dzwonków. Ustala, że na początku będą rytmicznie uderzać pałeczką o pałeczkę, a kiedy muzyka się zmieni – naprzemiennie pałeczkami w balon przytrzymywany kolanami, kiedy zaś usłyszą taką samą muzykę, znów będą uderzać jedną pałeczką o drugą. Następnie włącza utwór w formie ABA (struktura trzyczęściowa: części skrajne takie same, środkowa – inna). Podczas pierwszego słuchania nauczyciel sygnalizuje następstwo kolejnych części słowem: „zmiana”.

Zabawa uwrażliwia na strukturę utworu muzycznego, ćwiczy koncentrację, uwagę i koordynację wzrokowo-słuchowo-ruchową.

MATERIAŁY DODATKOWE

TWÓRCZOŚĆ

Dźwiękowa opowieść – improwizacja instrumentalna

Nauczyciel przygotowuje opowiadanie (wiersz) z podręcznika lub innej książki. Ważne, żeby tekst nadawał się do ilustracji dźwiękowej. Nauczyciel czyta tekst po raz pierwszy, a potem prosi uczniów, by wymyślili, w których miejscach, jakimi odgłosami bądź dźwiękami instrumentów perkusyjnych mogliby ten tekst zilustrować. Po ustaleniach nauczyciel ponownie czyta tekst – powoli, z przerwami w miejscach, w których uczniowie improwizują ilustrację dźwiękową.

Zabawa rozwija wyobraźnię i kreatywność, ćwiczy uwagę oraz koordynację słuchowo-ruchową.

Jakie to odgłosy? – improwizacja głosowa

Nauczyciel przygotowuje kartki z określeniami, np. zoo, wiejskie podwórko, ulica, las itp. Uczniowie, podzieleni na grupy, losują jedną kartkę i dobierają odgłosy stosownie do tematyki. Prezentują je pozostałym dzieciom, które muszą je rozpoznać.

Zabawa ćwiczy myślenie skojarzeniowe, wyobraźnię, współpracę w grupie i działania synchroniczne.

Naśladuj mnie – improwizacja ruchowa

Dzieci dobierają się w pary. Nauczyciel włącza muzykę marszową. Jeden z uczniów w każdej parze maszeruje osiem kroków w dowolnym kierunku, wykonuje przy tym wymyślony ruch, po czym zatrzymuje się i czeka na swojego partnera, który musi jak najdokładniej odwzorować ten ruch. Następnie dzieci zamieniają się rolami.

Zabawa kształtuje orientację przestrzenną, koordynację słuchowo-ruchową, koncentrację, precyzję potrzebną przy wykonywaniu zadania.

PROSZĘ PAŃSTWA, OTO ROK!

Opracowanie muzyczne i choreograficzne do tekstu A. Frączek *Proszę państwa, oto Rok!* z podręcznika dla klasy drugiej szkoły podstawowej *Nasza szkoła* cz. 2, str. 19

Narrator 1 i 2 lub grupa dzieci śpiewają:

*Proszę państwa, oto Rok!
Gęsta broda, dziarski krok,
płatki śniegu na kapturze,
kilka fiołków we fryzurze,
w butonierce wiśni kiście,
a w kieszeniach złote liście.*

PROSZĘ PAŃSTWA, OTO ROK

słowa: Agnieszka Frączek

muzyka: Monika Gromek

Pro - szę pa - ństwa, o - to Rok! Gę - sta bro - da, dzia - rski krok,

5
pła - tki śnie - gu na ka - ptu - rze, ki - lka fio - łków we fry - zu - rze,

9
w bu - to - nie - rce wi - śni ki - ście, a w kie - sze - niach zło - te li - ście.

Narrator 2:

Rok ma obowiązków krocie!

Narrator 1:

I całutki tuzin pociech.

Na scenę wbiegają kolorowe Miesiące, śmieją się, coś wesoło wołają, podskakują – powstaje zamieszanie.

Rok klaszcze trzy razy w ręce. Na ten sygnał Miesiące tworzą sześć par i stają po obwodzie koła, podając sobie ręce. Wykonują taniec dwunastu Miesięcy do instrumentalnej wersji piosenki *Proszę państwa, oto Rok!* według opisu:

Taniec dwunastu Miesięcy

choreografia: Grażyna Kilbach

*Proszę państwa, oto Rok!
Gęsta broda, dziarski krok,*

Pary maszerują 8 kroków po obwodzie koła, po ostatnim kroku zatrzymują się i podają sobie obie ręce;

płatki śniegu na kapturze

kółeczka utworzone z par obracają się w jedną stronę na 8 krokach;

kilka fiołków we fryzurze,

na kolejnych 8 krokach wszyscy tworzą duże koło wiązane (trzymają się za ręce);

w butonierce wiśni kiście,

dzieci wykonują 4 podskoki zmienne (z nogi na nogę) do środka koła i 4 podskoki zmienne tyłem – z powrotem na miejsce...

a w kieszeniach złote

...następnie puszcza ręce, chwytają się pod boki i każde dziecko obraca się na 4 krokach...

liście.

...a na końcu tupie raz jedną nogą, raz drugą (dwa tupnięcia).

Narrator 2:

*Lepiej stanę sobie z boku...
Niech pan powie, panie Roku
– ma pan dzieci dosyć sporo,
a dokładnie: dwanaścioro,
czyli niemal całą klasę! –
czy pan ich nie myli czasem?...*

Rok:

*Mylić dzieci? Co pan plecie!
Każde z nich jest inne przecież!
(do Miesięcy)*

*Proszę teraz, moi mili,
byście nam się przedstawili.*

Miesiące ustawiają się w szeregu,
Rok głośno je przedstawia.

Styczeń:
*Dzięki mnie świat bielą lśni,
coraz dłużej trwają dni.*

Luty:
*Mnie udaje się co roku
w łód przemieniać nurt potoków.*

Marzec:
*Ja zawilce w lesie sadzę
i bocianom wracać radzę.*

Kwiecień:
*A ja, razem z jaskółkami,
przyozdabiam świat kwiatami.*

Maj:
*Gdy się zjawiam, to w ogródku
bez rozkwita pomalutku.*

Czerwiec:
*Za to kiedy ja tu wpadam,
świat truskawki, mniam, zajada.*

Lipiec:
*Ja czereśnie mam w koszyku
i wakacji czar dla smyków.*

Sierpień:
*A ja w polu zboża koszę
i smak śliwek tu przynoszę.*

Wrzesień:
*Dla mnie wrzosa kwitną wszędzie
i z drzew sypią się żołędzie.*

Październik:
*Na mój widok świat się złoci,
a spod świerków i paproci
grzyby z wielkim animuszem
wychylają kapelusze.*

Listopad:
*A ja wiatr i deszcze wolę,
chadzam więc pod parasolem.*

Grudzień:
*Ja zaś chłodem wkoło dmucham,
a dmuchając, kolęd słucham.*

Rok:

*Mylić dzieci? Za nic w świecie!
Teraz pan już widzi przecież,
jak są różne, jak odmienne...*

Narrator 2:

...ale wszystkie są przyjemne!

Narrator 1:

Odmieniają świat co chwilę!

Narrator 1 i 2:

Dobrze, że ich jest aż tyle!

Na koniec wszyscy wykonują ponownie taniec dwunastu Miesięcy wraz ze śpiewem piosenki *Proszę państwa, oto Rok!*

KĄCIK TWÓRCZOŚCI DZIECIĘCEJ

Na etapie edukacji wczesnoszkolnej dzieci zdobywają różne muzyczne doświadczenia w indywidualnym tempie. Ich aktywność muzyczna jest zatem na początku, ze zrozumiałych względów, w dużej mierze odtwórcza, a pobudzanie i rozwijanie ich kreatywności odbywa się na poziomie improwizacji kierowanej.

Pojawiają się jednak niekiedy uczniowie, którzy już na tym etapie swej muzycznej drogi podejmują próby w zakresie działań twórczych. Warto takim dzieciom poświęcić więcej uwagi – zapoznawać się z ich utworami, udzielać wskazówek właściwie ukierunkowujących te działania. Oczywiście nie chodzi o promowanie za wszelką cenę każdego przejawu takiej twórczości, bo trzeba zachować odpowiednie standardy, ale też nie wolno blokować uczniów, by nie nabyli zahamowań, nie wstydzili się i nie stracili wiary w siebie.

Kącik twórczości dziecięcej jest w poradniku miejscem szczególnym – tu nie autorzy inspirować nauczycieli, ale uczniowie – swoich rówieśników.

Piosenka *Zima i Pani Wiosna*, ułożona przez Antoninę (lat 10)

Dziecko samo ułożyło tekst i muzykę. Dziewczynka nie jest uczennicą szkoły muzycznej i swoje próby kompozytorskie oraz literackie podejmuje pod okiem nauczyciela. Jej piosenka przedstawia zimę jako złą porę roku – Antonina wykorzystuje tonację minorową (molową), umieszcza melodię w najniższym rejestrze skali dziecięcego głosu. Tam, gdzie mowa o wiosnie, następuje zmiana nastroju, a melodia brzmi wyżej i moduluje do tonacji majorowej (durowej), która jest odbierana jako wesoła. Mamy nadzieję, że *Zima i Pani Wiosna* zachęci inne dzieci do stworzenia swoich piosenek.

Praca plastyczna wykonana przez Jakuba (lat 9)

Praca plastyczna powstała pod wpływem słuchania utworu E. Griega *W grocie Króla Gór* z suity *Peer Gynt* i jest przykładem wyrażania muzyki środkami pozamuzycznymi. Uczeń, zainspirowany słuchaną muzyką, znakomicie oddał jej dynamizm poprzez ekspresyjną kreskę, a klimat fantastyki – poprzez dobór kolorów, odrealnienie lasu przedstawionego na rysunku. Odcienie niebieskiego przechodzą od jasnego (na niebie) do ciemnego (pomiędzy drzewami). Także pnie drzew stopniowo zmieniają kolor na ciemniejszy. Na tle jednego z pni pojawia się postać uciekającego królika, który w popłochu gubi marchewkę. Wszystko to oddaje narastający nastrój grozy, dominujący w utworze. Należy podkreślić, że dziecko malowało spontanicznie i intuicyjnie, nie znając wcześniej tytułu utworu, żeby się nie zasugerować.

Tekst literacki – wiersz *Ojczyzna to mój dom*

Autor: Piotr Śliwowski

*Polska to moja ojczyzna.
Ojczyzna – to znaczy dom.
Dom – to znaczy rodzina.*

*Skąd jesteś? Ja jestem stąd.
Skąd jesteś? Ja jestem stąd.*

*Polska to zapach kwiatów,
Dom pośród złocistych łąk,
Mazurek i biało-czerwona.*

*Skąd jesteś? Ja jestem stąd.
Skąd jesteś? Ja jestem stąd.*

*Polska to słowo proste,
Co brzmi donośniej niż grom,
Odwaga, honor i wolność.*

*Skąd jesteś? Ja jestem stąd.
Skąd jesteś? Ja jestem stąd.*

Warto stymulować rozwój twórczości dzieci, zachęcać np. do podejmowania prób komponowania melodii (indywidualnie lub w grupach). Rozwija to kreatywność młodych uczniów, a także i uczy samokrytyki i otwiera na różne wskazówki i uwagi ze strony nauczycieli. Dzieci w wieku wczesnoszkolnym chętnie tworzą różne śpiewanki, piosenki, z radością improwizują. Nie należy tłumić takich twórczych, spontanicznych zachowań.

Moduł „Kącik twórczości dziecięcej” jest na razie niewielki. Może być jednak dla nauczycieli inspiracją do uważnego obserwowania działań swoich uczniów i stworzenia podobnych klasowych „kącików”. Za sprawą „kącików” można promować dokonania dzieci, a także stworzyć dokumentację elektroniczną. Taka dokumentacja jest wartościowa z jednej strony jako dowód aktywnej pracy z dziećmi, a z drugiej – pamiątka etapu wczesnoszkolnego w rozwoju i edukacji uczniów.

KĄCIK FOLKLORYSTYCZNY

Polska muzyka ludowa jest niezwykle różnorodna. Nasz kraj dzieli się na różne regiony, czyli obszary ujednolicone pod względem kulturowym, dzięki czemu polski folklor jest tak bogaty. Warto uzmysłowić uczniom, że muzyka ludowa była początkiem wszystkich rodzajów i gatunków muzyki. Dlatego nazywa się ją także „muzyką źródeł”. Jeśli dzieci nauczą się z tych źródeł korzystać, uda się obalić stereotyp traktujący muzykę ludową jako gorszą. Przecież już w XIX w. inspirowali się nią nasi najwięksi kompozytorzy – z Chopinem na czele!

Mieszkańcy niektórych krajów europejskich ubierają się podczas świąt lub ważnych wydarzeń państwowych w stroje charakterystyczne dla regionu, z którego pochodzą. U nas zwyczaj ten panuje tylko w kilku miejscach.

W klasie drugiej uczniowie poznają muzykę z dwóch krańców Polski: góralską i kaszubską. Niech będzie to inspiracja do poszukiwania informacji o folklorze małej ojczyzny, czyli własnego regionu.

Ważne, żeby poznawanie kultury ludowej było aktywne, by dzieci mogły doświadczyć jej poprzez taniec, śpiew, słuchanie muzyki oraz łączenie jej z działaniami plastycznymi. Dopiero w taki sposób będą mogły docenić jej piękno.

KASZUBI

Przybliżając dzieciom kulturę i folklor Kaszub proponujemy naukę tańca i piosenki *Nasza nenka*. *Nenka* należy do tzw. przekomarzanek (piosenka *Nie chcę cię znać*).

Jest to weselna piosenka kaszubska śpiewana zazwyczaj przed oczepinami, a ściślej przed północą. Utrzymana jest w rytmie polki. Towarzyszy jej skoczny taniec w parach.

NASZA NENKA

melodia ludowa z Kaszub

Na - sza ne - nka mó - wi: nie! To - też nie, to - też nie.

5
A nasz ta - ta mó - wi: tak! To - też tak, czy tak!

Nenka (opis tańca)

Ustawienie w parach, ręce partnerów podane i skrzyżowane przed sobą. Taniec powinien być poprzedzony wspólnym śpiewem.

- Cz. A 3 kroki dostawne prawą nogą w przód, przytupnięcie prawą nogą;
3 kroki dostawne lewą i przytupnięcie lewą;
3 kroki prawą i przytupnięcie;
2 kroki lewą i przytupnięcie.
- Cz. B Zwrot w parach twarzami do siebie, klaskanie na przemian w swoje dłonie i na krzyż w dłoń partnera, na koniec klaśnięcie w obie dłonie partnera.
- Cz. A jw.
- Cz. C Chłopcy stoją i na zmianę klaszczą w ręce i w jedno kolano – bez krzyżowania. Kolana unoszą na przemian w górę (lewa ręka – lewe kolano).
Dziewczynki siedmioma podskokami wchodzi do środka koła, zeskakują, zawracają, w podskokach wracają do partnera.
Ręce skrzyżowane, oparte na ramionach.
- Cz. A jw.
- Cz. E Dziewczynka kręci głową i kiwa palcem w geście „nie”.
Chłopiec odpowiada „tak” ruchem głowy.

Cz. A jw.

Burczybas – kaszubski instrument ludowy

Proponujemy także wykonanie z dziećmi ludowego instrumentu kaszubskiego – burczybasu, który pierwotnie służył do celów obrzędowych, czyli chodzenia ze śpiewem, w przebraniach od Nowego Roku do Trzech Króli. Obecnie używany w czasie występów kapel i zespołów kaszubskich.

Burczybas – opis wykonania

Potrzebne materiały:

- tekturowa tuba z wieczkiem,
- lub
- plastikowa osłonka na doniczkę,
 - balon,
- lub
- okrągły plastikowy pojemnik z pokrywką,
 - pęczek sznurków lub rzemyków,
 - mocny klej,
 - nożyczki.

wykonanie:

...z tuby

- na środku wieczka zrobić otwór;
- przewlec sznurki lub rzemyki, związać na supeł, żeby nie wypadły;
- przykleić wieczko do tuby, pozostawić sznurki na wierzchu;
- ozdobić.

...z osłonki na doniczkę

- przewlec sznurki lub rzemyki przez otwór w denku, związać w supeł końce w środku osłonki;

- odciąć węższą część balona, szerszą naciągnąć i zamocować na brzegu osłonki;
- ozdobić.

...z pojemnika

- na środku pokrywki zrobić otwór;
- przewlec sznurki lub rzemyki, związać na supeł, żeby nie wypadły;
- przykleić pokrywkę do pojemnika, pozostawiając sznurki na wierzchu;
- ozdobić.

Burczybas należy trzymać jedną ręką, a drugą energicznie i rytmicznie szarpać za pęk sznurków lub rzemyków. Można też zagrać w parach – jedna osoba trzyma, druga szarpie i odwrotnie.

Folklor kaszubski

Kaszubi zamieszkujący Pomorze wschodnie i środkowe są społecznością, która – podobnie jak górale – dba o swoją tożsamość. Posługują się nie gwara, a językiem kaszubskim, który brzmi nieco inaczej w różnych miejscowościach na terenie regionu. Jednakże mimo różnic folklor kaszubski ma wiele wspólnych charakterystycznych cech:

elementy stroju:

- charakterystyczny haft, w pięciu podstawowych kolorach (w tym trzech odcieniach niebieskiego), w zależności od miejsca pochodzenia
- biała koszula z czerwoną tasiemką pod brodą – noszona przez mężczyzn
- czepiec – noszony przez kobiety

muzyka:

- śpiew zespołowy
- pieśni opisują piękno Kaszub
- tańce związane są z codzienną pracą lub obrzędami
- ważne uroczystości rozpoczynał dawniej koseder, czyli kaszubski polonez
- Kaszubi mają swój hymn *Nigdė do zgùbė niė przińdą Kaszėbė* (*Nigdy do zguby nie przyjdą Kaszuby*), którego kompozytorem jest Felliks Nowowiejski
- wśród tańców należy wymienić: szewca, nenkę, mareszkę

instrumenty:

- akordeon
- klarnet
- kontrabas
- bazuna – mniejszy odpowiednik góralskiej trombity
- diabelskie skrzypce – instrument perkusyjny składający się z korpusu, długiego gryfu zakończonego szpetną głową diabła, brzękadeł oraz nóżki, którą uderza się o podłogę
- burczybas – beczułka z przytwierdzonym włosiem z końskiego ogona, które rytmicznie szarpane, wydaje charakterystyczny, burczący odgłos

obrzędy:

- szczególnie charakterystyczny jest śmigus-dyngus, podczas którego chłopcy nie polewali dawniej dziewcząt wodą, tylko smagali je po łydkach gałązkami jałowca (ilość zadrapań świadczyła o powodzeniu panny wśród chłopców)

Więcej informacji i materiałów na temat muzyki, instrumentów, tańców, obyczajów Kaszubów można znaleźć na dedykowanych temu zagadnieniu stronach internetowych, których spis znajduje się w części *Przydatne linki* na stronie 136 *Poradnika*.

GÓRALE

Piosenka *Góry mają moc*, dynamiczna, pełna energii charakterystycznej dla muzyki góralskiej może posłużyć jako pretekst do rozmowy o muzyce ludowej, potraktowanej na dwa sposoby:

1. jako uzupełnienie i rozwinięcie tematu podejmowanego podczas zapoznawania dzieci z folklorem i muzyką góralską,
2. jako odrębny temat do dowolnego wykorzystania w ciągu roku szkolnego.

Piosenka jest dość trudna, dlatego można nauczyć jej fragmentu, który mogą wybrać same dzieci lub nauczyciel, znając ich możliwości. Warto także zaimprovizować do niej taniec góralski, oddający ruchem rytm i charakter piosenki. Dzieci mogą też wymyślić akompaniament na instrumentach perkusyjnych i wykonać go podczas słuchania.

GÓRY MAJĄ MOC

Słowa i muzyka: Krzysztof Maciejowski

♩ = 123

D E D D E D

Gó - ry ma - ją moc, gó - ry ma - ją moc.

5 G A Bm G Em

Gó - ry pię - kne są w dzień i pię - kna jest w gó - rach

8 A(sus4) A D E D D E D

noc. Gó - ry da - ją moc, gó - ry da - ją si - lę.

13 G A Bm G

Wa - rto zdo - by - wać szczy - ty i

15 Em G A(sus4) A

być bli - żej nie - ba choć przez chwi - lę.

17 RAP

Gra - jcie skrzy - pki, gra - jcie du - dy, gra - jcie ba - sy we - so - ło!

19 G A

Niech mu - zy - kę e - cho nie - sie, hen da - le - ko!

21 D E D G D

A gdy za - brzmi w o - ko - ło gó - ra - lska nu - ta,

23 C G A G A Bm D

no - gi sa - me nas po - nio - są, hej! 1. Tu przy o - gniu za - wsze

26 A Bm D A

mie - jsce dla wę - dro - wca zna - jdzie się. Tu

29 Em F#7 Bm G
lu - dzie dla lu - dzi ma - ją se - rce,

31 Em G A(sus4) A Bm D
chle - bem za - wsze przy - jma cię. Ta tra - dy - cja już od

34 A Bm D A
wie - ków ka - że po - moc i - nnym dać, sza -

37 Em F#7 Bm G Em G
no - wać dru - gie - go czło - wie - ka i na stra - ży wo - lno - ści

40 A(sus4) A D E D D E D
stać. Gó - ry ma - ją moc, gó - ry ma - ją moc.

45 G A Bm G Em
Gó - ry pię - kne są w dzień i pię - kna jest w gó - rach

48 A(sus4) A D E D D E D
noc. Gó - ry da - ją moc, gó - ry da - ją si - łę.

53 G A Bm G
Wa - rto zdo - by - wać szczy - ty i

55 Em G A(sus4) A
być bli - żej nie - ba choć przez chwi - lę.

57 RAP
Gra - jcie skrzy - pki, gra - jcie du - dy, gra - jcie, ba - sy we - so - ło!

59 G A
Niech mu - zy - kę e - cho nie - sie, hen da - le - ko!

61 D E D G D

A gdy za - brzmie w o - ko - ło gó - ra - lska nu - ta,

63 C G A G A Bm D

no - gi sa - me nas po - nio - są, hej!! 2. Tu - taj na zie - lo - nej

66 A Bm D A

ha - li ju - has swo - je o - wce gna, a

69 Em F#7 Bm G Em G

ba - ca na tro - mbi - cie gdzieś z o - dda - li na chwa - łą gó - rom

72 A(sus4) A Bm D A Bm D

gra. Tu - taj bli - żej do na - tu - ry, tu - taj śpie - wa pta - ków

76 A Em F#7 Bm G

chór. Wa - rto wyjść po - nad chmu - ry, że - by

79 Em G A(sus4) A

po - czuć Du - cha Gór.

*Ref. Góry mają moc,
góry mają moc.
Góry piękne są w dzień i piękna jest w górach noc.
Góry dają moc,
góry dają siłę.
Warto zdobywać szczyty
i być bliżej nieba choć przez chwilę.*

*Grajcie skrzypki, grajcie dudy, grajcie basy wesoło!
Niech muzykę echo niesie, hen daleko!
A gdy zabrzmi wokoło góralska nuta, nogi same nas poniosą, hej!*

*1. Tu przy ogniu zawsze miejsce
dla wędrowca znajdzie się.
Tu ludzie dla ludzi mają serce,
chlebem zawsze przyjmą cię.
Ta tradycja już od wieków
każe pomoc innym dać,
szanować drugiego człowieka
i na straży wolności stać.*

Ref. Góry mają moc...

*2. Tutaj na zielonej hali
juhas owce swoje gna,
a baca na trombicie gdzieś z oddali
na chwałę góróm gra.
Tutaj bliżej do natury,
tutaj śpiewa ptaków chór.
Warto wyjść ponad chmury,
żeby poczuć Ducha Gór.*

Ref. Góry mają moc...

*Hej!
Hej!
Co brzmi donośniej niż grom.*

Folklor góralski

Większość ludzi utożsamia górali z Podhalem. Ich strój, muzyka, tańce i gwara, są szczególnie znane i popularne. Jednak ludność góralska, zamieszkująca południe Polski, dzieli się na różne grupy regionalne, spośród których należy wymienić chociażby Górali Sądeckich, Pienińskich, Śląskich czy Żywieckich. Te i inne grupy mają swój bogaty folklor, który warto poznać.

Charakterystyczne dla kultury góralskiej są:

elementy stroju:

- parzenice – ozdoby męskich portek (spodni) oraz metalowe broszki
- kierpce – buty
- kłobuk – kapelusz, zdobiony muszelkami oraz piórem (u kawalerów)
- ciupaga – drewniany toporek z metalowymi okuciami
- spódnica w kwiaty
- biała koszula
- skórzany szeroki pas

muzyka:

- rytmiczna, w metrum parzystym, o charakterze tanecznym, towarzysząca obrzędom
- śpiew – często na dwa głosy, rozpoczynający się tzw. zaśpiewem przez jedną osobę, a potem melodię kontynuuje grupa; należy przy tym zwrócić uwagę na to, że mężczyźni śpiewają wysokim głosem, a kobiety – niskim
- najpopularniejsze tańce to zbójnickie i krzesany

instrumenty:

- trombita (trembita) – instrument dęty wykonany z wydrążonego pnia drzewa, służący głównie do porozumiewania się na odległość
- dudy – instrument dęty (niestety, często niewłaściwie nazywany kobzą), składający się z dwóch piszczałek, dużego skórzanego worka i miecha, który grający uruchamia ramieniem
- skrzypce, których ludową odmianą są gęśle lub złóbcoki
- basy – ludowa odmiana kontrabasu

W gwarze góralskiej na melodię mówi się „nuta”, a na kapelę – „muzyka”.

Charakterystyczna jest też architektura góralska, a także kuchnia, gwara oraz różne obyczaje.

W rozdziale *Przydatne* [stronie 136](#) *Poradnika* proponujemy kilka stron internetowych, na których można znaleźć informacje o poszczególnych regionach ich historii, kulturze ludowej (muzyce, instrumentach, tańcach, strojach, obrzędach).

MATERIAŁY DODATKOWE DO ZAJĘĆ

nasza
Szkola

MUZYKA NA ROZPOCZĘCIE I ZAKOŃCZENIE ZAJĘĆ

Proponujemy krótkie fragmenty muzyczne, które mogą pomóc w stworzeniu rytuału rozpoczęcia i zakończenia zajęć. Ta muzyka pozwala pomóc dziecku wejść w klimat lub wyciszyć się, pożegnać.

Dzieci lubią rytuały, czują się bezpiecznie, kiedy mają stałe punkty odniesienia.

Utworów można słuchać, jednocześnie przygotowując się do zajęć lub pakując się po nich. Można też wykonywać w trakcie jakiś prosty, wspólnie ustalony ruch lub akompaniament gestodźwiękowy.

MUZYKA NA ROZPOCZĘCIE ZAJĘĆ

muzyka: Agnieszka Putkiewicz

Powitanie (propozycja słów do melodii)

*Stańmy razem, zróbmy krąg,
niech muzyka płynie stąd.
W miłym gronie, pośród nas,
na zabawę czas.*

MUZYKA NA ZAKOŃCZENIE ZAJĘĆ

muzyka: Agnieszka Putkiewicz

33 C G

35 Am D G

37 C G

39 Am D G

41 C

Powitanie (propozycja słów do melodii)

Teraz nadszedł czas pożegnania.

Ręka żegna cię, noga żegna cię, głowa żegna ciebie też... (do swobodnego wyboru przez nauczyciela oraz dzieci)

MUZYKA RELAKSACYJNA

MUZYKA RELAKSACYJNA

Muzyka oddziałuje na całą sferę emocjonalną człowieka. Daje możliwość odczuwania miłych doznań i pozytywnych przeżyć. Muzyka relaksacyjna powoduje, że organizm jest odprężony i uspokojony.

Można jej słuchać przy różnych okazjach, w większym lub mniejszym gronie.

Dzieci w czasie słuchania mogą siedzieć w ławkach, leżeć na dywanie lub swobodnie się poruszać.

Po zakończeniu proponowanych zajęć uczniowie są wyciszeni i mają wyrównany oddech.

Canon alla pachelbel

Śpiewność kompozycji, prosta, przejrzysta struktura utworu, umiarkowane tempo i jasne brzmienie instrumentów smyczkowych zachęcają do wyciszenia i odprężenia, wprawiają słuchacza w dobry nastrój. Ostinato (czyli stale powtarzający się fragment melodii) towarzyszące linii melodycznej daje poczucie bezpieczeństwa.

Podczas słuchania utworu dzieci mogą swobodnie siedzieć lub leżeć i podążać za swoją wyobraźnią. Potem ochotnicy mogą podzielić się swoimi skojarzeniami powstałymi pod wpływem muzyki. Wszyscy mogą także przenieść na papier obrazy powstałe pod wpływem wyobraźni.

Utwór ten nadaje się także do spokojnego ruchu z rekwizytem (np. wstążką, apaszką itp.).

J.S. Bach – koncert no. 5 cz. 2

Forma koncertu polega na dialogu instrumentu solowego z towarzyszącą mu orkiestrą. Słuchacz, utożsamiając się z melodią wykonywaną przez solistę, odczuwa pozytywne emocje. Koncert Bacha skłania do refleksji – jestem sam sobą, ale jestem również częścią miłej grupy. Barwa utworu jest ciepła i przyjemna. Dziecko czuje się wyciszone i uspokojone, otwarte na nowe wyzwania. Po wysłuchaniu utworu można wykonać wspólny rysunek na dowolny, podany przez dzieci temat nawiązujący do istoty rozmowy, dialogu lub do wyobrażeń powstałych podczas słuchania.

P. Czajkowski – *Old french song*

Balladowy nastrój kompozycji Czajkowskiego – z elementami tajemnicy – nie tylko skłania do zamyślenia, lecz także rozleniwia. Dziecko może wyobrazić sobie, że jest częścią baśniowego świata. Wpadający w ucho, prosty do zanucenia temat działa jak balsam i długo pozostaje w pamięci.

Podczas słuchania można dzieciom przeczytać półgłosem fragment baśniowego tekstu wybranego przez nauczyciela.

C. Debussy – *Popołudnie fauna*

Ta tajemnicza kompozycja nie tylko intryguje, pobudza wyobraźnię dziecka, lecz także uspokaja. Poszczególne dźwięki wolno wprowadzają słuchacza w baśniowy, kolorowy świat. Ciekawa instrumentacja (flet, harfa, orkiestra) uwrażliwia na barwę dźwięku. *Popołudnie Fauna* Claude'a Debussy'ego może posłużyć do improwizacji literackich na temat: „Jak muzyka opowiadała o tym, co faun robił po południu?”

LISTA UTWORÓW DO SŁUCHANIA

REPERTUAR UTWORÓW DO SŁUCHANIA

Lista utworów do słuchania jest propozycją wzbogacenia edukacji muzycznej młodych uczniów o znane i ponadczasowe utwory różnych kompozytorów. Zawiera repertuar urozmaicony, będący jednocześnie kanonem literatury muzycznej, który powinien poznać ogólnie wykształcony człowiek. Warto wracać do tych utworów, ponieważ z każdym kolejnym przesłuchaniem zabrzmiały one trochę inaczej, wzbudzą inne emocje i w inny sposób pobudzą wyobraźnię słuchaczy.

Proponujemy, by nauczyciel zapoznał się z opisami utworów zawierającymi niezbędne informacje, a także wskazówki dotyczące ukierunkowania percepcji uczniów.

Zachęcamy także wszystkich nauczycieli do posłuchania całych utworów, nie tylko fragmentów proponowanych uczniom. Dzięki poznaniu szerszego kontekstu łatwiej będzie rozmawiać o tym, czego się wysłuchało.

Opisy utworów zawierają:

- informacje dla nauczycieli na temat kompozytorów, okoliczności powstania, charakteru, struktury, aparatu wykonawczego itp.;
- ciekawostki do podania uczniom – anegdoty o utworach lub ich twórcach, istotne informacje;
- wskazówki związane z ukierunkowaniem świadomej percepcji – polecenia i pytania, które należy zadać uczniom przed słuchaniem, oraz tematy rozmowy po wysłuchaniu utworów lub działań w zakresie wyrażania muzyki środkami pozamuzycznymi.

UWAGA: przy niektórych utworach, będących częścią większych całości, został podany czas, od którego należy je odtworzać. Jeśli nie zostało wskazane miejsce zatrzymania, oznacza to, że należy wysłuchać muzyki do końca. Pozostałe utwory należy prezentować od początku i wyciszyć je według uznania.

LITERATURA MUZYCZNA DLA KL. 2

1. J.S. Bach – 2 Koncert brandenburski

Informacje dla nauczycieli

Bach skupił się w swoich 6 Koncertach brandenburskich na kolorystyce muzycznej polegającej na zestawieniu instrumentów pod kątem ich brzmienia. Tak powstała piękna, wielobarwna, przyjemna kompozycja wszystkich koncertów.

Każdy z tych koncertów to *concerto grosso* (czyt. konczer-to grosso) – odmiana koncertu powstała i powszechna w baroku. W odróżnieniu od koncertu solowego, gdzie pojedynczemu instrumentalistcie towarzyszy orkiestra, w *concerto grosso* akompaniuje ona grupie kilku solistów.

Ciekawostki dla uczniów

Fragment *Koncertów brandenburskich* został nagrany na połączonym dysku *Voyager Golden Record* umieszczonym na dwóch sondach Voyager i wystrzelony w przestrzeń kosmiczną w 1977 r. jako muzyczna wizytówka Ziemi.

Wskazówki

Można zaproponować dzieciom, by podczas słuchania utworu wyobraziły sobie różne kolory, a potem przenieśli swoje wizje na papier i wykonali pracę plastyczną.

2. J.S. Bach – *Toccata i fuga d-moll*

Informacje dla nauczycieli

Bach był mistrzem komponowania na organy, a jego *Toccata i fuga d-moll* jest tego najlepszym przykładem. To kompozycja żywiołowa, napędzająca do działania, której brzmienie fascynuje od dawna dorosłych i dzieci.

Fuga jest utworem o dość skomplikowanej budowie, opartej na wielu zasadach tzw. ścisłej polifonii, których nie można zmieniać. Podstawą kształtowania tej formy jest krótki motyw, czyli temat ewoluujący przez cały utwór. Fuga jest przeznaczona na jeden instrument – organy, klawesyn lub fortepian. Zazwyczaj poprzedza ją preludium lub toccata. Niedościęgniętym mistrzem fugi był właśnie Bach.

Ciekawostki dla uczniów

Zwłaszcza *Toccata* jest często wykorzystywana jako muzyka filmowa.

Wskazówki

Dzieci mają okazję zauważyć, że na organach wykonuje się nie tylko muzykę religijną, lecz także świecką. Po wysłuchaniu utworu można z uczniami porozmawiać o jego nastroju.

3. C. Debussy – *Clair de lune*

Informacje dla nauczycieli

Utwór ten jest częścią cyklu *Suita bergamasque*. Uznaje się go za sztandarowy przykład muzyki impresjonistycznej, której pionierem i przedstawicielem był właśnie Debussy. Malarski tytuł – w przekładzie na język polski: *Światło księżycy* – jest odzwierciedlony przez strukturę ABA1, gdzie w części pierwszej słychać subtelne dźwięki fortepianu niosące spokój i nocne ukojenie, w części drugiej nieco dynamizmu, w trzeciej zaś następuje powrót do łagodnej melodii, którą było słychać na początku utworu – jednak w nieco innej formie.

Ciekawostki dla uczniów

Claude Debussy był nie tylko kompozytorem, lecz także wspaniałym malarzem. Tytuły jego utworów przypominają tytuły obrazów. Kompozytor doskonale „maluje” je dźwiękami.

Wskazówki

Warto przed słuchaniem nie podawać dzieciom tytułu utworu i poprosić je, by same go zaproponowały. Można też, podając tytuł, poprosić, by po wysłuchaniu opowiedziały lub namalowały to, co ich zdaniem mogło oświetlać księżycowe światło. Dowiemy się wtedy, dokąd zaprowadziła dzieci ich wyobraźnia podczas słuchania tego utworu.

4. F. Chopin – *Mazurek B-dur op. 17 nr 1*

Informacje dla nauczycieli

Chopin komponował mazurki przez całe swoje życie. Jest ich aż 58. Potrzeba ich tworzenia wynikała z tęsknoty za ojczyzną, rodziną i przyjaciółmi. Dlatego jest w tych utworach wiele odniesień do polskiej muzyki ludowej, szczególnie do charakteru trzech tańców: mazura, kujawiaka i oberka. W mistrzowski sposób przetworzył brzmienie tańców, które rozpoznają melomani na całym świecie.

Mazurki Chopina zainspirowały innych XIX-wiecznych kompozytorów europejskich, co doprowadziło do rozwoju tzw. nurtu narodowego w muzyce.

Utwory te należą do tzw. muzyki stylizowanej, czyli muzyki ludowej w wydaniu artystycznym. Dlatego nadają się one do słuchania, a nie do tańca.

Ciekawostki dla uczniów

Od początku uczmy dzieci prawidłowej terminologii: mazurek to ciasto, gatunek wróbla lub utwór muzyczny do słuchania. Natomiast ludowy taniec to mazur.

[Zadanie dla chętnych.](#)

Wskazówki

Dzieci powinny wysłuchać utworu i zastanowić się nad jego charakterem i nastrojem.

5. L. van Beethoven – *Dla Elizy***Informacje dla nauczycieli**

Miniatura fortepianowa jest krótkim utworem o nieustalonej strukturze przeznaczonym do wykonania solowego. Posiada tytuł pozamuzyczny (bez określenia formy, tzn. nie sonata, etiuda czy fuga, tylko bardziej poetycki). Utwór Beethovena *Dla Elizy* to jedna z najbardziej znanych miniatur fortepianowych.

Ciekawostki dla uczniów

Kiedy po śmierci Beethovena odnaleziono rękopis tego utworu, okazało się, że uszkodzona jest jego strona tytułowa zawierająca ostatnią sylabę imienia kobiety. Bez zastanowienia nadano utworowi tytuł *Dla Elizy*, co wprowadziło zamieszanie wśród naukowców zajmujących się życiem i twórczością kompozytora, ponieważ nie znaleźli oni żadnej informacji o tym, by Beethoven znał jakąś Elizę. I faktycznie, nigdy kobiety o tym imieniu w jego życiu nie było. Najbardziej prawdopodobną osobą, dla której ten utwór skomponował, była jego ukochana – Teresa. Ale zanim to ustalono, miniatura *Dla Elizy* stała się bardzo znana i dlatego nie zmieniano już jej tytułu.

[Zadanie dla chętnych.](#)

Wskazówki

Można zaproponować dzieciom, by podczas słuchania policzyły, ile razy pojawia się charakterystyczny i znany fragment początkowy.

6. E. Grieg – I suita *Peer Gynt* op. 46, cz. 4 – *W grocie Króla Gór*

Ponieważ utwór jest nagrany jako całość, a nie częściami, trzeba przesunąć wskaźnik czasu (niebieski pasek u dołu okna) do 11:44.

Informacje dla nauczycieli

Kiedy norweski dramaturg – Henryk Ibsen – napisał dramat *Peer Gynt*, zwrócił się do kompozytora Edvarda Griega z prośbą o stworzenie muzyki do niektórych scen. Tak powstało 26 utworów, z których później Grieg wybrał 8 i ułożył z nich dwie suity. Stały się one znane w całej Europie, a niektóre utwory wchodzące w ich skład doczekały się wielu transkrypcji i różnorodnych opracowań, w tym choreograficznych.

Należy do nich pełen niepokoju, narastającego napięcia – a momentami nawet grozy – utwór *W grocie Króla Gór*.

Ciekawostki dla uczniów

Edvarda Griega – kompozytora norweskiego żyjącego w XIX w. – nazywano Chopinem Północy. Grieg w dziełach, które stworzył, nawiązywał do muzyki ludowej swojego kraju, podobnie jak nasz wielki kompozytor. Dlatego w Norwegii jest on uznany za kompozytora narodowego i otaczany takim szacunkiem jak u nas Chopin.

Wskazówki

Utwór jest okazją do rozmowy o nastroju oraz o poznanych już cechach muzyki, szczególnie dotyczących tempa i dynamiki.

Dzieci mogą także ruchem naśladować kroki skradającego się człowieka, a potem jego ucieczkę przed rozłoszczonym Królem Gór.

7. F. Schubert – *Moment musical f-moll nr 3*

Informacje dla nauczycieli

Utwór należy do cyklu *6 Moment musicaux* i jest spośród nich najpopularniejszy. *Moment musical* (czyli chwila muzyczna) jest miniaturą fortepianową o strukturze ABA + coda (czyli zakończenie), gdzie części skrajne są takie same, natomiast środkowa różni się od nich melodycznie. Prawie cały utwór jest utrzymany w nastroju lirycznym, przez zastosowanie tonacji minorowej (czyli molowej, smutnej). Nastrój ten zmienia się w zakończeniu, w którym kompozytor zastosował zmianę tonacji na majorową (durową, radosną).

Ciekawostki dla uczniów

Franciszek Schubert, kompozytor romantyczny, zasłynął nie tylko swoimi utworami, lecz także organizowaniem spotkań, podczas których poeci, literaci, muzycy i inni artyści mogli popisać się swoimi dziełami lub umiejętnościami. Od nazwiska gospodarza nazywano te spotkania „szubertiadami”.

Wskazówki

Uczniowie mogą rozpoznać instrument, na którym wykonany został utwór oraz zaobserwować zmianę nastroju.

8. J. Haydn – *94. Symfonia G-dur Z uderzeniem w kocioł, cz. 2 Andante*

Ponieważ utwór jest nagrany jako całość, a nie częściami, trzeba przesunąć wskaźnik czasu (niebieski pasek u dołu okna) do 08:20.

Informacje dla nauczycieli

Symfonia ta zwana jest także *Niespodzianką*. Część druga (*Andante*) rozpoczyna się cichą, delikatną, prostą, wpadającą w ucho melodią, która powtarza się i wprowadza nastrój sennieści. Następnie pojawia się głośny akord grany przez całą orkiestrę, „podkolorowany” uderzeniem w kocioł, jakby kompozytor chciał „obudzić” słuchaczy. Dalszy ciąg symfonii to szereg wariacji na temat melodii rozpoczynającej tę część.

To kompozycja interaktywna – wynagradzająca pomysł Haydna szczerym śmiechem publiczności.

Ciekawostki dla uczniów

Anegdota związana z tą kompozycją mówi o tym, że Haydn chciał poprzez nią pokazać z przymrużeniem oka Anglików, którzy przychodzili na koncerty nie po to, by posłuchać muzyki, ale dlatego, że tak wypadało i prawie cały ten czas... przesypiali. Podobno podczas pierwszego wykonania tej symfonii uderzenie w kocioł zerwało z krzesel znaczną część drzemiącej publiczności i wzbudziło ogólną wesołość. Stąd jej nazwa: *Surprise* (*Niespodzianka*).

Wskazówki

Po wysłuchaniu nauczyciel może zagrać lub zanucić początkową melodię, a dzieci – na instrumentach perkusyjnych zasignalizować głośną „niespodziankę”.

Nauczyciel powinien także pokazać dzieciom, jak wygląda **kocioł** – instrument perkusyjny, jedyny membranofon (rodzaj bębna), na którym można zagrać różne dźwięki o określonej wysokości.

9. G.F. Haendel – *Muzyka sztucznych ogni, cz. 2 – La Réjouissance (Radość)*

Informacje dla nauczycieli

Utwór jest przykładem muzyki ilustracyjnej. Został zamówiony przez króla Anglii Jerzego II, by uatrakcyjnić pokazy fajerwerków.

To suita poprzedzona uwerturą, składająca się z czterech części, z których druga, *La Réjouissance (Radość)*, jest najbardziej popularna, podniosła i radosna. Często wykonuje się ją również samodzielnie.

Ciekawostki dla uczniów

Muzyka sztucznych ogní jest przykładem muzyki plenerowej, tzn. wykonywanej na świeżym powietrzu.

Wskazówki

Dzieci w czasie słuchania utworu mogą sobie wyobrazić pokaz fajerwerków, a potem określić nastrój utworu.

10. L. van Beethoven – IX symfonia cz. 4

utwór jest nagrany jako całość, więc trzeba pasek czasu przesuwac do podanych miejsc.

Fragmenty:

instrumentalny – wprowadzenie tematu – od 48:58 do 51:39

wokalny (soliści i chór) – od 53:19 do 54:03

chóralny (bez solistów) – od 1:00:05 do 1:07:48

Informacje dla nauczycieli

Symfonia ta należy do najśłynniejszych i najwybitniejszych dzieł muzyki klasycznej. Jest pierwszą w historii muzyki symfonią wokально-instrumentalną. W czwartej części, która w symfoniach klasycznych ma zwykle formę ronda, kompozytor zdecydował się na włączenie kantaty, czyli uroczystego utworu pochwalnego, który wykonują soliści, chór i orkiestra symfoniczna. W IX symfonii jest to *Oda do radości*. Tekst wyszedł spod pióra romantycznego poety Friedricha von Schillera. *Oda do radości* stała się tak popularna, że często wykonywana jest samodzielnie.

Proponowane nagranie zawiera tekst w języku polskim, jednak nie jest to tłumaczenie najbardziej popularne – K.I. Gałczyńskiego.

Ciekawostki dla uczniów

Wersja instrumentalna *Ody do radości* jest od 1993 r. hymnem Unii Europejskiej.

Wskazówki

Przed wysłuchaniem utworu należy ukierunkować percepcję dzieci na aparat wykonawczy (solistów, chór, orkiestrę) i porozmawiać z nimi o dwóch głosach wokalnych – sopranie i basie.

11. G. Mahler – I Symfonia D-dur Tytan, cz. 1 – Z czasów młodości

Dowolny fragment – cała część trwa 15 minut i zaczyna się dość długim i powolnym wstępem.

Informacje dla nauczycieli

Pierwsza część symfonii składała się początkowo z trzech ogniw: *Niekończącej się wiosny, Kwitnienia, Pod pełnymi żaglami*. Później kompozytor usunął tytuły, jednak programowy charakter tej muzyki został zachowany. Świadczy o tym sielski, wiosenny charakter oraz wybrzmiewające niekiedy dźwięki instrumentów imitujących śpiew ptaków i głos kukułki.

Ciekawostki dla uczniów

Gustaw Mahler był nie tylko kompozytorem, lecz także świetnym dyrygentem, bardzo wymagającym wobec muzyków grających w orkiestrach, które prowadził. Jego sposób dyrygowania stał się tematem satyrycznych rysunków przedstawiających sylwetkę Mahlera z dużą liczbą dyrygujących rąk wyrastających mu z ramion.

Wskazówki

Podczas słuchania dzieci mogą się skupić na rozpoznawaniu wiosennych i ptasich odgłosów.

12. F. Mendelssohn-Bartholdy – Marsz weselny ze *Snu nocy letniej*

Ponieważ utwór jest nagrany jako całość, a nie częściami, trzeba przesunąć wskaźnik czasu (niebieski pasek u dołu okna) do 15:40.

Ta część trwa do końca, czyli ok. 5 minut, więc jeśli okaże się to zbyt długie, można skończyć słuchanie na 17. minucie.

Informacje dla nauczycieli

Jest to czwarta część suity skomponowanej przez niemieckiego kompozytora romantycznego – Felixa Mendelssohna-Bartholdy’ego – do komedii Szekspira *Sen nocy letniej*. Królowa Wiktoria wybrała *Marsz* na oprawę ślubu swojej córki i od tego czasu wykonywanie go podczas ceremonii zaślubin stało się tradycją.

Ciekawostki dla uczniów

Utwór ten jest często wykonywany na zakończenie ceremonii ślubu.

Wskazówki

Po pierwszym wysłuchaniu utworu należy zapytać uczniów, czy go już słyszeli i w jakich okolicznościach, lub zaproponować nadanie mu tytułu. Można też poprosić dzieci, by podały tytuły innych znanych marszów.

13. W.A. Mozart – *Eine Kleine Nachtmusik*, cz. 1

Informacje dla nauczycieli

Serenada to od XVII w. forma muzyczna, utwór o tematyce romantycznej, zwykle na niewielki zespół instrumentalny, wykonywany w świąteczne dni w czasie parkowych koncertów.

Mozart skomponował *Eine kleine Nachtmusik* na kwartet smyczkowy, ale współcześnie utwór ten wykonywany jest przez orkiestrę smyczkową. Jest to przykład rokokowej muzyki rozrywkowej.

Ciekawostki dla uczniów

Tytuł w języku polskim brzmi *Mała nocna muzyka*. Jest to jedna z najbardziej znanych kompozycji W.A. Mozarta.

Wskazówki

Przed zaprezentowaniem utworu nauczyciel powinien poprosić uczniów, by podczas słuchania zastanowili się, jak opisać jego nastrój. Można także porozmawiać z nimi o zespołowym wykonywaniu muzyki.

[Zadanie dla chętnych.](#)

14. N. Rimski-Korsakow – *Szeherazada*

Informacje dla nauczycieli

Czteroczęściowa suita *Szeherazada* należy do muzyki programowej, stworzonej na kanwie *Baśni 1001 nocy*. Przez wszystkie jej ogniwa przewija się posępny, brzmiały w niskich rejestrach temat sułtana Szhrijara i łagodny, delikatny, grany na skrzypcach temat Szeherazady. Obydwie te melodie występują w różnorodnych kontekstach melodycznych.

W proponowanym fragmencie nie słychać tematu sułtana, pojawia się natomiast liryczny i śpiewny temat Szeherazady. Można też posłuchać muzyki tanecznej, której orientalny charakter podkreśla dźwięk tamburynu.

Ciekawostki dla uczniów

Pewien dyrygent nie mógł poradzić sobie z trudnym fragmentem jednego z utworów Rimskiego-Korsakowa, w którym trzeba było za każdym razem liczyć do jedenastu. Wymyślił więc jedenastosylabowe zdanie, które powtarzał podczas dyrygowania tego fragmentu. Brzmiało ono: Rim-ski-Kor-sa-kow-zu-pe-łnie-zwa-rio-wał!

Wskazówki

Zadaniem dzieci może być rozpoznanie charakterystycznego instrumentu w epizodzie o charakterze tanecznym pojawiającym się w słuchanym fragmencie (jest to tamburyn).

 15. P. Czajkowski – Jezioro łabędzie – Temat Odetty
Informacje dla nauczycieli

Poza słynnym, często parodiowanym *Pas de quatre*, czyli tańcem czterech łabędzi, melodia *Temat Odetty* należy do najbardziej rozpoznawalnych fragmentów baletu *Jezioro łabędzie*. Smutna, liryczna, śpiewna melodia charakteryzuje piękną młodą dziewczynę zamienioną przez złego czarnoksiężnika w łabędzia. Klątwę może zdjąć tylko przysięga miłości złożona przez zakochanego w Odecie księcia Zygryda. Niestety, historia nie kończy się szczęśliwie. Odetta rzuca się ze skały, a Zygryd podąża za nią.

Ciekawostki dla uczniów

Muzyka z baletu *Jezioro łabędzie* bywa wykorzystywana w różnych filmach, a także... w grach komputerowych. [Zadanie dla chętnych.](#)

Wskazówki

Dzieci, pod wpływem słuchanej muzyki, mogą zaimprovizować taniec łabędzi.

 16. Robert Schumann – Marzenie z cyklu Sceny dziecięce

Ponieważ utwór jest nagrany jako całość, a nie częściami, trzeba przesunąć wskaźnik czasu (niebieski pasek u dołu okna) do 05:44. Jest to siódma część cyklu, która trwa do 08:16.

Informacje dla nauczycieli

Cykl *Sceny dziecięce*, powstały pod wpływem fascynacji rysunkami i drzeworytami niemieckiego artysty Ludwiga Richtera, zadekował Schumann swojej ukochanej żonie Klarze.

Marzenie stało się jednym z najpopularniejszych utworów tego cyklu. Śpiewna, nastrojowa i subtelna kompozycja fortepianowa doczekała się opracowań na różne instrumenty.

Ciekawostki dla uczniów

Robert Schumann jako pianista, uczeń Friedricha Wiecka, poznał jego córkę Klarę – również utalentowaną pianistkę. Wkrótce stała się ona jego żoną, której poświęcił między innymi utwór *Marzenie*.

Niestety, kariera Schumanna jako pianisty została przerwana przez paraliż czwartego palca prawej ręki, do którego doszło, gdy próbował sobie rozszerzyć rozpiętość dłoni. Zajął się więc komponowaniem i prowadzeniem czasopisma o muzyce.

Wskazówki

Dzieci mogą opowiedzieć o nastroju słuchanego utworu albo zilustrować swoje marzenia powstałe pod jego wpływem.

 17. J. Strauss II – Tritsch-Tratsch Polka
Informacje dla nauczycieli

Pośród wielu tańców zajmujących ważne miejsce w bogatej twórczości Straussa (syna) *Tritsch-Tratsch Polka* jest jednym z najpopularniejszych. Jej żywiołowość i radość wprowadzają słuchaczy w pogodny nastrój. Utwór ten jest typowym przykładem XIX-wiecznej muzyki salonowej, odpowiednika dzisiejszej muzyki rozrywkowej.

Ciekawostki dla uczniów

Johann Strauss (syn) to wybitny przedstawiciel dynastii Straussów, zwany „królem walca”. Właśnie ten taniec dominował wśród ponad 500 utworów, które po sobie pozostawił. Wśród nich były też operetki, które – podobnie jak walce – są dziś często i chętnie grywane.

Wskazówki

Dzieci powinny rozpoznać dźwięki instrumentów perkusyjnych w słuchanym utworze (szczególnie trójkąt i talerze).

18. G. Rossini – Uwertura do opery *Wilhelm Tell*, cz. 4 – Marsz szwajcarskich żołnierzy

Ponieważ utwór jest nagrany jako całość, a nie częściami, trzeba przesunąć wskaźnik czasu (niebieski pasek u dołu okna) do 08:38.

Informacje dla nauczycieli

Wilhelm Tell to jedna z oper Rossiniego, której najbardziej znaną częścią stała się... *Uwertura* (czyli wstęp wykonywany przez orkiestrę zwykle przy zasłoniętej kurtynie). Z kolei w *Uwerturze* najpopularniejszym fragmentem stał się *Marsz* poprzedzony charakterystyczną fanfara graną na trąbkach. Jego pierwsze dźwięki każdy słyszał przynajmniej raz w życiu, nie zawsze wiedząc, co to za utwór.

Nie jest to typowy marsz – jego rytm i żywiołowość przypomina raczej galop.

Ciekawostki dla uczniów

Wilhelm Tell, legendarny szwajcarski bohater, strzelał bardzo celnie z łuku (a według innej wersji legendy – z kuszy). Ponieważ nie chciał oddać pokłonu zatkniętej na kiju czapce starosty, ten za karę wystawił go na próbę. Tell musiał zestrzelić jabłko z głowy swojego syna, Waltera. Z próby tej wyszedł zwycięsko.

Mimo że jest postacią fikcyjną, Wilhelm Tell doczekał się swojego muzeum w jednej ze szwajcarskich miejscowości.

Wskazówki

Pojawiający się kilkakrotnie charakterystyczny motyw dzieci mogą zilustrować gestodźwiękami, np. 2 miarowe uderzenia oburącz o uda, 3 szybkie klaśnięcia (3 razy to samo), szybkie naprzemienne uderzanie skrzyżowanymi rękami o ramiona – całość powtórzyć dwa razy.

Nauczyciel musi wcześniej osłuchać się z utworem, żeby wiedzieć, kiedy pojawia się początkowy motyw, i w odpowiedniej chwili dać dzieciom sygnał do gestodźwiękowego towarzyszenia.

19. L. Delibes – *Flower duet* z opery *Lakmé***Informacje dla nauczycieli**

Opera *Lakmé* opowiada o nieszczęśliwej miłości córki hinduskiego kapłana i angielskiego oficera. Obecnie najbardziej znanym fragmentem jest duet Lakmé i Malliki znany też jako *Flower duet* (*Taniec kwiatów*).

Leo Delibes – kompozytor tej opery – był znany przede wszystkim ze swoich baletów. Jednak *Lakmé* dorównywała im popularnością.

Wskazówki

Utwór jest pretekstem, by porozmawiać z dziećmi o tym, co to jest duet. Jako ciekawostkę można podać im też informację, że drugi, niższy głos w tym duecie nazywa się mezzosopran. Nie ma jednak potrzeby utrwalać tej nazwy.

20. G. Verdi – *La donna e mobile* z opery *Rigoletto*

Informacje dla nauczycieli

Kobieta zmienna jest – tak brzmi polskie tłumaczenie tytułu tej arii Księcia z IV aktu opery Verdiego. Tytułowy Rigoletto jest książęcym błaznem, zaniepokojonym losem swojej córki Gildy zakochanej w Księciu – lekkoduchu i uwodzicielu. Jest to *opera seria* (tzn. tragiczna), mimo że znajdują się w niej fragmenty niemal komiczne, jak np. aria Księcia. Jednak tragiczny jest los głównych bohaterów. Gilda poświęca się dla ukochanego, traci życie, podobnie jak jej ojciec.

Verdi skomponował 26 oper. Wiele z nich jest do dziś grywanych na najważniejszych scenach świata.

Ciekawostki dla uczniów

Verdi nie dostał się do konserwatorium muzycznego w Mediolanie, ponieważ uznano, że ma „za dużo lat” – miał ich... 14.

Kompozytor był także aktywnym politykiem (senatorem) i społecznikiem. Ufundował dom dla muzyków w podeszłym wieku.

Wskazówki

Można poinformować dzieci, że głos, który śpiewa tę arię, to tenor – wysoki głos męski.

21. S. Moniuszko – *Aria Skołuby* z opery *Straszny dwór*

Informacje dla nauczycieli

Opera *Straszny dwór* Stanisława Moniuszki jest uważana nie tylko za najdoskonalsze dzieło tego kompozytora, lecz także za najlepszą polską operę XIX wieku. Łączy w sobie patriotyzm, folklorizm (poprzez nawiązanie do polskiej muzyki ludowej) i komediowy charakter, dzięki któremu udało się uspić czujność carskiej cenzury i wystawić ten utwór na scenie. Niestety, nie na długo, ponieważ zdjęto go z afisza po zaledwie trzech spektaklach – na widok reakcji publiczności i spontanicznych manifestacji patriotycznych urządzanych po wyjściu z teatru.

Aria *Ten zegar stary* to opowieść o starym, zepsutym zegarze, który o północy zaczyna grać kuranty. Dźwięki zegara budzą do życia... postaci prababek. Skołuba – klucznik na dworze Miecznika – w porozumieniu z Hanną i Jadwigą (córkami Miecznika) oraz Damazym (ich zalotnikiem) zamierza przestraszyć gości (dwóch braci – Stefana i Zbigniewa). W zmyśloną historię wierzy tylko ich służący – Maciej.

Ciekawostki dla uczniów

Tytuł opery sugeruje, że w dworze Miecznika straszy, ale tak naprawdę przyczyna nadania tej nazwy jest zupełnie inna. Pradziad Miecznika miał dziewięć córek na wydaniu. Były one tak piękne, że każdy kawaler, który przyjeżdżał do Kalinowa, od razu prosił o rękę którejś z nich. Zazdrosne matki innych pań na wydaniu, w obawie o to, że ich córki zostaną starymi pannami, nazwały to domostwo „straszny dwór”.

Wskazówki

Warto porozmawiać z uczniami o nastroju wysłuchanego utworu i zwrócić ich uwagę na to, w jaki sposób się on potęguje i rozładowuje. Jednocześnie należy poprosić ich, by określili cechy głosu (bas), jakim jest wykonana ta aria. Przy okazji można wyjaśnić dzieciom, że aria to pieśń, którą wykonuje bohater opery, a tabaka – proszek, który kiedyś zażywano, żeby siarczyście kichnąć.

NAUKA GRY NA DZWONKACH – FILMY INSTRUKTAŻOWE

Filmy instruktażowe do nauki gry na dzwonkach mają za zadanie:

- przygotować uczniów do prawidłowego wydobywania dźwięków;
- usprawnić manualnie;
- stymulować koncentrację;
- stworzyć możliwości nabycia nowej umiejętności – gry na instrumencie.

Poszczególne filmy są instrukcją pozwalającą na prowadzenie uczniów krok po kroku, począwszy od prawidłowego ustawienia instrumentu do gry, poprzez sposoby artykulacji, wprowadzanie poszczególnych dźwięków, aż do zagrania prostych utworów i różnorodnego wykorzystania instrumentu.

Każdy film zawiera demonstrację i wizualizację związaną z określonym tematem, wzbogaconą komentarzem słownym.

Filmy mogą być także materiałem metodycznym przydatnym dla nauczycieli oraz inspiracją do własnych poszukiwań i pomysłów. Warto zapoznać się z poszczególnymi filmami przed przystąpieniem do nauczania gry na dzwonkach.

Film 1

DZWONKI DIATONICZNE I CHROMATYCZNE

Film 2

DŹWIĘKI SOL-MI (G-E)

Kółko graniaste

melodia popularna

Kukułka i echo

Monika Gromek

Film 3

DŹWIĘK LA (A)

Film 4

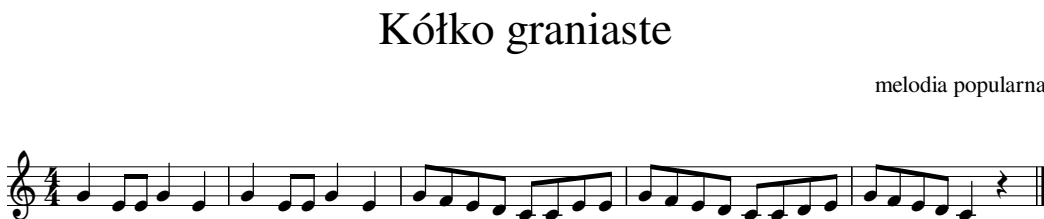
DŹWIĘK RE (D)

Film 5

DŹWIĘK DO (C)

Film 6

DŹWIĘK FA (F)

Kółko graniaste

melodia popularna

Film 7

DŹWIĘKI SI-DO (H-C)

 Film 8
GRANIE W PARACH – MELODIA *Siedzi sobie zając pod miedzą***Siedzi sobie zając pod miedzą**

melodia popularna

 Film 9
AKOMPANIAMENT DO MELODII *W murowanej piwnicy***W murowanej piwnicy**

melodia popularna

 Film 10**DZWONKOWE ILUSTRACJE DŹWIĘKOWE – Deszcz**

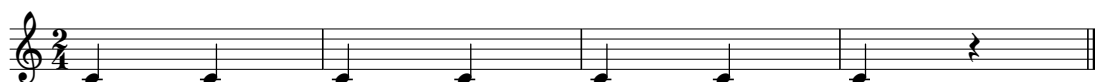
Kap, kap, kap...

Plim, plum, plam...

Chlip, chlap, chlup...

Plusk, plusk, plusk...

LISTA SAMPLI

 SAMPLE (PRZYKŁADY DŹWIĘKOWE) 1. **cicho – głośno**

fale na jeziorze – ocean fale rozbijające się o skały;
 zmiatanie liści – odkurzanie;
 oklaski – aplauz.

 2. **coraz głośniej**

nadlatujący helikopter;
 nadchodzący żołnierze;
 nadbiegający galopujący koń.

 3. **coraz ciszej**

sygnał oddalającego się ambulansu;
 coraz ciszej bijące dzwony;
 odjeżdżający autobus.

 4. **wolno – szybko**

bicie serca;
 wycieraczki samochodowe;
 kroki kobiety.

 5. **coraz szybciej**

pisanie na klawiaturze komputera;
 gra w tenisa coraz szybsza wymiana piłek;
 robienie zdjęć.

 6. **coraz wolniej**

pozytywka;
 samochód, motor, dorożka;
 zabawka bączek.

 7. **wysoko – nisko**

kogut – krowa;
 dzwonek roweru – syrena statku;
 kukułka.

 8. coraz wyżej

policjant kierujący ruchem;
silnik samolotu na coraz wyższych obrotach;
gotująca się woda w czajniku.

 9. coraz niżej

koń;
burza;
zjeżdżanie po poręczy (kreskówka).

 fajerwerki;

burza;
schodzenie po schodach.

 10. jeden – wiele dźwięków

odfruwający jeden gołąb – kilka gołębi;
kropla wody – deszcz;
wrona – las świergoczących ptaków.

 11. wartości rytmiczne – ćwierćnuta, cała nuta

bicie zegarów.

Sample zrealizowane w ramach projektu „[Umysły przyszłości](#)” przez Europejską Agencję Rozwoju Spółka Jawna Kopik i wspólnicy.

- brzmienie instrumentów,
- zagadki dźwiękowe,
- zabawy ruchowe,
- odgłosy,
- rytmy,
- podkłady muzyczne.

PRZYDATNE LINKI

- [Polskie ludowe instrumenty muzyczne](#) – projekt zrealizowany przez Instytut Muzyki i Tańca. Baza prezentuje niemal 250 polskich ludowych instrumentów muzycznych z terenu całego kraju. Baza zawiera zdjęcia dawnych instrumentów muzycznych, jak również ich brzmienia i dźwięki w postaci ścieżek dźwiękowych i materiałów wideo.
- [Taniec tradycyjny](#) – portal edukacyjny Instytutu Muzyki i Tańca. Ogólnodostępna, bezpłatna platforma internetowa zawierająca materiały filmowe, archiwalne i współczesne, przedstawiające wykonanie poszczególnych tańców. Znaleźć tam można także opisy tańców, zdjęcia, ryciny, pliki audio oraz filmy instruktażowe, będące pomocą w nauce konkretnych form tanecznych. Na portalu znajdują się także wskazówki bibliograficzne, odsyłające do tekstów naukowych oraz popularnych.
- [Polskie Centrum Informacji Muzycznej](#) – gromadzi i udostępnia nagrania, książki i informacje o współczesnych polskich kompozytorach i ich dziełach. Dysponuje kolekcją nagrań polskiej muzyki współczesnej (płyty, nagrania radiowe, rejestracja koncertów); ma największą komputerową [bazę danych](#) o polskich kompozytorach współczesnych i ich utworach, której zasadnicza część jest udostępniona w internecie.
- [Muzeum dźwięku](#) – ogólnodostępna baza starych instrumentów ludowych zawierająca zarówno zdjęcia dawnych instrumentów muzycznych, jak i bank ich brzmień i dźwięków. Na stronie można zarówno posłuchać wybranych instrumentów, jak i zagrać na nich przy pomocy zwykłej klawiatury komputera lub myszki. Można też pobrać scenariusze zajęć z wykorzystaniem zasobów strony.
- [Zasoby cyfrowe CADIS](#) – baza umożliwiająca korzystanie online ze zdigitalizowanych historycznych materiałów foto- i fonograficznych przechowywanych w zbiorach Instytutu Sztuki PAN wraz z możliwością przeszukiwania ich pod kątem dowolnych kryteriów. Zawiera jedną z największych w Europie, kolekcję dźwiękowych i fotograficznych materiałów historycznych w zakresie sztuk plastycznych i architektury, muzyki, teatru, filmu i sztuki audiowizualnej.
- [Muzykoteka Szkolna](#) – to innowacyjne narzędzie edukacyjne o wysokim poziomie merytorycznym, opracowywane przez zespół ekspertów, pedagogów i muzykologów. Zawiera teksty dotyczące poszczególnych epok w muzyce, biogramy twórców, definicje pojęć muzycznych, opisy instrumentów, gatunków muzycznych oraz wywiady w formie multimedialnej, a także stopniowo powiększaną bazę utworów do słuchania. Serwis dostarcza także informacji na temat aktualnych wydarzeń muzycznych w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem oferty dla dzieci i młodzieży.
- [Stroje ludowe](#) – internetowy album o polskich strojach ludowych. Znajdują się tu teksty opowiadające o historii stroju ludowego w różnych regionach, ciekawostki oraz kilkadziesiąt zdjęć i ilustracji, prezentujących odświeżone ubrania dawnych mieszkańców polskich wsi. W albumie znajduje się obecnie kompleksowy opis oraz galerie 44 strojów pochodzących z różnych części Polski. 23 stroje zawierają opisy oraz galerie z wzorami haftów, które można pobrać i samodzielnie przetwarzać.
- [Stroje polskie](#) – serwis edukacyjny dla dzieci, rodziców i nauczycieli zawierający interaktywne gry i ćwiczenia, dzięki którym można poznać charakterystyczne elementy wybranych strojów polskich. Naukę i zabawę online uzupełniają materiały dydaktyczne do wydrukowania: ubieranki, karty do gier oraz łamigłówek.
- [Dialekty i gwary polskie](#). Kompendium internetowe – internetowa platforma edukacyjna, która oferuje: bogaty wybór tekstów gwarowych w wersji dźwiękowej i zapisanej, opis gwar (w dwóch wersjach: poszerzonej i podstawowej, popularnej) poszczególnych regionów na tle ich geografii, historii, kultury ludowej i sytuacji współczesnej, przykłady zjawisk gwarowych w wersji pisanej i dźwiękowej, objaśnienia terminów w „dymkach”, wyszukiwarkę, krótkie filmy, linki do różnych podstron.
- [Inspiracje muzyczne](#) do podręcznika *Nasz elementarz*. Klasa 1
- [Inspiracje artystyczne](#). Klasa 1, Klasa 2
- [Informacja na temat zagadnień prawa autorskiego](#).

SŁOWNICZEK POJĘĆ MUZYCZNYCH

akcent – podkreślenie dźwięku przez jego mocniejsze wykonanie. W muzyce akcenty wiążą się najczęściej z metrum - ich regularne rozmieszczenie określa puls utworu i porządkuje jego rytm.

alt – najniższy głos kobiecy

aparat wykonawczy – obsada wokalna lub instrumentalna utworu muzycznego w zależności od jego rodzaju (np. orkiestra symfoniczna, kwartet smyczkowy, duet wokalny z akompaniamentem fortepianu itp.)

aria – pieśń solowa - element wielkich form wokально-instrumentalnych (opera, operetka, oratorium itp.)

bas – najniższy głos męski

concerto grosso – barokowa odmiana formy koncertu, oparta na dialogu grupy solistów z orkiestrą

ćwierćnuta – wartość rytmiczna, której czas trwania odpowiada 1/4 całej nuty lub 1/2 półnuty. Rytm ćwierćnutowy odzwierciedla marsz.

folklor – szeroko pojęta kultura ludowa

fonogestyka – wizualizacja kolejnych dźwięków odpowiadających gamie C-dur przyporządkowanymi do nich gestami. Twórcą fonogestyki jest węgierski kompozytor i pedagog – Zoltan Kodaly.

forma AB – dwuczęściowa struktura utworu muzycznego, w którym obydwie części są zróżnicowane melodycznie, rytmicznie, a czasami również pod względem tempa. Przykładem formy AB mogą być piosenki (zwrotka i refren) lub tańce dawne (np. renesansowe) składające się z części wolnej (tzw. chodzonej) i szybkiej (tzw. gonionej).

forma ABA – trzyczęściowa struktura utworu muzycznego, w której identyczne części skrajne różnią się od środkowej. Jej odmianą jest forma ABA1, w której część ostania nieco różni się od pierwszej.

fuga – wielogłosowa forma muzyczna konstruowana według ścisłych reguł, której podstawę stanowi stale rozwijana krótka melodia nazywana tematem. Fuga, jako struktura bardzo trudna do stworzenia, dowodziła kunsztu kompozytora.

galop – XIX-wieczny taniec towarzyski w metrum parzystym i w bardzo szybkim tempie, tańczony na ogół na zakończenie balu. Za sprawą J. Offenbacha wszedł do operetki (słynny galop z operetki *Orfeusz w piekle*).

gama – szereg ośmiu kolejnych dźwięków; pierwszy (tzw. tonika) nadaje gamie nazwę, a ósmy (tzw. tonika górna) jest jego wyższym powtórzeniem.

intonacja – wykonywanie dźwięków o różnej wysokości.

klucz wiolinowy – znak graficzny wyznaczający położenie nuty g1 i, w odniesieniu do niej, pozostałych nut. Umieszcza się go na początku pięciolinii rozpoczynając jego pisanie na drugiej linii od dołu.

kocioł – instrument perkusyjny należący do grupy tzw. membranofonów (instrumentów posiadających membranę, czyli naciągniętą na korpus błonę), jedyna odmiana bębna, na którym można wykonywać dźwięki o określonej wysokości – ustala się ją za pomocą odpowiedniego napinania membrany.

kujawiak – polski taniec ludowy pochodzący z Kujaw, w metrum 3/4, tempie wolnym, w nastroju smutnym, tęsknym, lirycznym

libretto – treść formy muzyczno-teatralnej (opery, operetki, baletu, musicalu)

marsz – utwór muzyczny na pograniczu muzyki tanecznej, w metrum 4/4, o wyrazistym rytmie i akcentacji

mazur – polski taniec ludowy pochodzący z Mazowsza, w metrum 3/4, tempie dość szybkim, w nastroju wesołym, charakteryzujący się zamaszystością oraz zmiennymi akcentami.

metrum – puls utworu muzycznego porządkujący jego rytmikę za pomocą akcentów

mazurek – utwór nietaneczny, zawierający charakterystyczne cechy jednego z trzech polskich tańców narodowych: mazura, kujawiaka lub oberka. Mazurek jest przeznaczony do słuchania i należy do tzw. muzyki stylizowanej.

miniatura instrumentalna – niewielki utwór muzyczny na instrument solo lub z towarzyszeniem fortepianu, o niestalonej budowie, należący do tzw. liryki instrumentalnej

muzyka plenerowa – muzyka wykonywana na świeżym powietrzu, np. w muszlach koncertowych w parkach lub w uzdrowiskach

muzyka programowa – utwory muzyczne o określonych tytułach, posiadające treść pozamuzyczną w postaci np. motta, które ukierunkowują wyobraźnię słuchaczy na zamierzone przez kompozytora skojarzenia

muzyka solowa – muzyka wokalna lub instrumentalna przeznaczona dla pojedynczego wykonawcy

muzyka stylizowana – utwory muzyczne zawierające elementy lub cechy charakterystyczne dla określonego stylu, wzorowane na różnych rodzajach lub gatunkach muzycznych

muzyka zespołowa – muzyka wokalna lub instrumentalna wykonywana przez więcej niż jedną osobę; od 2 do 9 wykonawców – to zespół kameralny, a od 10 wzwyż – chór lub orkiestra

oberek – polski taniec ludowy pochodzący z Kujaw, w metrum 3/8, tempie bardzo szybkim, o wesołym charakterze. Nazwa pochodzi od „obertania”, czyli obracania się.

opera – wielka forma muzyczno-teatralna łącząca muzykę, plastykę, grę aktorską, ruch sceniczny i taneczny, dzieląca się na akty i sceny. Podstawą opery jest śpiew, choć czasami zdarzają się partie mówione. Opera może być tragiczna (*seria*) lub komiczna (*buffa*),

operetka – forma zbliżona do opery, o lżejszym charakterze, komiczna, z dialogami mówionymi

ósemka – wartość rytmiczna, której czas trwania odpowiada 1/8 całej nuty lub 1/4 półnuty, albo 1/2 ćwierćnuty. Rytm ósemkowy odzwierciedla bieg.

pauza – cisza w muzyce odpowiadająca wartości rytmicznej, którą zastępuje (np. pauza ćwierćnutowa trwa tyle czasu, co jedna ćwierćnuta)

pięciolinia – pięć równoległych linii i cztery pola między nimi, służące do zapisywania wysokości dźwięków i innych muzycznych znaków graficznych. W celu zapisania nut, których wysokość wykracza poza miejsce na pięciolinii, uzupełnia się ją o linie dodane górne lub dolne.

polka – czeski taniec ludowy, którego nazwa pochodzi od tzw. półkroku (z jęz. czeskiego: pulka), popularny w XIX w. w różnych krajach (także w Polsce), w metrum 2/4, szybkim tempie, charakteryzujący się skocznymi pólobrotami

region – obszar o ujednoliconym folklorze (nie zawsze odpowiadający podziałowi administracyjnemu kraju)

serenada – początkowo pieśń z towarzyszeniem, instrumentu śpiewana pod oknem ukochanej, później utwór na niewielki zespół instrumentalny, wykonywany w plenerze

sopran – najwyższy głos kobiecy

suita – forma cykliczna, która w baroku składała się z czterech tańców w określonej kolejności, pomiędzy które wstawiano inne tańce lub fragmenty nietaneczne. W romantyzmie zawierała najbardziej popularne melodie z określonej opery lub baletu.

synkopa – przeniesienie akcentu z mocnej części taktu na słabą, charakterystyczne dla krakowiaka, czardasza lub muzyki jazzowej

tempo – szybkość, z jaką wykonuje się muzykę; tempa muzyczne dzielą się na wolne, umiarkowane i szybkie, występują też przyspieszenia, zwolnienia, powrót do tempa pierwotnego oraz tzw. *tempo rubato* (zwalnianie i przyspieszanie według gustu wykonawcy, charakterystyczne np. w muzyce Chopina)

toccata – utwór o charakterze improwizacyjnym często poprzedzający fugę

uwertura – wstęp do opery lub baletu wykonywany przez orkiestrę zwykle przy zasłoniętej kurtynie

walc – taniec towarzyski pochodzenia niemieckiego, w metrum 3/4 i tempie umiarkowanym, charakteryzujący się wirowaniem, popularny szczególnie w XIX w.

KARTY PRACY

Karty pracy stanowią dodatkowe narzędzie pracy dla nauczyciela i są gotowym materiałem wspomagającym proces edukacyjny. Służą do zapisywania wiadomości zdobytych w czasie lekcji oraz utrwalania posiadanej wiedzy i umiejętności. Zawierają zadania wprowadzające pojęcia oraz systematyzujące wiedzę. Formy ćwiczeń wykorzystane w kartach: zdania niedokończone, krzyżówka, quizy, rebusy, nuty, zapisy nutowe znanych melodii oraz wprowadzanych w poszczególnych miesiącach piosenek.

Karty mogą być wypełniane przez dzieci indywidualnie lub grupowo pod okiem nauczyciela. Zostały ułożone kolejno do proponowanych piosenek według poszczególnych miesięcy. Różnorodność proponowanych ćwiczeń daje nauczycielowi możliwość wyboru skorzystania z wybranych kart.

ĆWICZENIA I ZABAWY LOGOPEDYCZNE

nasza
Szkola

ĆWICZENIA I ZABAWY LOGOPEDYCZNE

Logopedia to nauka, która ma na celu prawidłowe kształtowanie wymowy, czuwanie nad jej rozwojem oraz korygowanie pojawiających się nieprawidłowości.

Logopedia i muzyka to dwie pokrewne i współdziałające ze sobą dziedziny.

Zarówno w jednej, jak i drugiej wykorzystuje się ćwiczenia fonacyjne, słuchowe, logorytmiczne. Ich charakter – nie tylko logopedyczny, lecz także muzyczny – ułatwia rozumienie i naukę danych zagadnień.

Ćwiczenia fonacyjne polegają na wydawaniu głosu, właściwym gospodarowaniu wydychanym powietrzem w celu odpowiedniego modulowania siły wypowiedzi, a także na wspomaganiu prawidłowej artykulacji.

Ćwiczenia słuchowe pozwalają ocenić, czy dziecko właściwie reaguje na dźwięk, różnicuje go, lokalizuje. Logorytmika to połączenie muzyki z ruchem.

Ćwiczenia, zabawy, zgadywanki i rebusy logopedyczne to doskonała zabawa, ale przede wszystkim nauka właściwej wymowy i artykulacji poszczególnych głosek.

ĆWICZENIA I ZABAWY LOGOPEDYCZNE.

1. Ćwiczenia usprawniające aparat artykulacyjny

Sprawność aparatu artykulacyjnego jest bardzo ważna, odpowiada za wyrazistość naszych wypowiedzi oraz poprawne artykułowanie dźwięków.

W celu usprawnienia aparatu mowy powinniśmy stosować ćwiczenia usprawniające wargi, język (pionizacja), ćwiczenia żuchwy i podniebienia miękkiego.

Ćwiczenia usprawniające wargi:

- **balonik** – nadymanie policzków, usta ściągnięte;
- **całuski** – cmokanie i posyłanie do siebie buziaków;
- **zmęczony konik** – parskanie wargami;
- **niejadek** – wciąganie ust w głąb jamy ustnej;
- **świnka** – wysuwanie obu warg do przodu, udawanie świńskiego ryjka;
- **straż pożarna** – wyraźne wymawianie samogłosek w parach: e–o, i–u, a–u.

Ćwiczenia usprawniające język (pionizacja):

- **zaczarowane miejsce** – dotykanie podniebienia łyżeczką w „zaczarowanym” miejscu: tuż za górnymi zębami, gdzie znajduje się język, gdy mamy zamknięte usta;
- **konik jedzie na przejażdżkę** – kłaskanie;
- **chomik** – wypychanie językiem policzków;
- **malarz** – malowanie podniebienia językiem;
- **winda** – otwieranie szeroko ust i poruszanie językiem tak, jakby był windą: raz do góry, raz do dołu.

Ćwiczenia żuchwy:

- **zamykanie domku** – szerokie otwieranie ust (jak przy wymawianiu głoski „a”, zęby są widoczne dzięki rozchylonym wargom) i ich zamykanie;

- **krowa** – naśladowanie przeżuwania;
- **guma do żucia** – żucie gumy lub naśladowanie tej czynności.

Ćwiczenia podniebienia miękkiego:

- **zmęczony piesek** – język wysunięty z szeroko otwartych ust, wdychanie i wydychanie powietrza ustami;
- **śpioch** – chrapanie;
- **kukułka i kurka** – wymawianie sylab:

ku – ko, ku – ko,
uku – oko, uku – oko,
kuku – koko, kuku – koko.

- **„Chory Miś”** – zabawa fabularyzowana:

Miś jest chory i leży w łóżeczku. Przyszedł pan doktor:

- Jak się masz, Misiu?

Miś kaprysi, ziewa, nie chce jeść, ani pić. Pewnie jest chory:

- ziewa: aaaaaaaaaa....;
- nie chce jeść i bardzo chudnie: wciąganie policzków;
- kaszle: z językiem wysuniętym na zewnątrz.

Pan doktor zaleca:

- płukanie gardelka (gulgotanie);
- połykanie pastylek (naśladowanie połykania);
- oglądanie gardła w lusterku (podczas wymawiania samogłosek).

Miś zmęczony zabiegami ziewa (szeroko) i usypia:

- chrapie na wdechu;
- chrapie na wydechu.

Budzi się. Będzie miał inhalacje:

- zaciskanie na przemian dziurek nosa (oddychanie wolną dziurką);
- wdychanie powietrza nosem – wydychanie ustami.

Miś czuje się już lepiej – sprawdza, czy gardło go jeszcze boli. Trzyma ręką gardło i wymawia sylaby (przy szeroko otwartych ustach):

Ga, go, ge, gu, gy.

Ka, ko, ke, ku, ky.

Oko, eke, uku, aku.

Ago, ego, ugu, ogo.

Ga, go, ge, gu, gy.

Zdrowy miś ma apetyt, zamyka usta i zajada coś smacznego (naśladowanie żucia).

2. Ćwiczenia ortofoniczne

Ćwiczenia ortofoniczne mają za zadanie doskonalenie i usprawnianie wymowy, tak aby była ona zgodna z ustalonymi zasadami.

U babci na wsi – bajeczka ortofoniczna – odgłosy zwierząt

U babci na podwórku echo się nosi, bo każde ze zwierzątek o jedzenie prosi.

Owca beczy: BE, BE, BE.

Krowa ryczy: MU, MU, MU.

Gąska gęga: GĘ, GĘ, GĘ.

Kura gdacze: KO, KO, KO.

Piesek szczeka: HAU, HAU, HAU.

Kotek miauczy: MIAU, MIAU, MIAU.

Kaczka kwacze: KWA, KWA, KWA.

I tak to echo gra, póki babcia nie nakarmi zwierząt do syta.

Na zielonej łące – piosenka ortofoniczna – odgłosy łąki

Na zielonej łące słysząc zwierząt koncert:

CYK, CYK, CYK,

CYK, CYK, CYK,

to świerszcz skoczył sobie w mig.

KLE, KLE, KLE,

KLE, KLE, KLE,

bociek złapać żabkę chce.

KUM, KUM, KUM,

KUM, KUM, KUM,

żabka w stawie robi szum.

HOP SA SA,

HOP SA SA,

Magda z Kasią w piłkę gra.

BZY, BZY, BZY,

BZY, BZY, BZY,

to dwa bączki sobie szły.

PI, PI, PI,

PI, PI, PI,

piszczą sobie myszki trzy.

3. Ćwiczenia słuchowe

Ćwiczenia słuchowe są bardzo pomocne przy określaniu, czy dziecko właściwie reaguje na dźwięk, różnicuje go i lokalizuje.

Zabawa słuchowa „Co słyszę”

Dzieci zamykają oczy, nasłuchują dźwięki z otoczenia, a potem je nazywają.

Zabawa słuchowa „Kłaskanie”

Nauczyciel rytmicznie wypowiada wierszyk, jednocześnie wyklaskuje jego rytm. Dzieci próbują powtórzyć wierszyk do rytmu, a następnie recytują go, wyklaskując rytm.

Zabawa słuchowa „Śpiochy” (reakcja na dźwięk)

Dzieci leżą na dywanie, udają, że śpią. Budzą się i skaczą do góry w chwili, gdy nauczyciel włącza melodię.

Zabawa słuchowa „Zaczarowany dźwięk” (lokalizacja dźwięku)

Dzieci są odwrócone tyłem do nauczyciela. Nauczyciel włącza płytę CD. Dzieci muszą wskazać palcem miejsce, z którego usłyszały melodię.

Zabawa słuchowa „Magiczne instrumenty” (rozpoznawanie i różnicowanie dźwięków)

Nauczyciel kładzie przed dziećmi trzy instrumenty: dzwonki, flet, trójkąt. Pokazuje je, nazywa, wydobywa z nich dźwięki. Dzieci stają nieco dalej od nauczyciela i zamykają oczy. Wychowawca zaczyna grać na instrumencie. Dzieci muszą wskazać, który instrument usłyszały, a następnie podać kolejność poszczególnych dźwięków.

Zabawa słuchowowo-ruchowa „Nisko czy wysoko” (różnicowanie cech dźwięków)

Nauczyciel tłumaczy dzieciom pojęcie dźwięku wysokiego oraz niskiego. Dzieci chodzą po obwodzie koła. Przy muzyce o wysokim natężeniu skaczą, a niskim – kucają.

4. Ćwiczenia oddechowe

Głównym celem ćwiczeń oddechowych jest usprawnienie lub poprawa funkcjonowania aparatu oddechowego, który warunkuje prawidłowy rozwój dziecka.

Stosowanie ćwiczeń oddechowych zwiększa wydolność płuc, uczy ekonomicznego zużywania powietrza w czasie mówienia, różnicowania faz oddychania (wdech – wydech) oraz wydłużania fazy wydechowej.

Zabawa oddechowa „Baloniki”

Uczniowie mają przed sobą różnokolorowe balony. Każde dziecko robi głęboki wdech i wydech, a następnie bierze balon i próbuje wdmuchnąć w niego jak największą ilość powietrza. Wygrywa ten, kto nadmucha największy balon.

Zabawa oddechowa „Kółeczka”

Każde dziecko otrzymuje od nauczyciela papierowe kółeczka na nitce. Zadaniem dziecka jest trzymanie kółeczka na nitce i dmuchanie w nie w taki sposób, aby jak najdłużej było ono odchylone od pionu. Następnie dzieci kładą na dłoni kółeczka i silnym strumieniem powietrza je zdmuchują.

Zabawa oddechowa „Świeca”

Dzieci ustawiają się gęsiego przed płonąącą świecą. Kolejno podchodzą do niej i zdmuchują płomień (wykonują przy tym wdech nosem, a wydech ustami). Dzieci powtarzają ćwiczenie, ale zmieniają sposób wydychania powietrza – dmuchają tak, by płomień nie zgasł, tylko „tańczył”.

5. Ćwiczenia fonacyjne

Ćwiczenia fonacyjne są związane z wydawaniem głosu, służą kształtowaniu prawidłowego napięcia mięśniowego w obrębie gardła i krtani oraz wspomaganiu prawidłowej artykulacji. Dodatkowo uczą właściwego gospodarowania wydychanym powietrzem, w celu odpowiedniego modulowania siły wypowiedzi.

Podstawowe ćwiczenia fonacyjne:

- wydłużenie fazy fonacji np. długie mruczenie;
- długa fonacja samogłosek: AAAAAAAAAA, OOOOOOOOOO, UUUUUUUUUU;
- zmiana natężenia – na przemian głośno i cicho (AaAaAaAaAa);
- wypowiadanie samogłosek na wydechu (a-e-i-o-u-y);
- śpiewanie gamy „do, re, mi, fa, sol, la, si, do”;
- „echo” – powtarzanie dźwięków za nauczycielem;
- wypowiadanie sylab, wyrazów i zdań z z różnym natężeniem (od szeptu do krzyku).

Zabawa fonacyjna „Co to za zwierzę?”

Nauczyciel odtwarza płytę z [odgłosami różnych zwierząt](#), zwraca uwagę na prawidłową fonację. Dzieci słuchają odgłosów, przyporządkowują je do odpowiednich zwierząt, a następnie kilkakrotnie powtarzają dany dźwięk (onomatopeja).

Zabawa fonacyjna „Odgłosy”

Dzieci powtarzają kilka razy te same samogłoski (podczas jednego wydechu):

- jak przy usypianiu dziecka – aaa, aaa, aaa, aaa, aaa;
- gdy dziecko płacze – eee, eee, eee, eee, eee;
- „zdziwienie” – ooo, ooo, ooo, ooo, ooo;
- „samolot” – uuu, uuu, uuu, uuu, uuu;
- „uparty osiołek” – iii, iii, iii, iii, iii.

6. Ćwiczenia i zabawy logorytmiczne

Logorytmika to połączenie rytmiki i terapii logopedycznej. Wykorzystuje bowiem możliwość oddziaływania na sferę słuchową, słuchowo-ruchową i ruchową. Na bazie ćwiczeń muzyczno-ruchowych stosuje się ćwiczenia słowno-ruchowe, których wiodącym składnikiem jest rytm.

1. **Ćwiczenia narządów mowy** przy akompaniamencie muzycznym (każde ćwiczenie powtarzamy pięć razy).
 - Ręce wyciągamy przed siebie, otwieramy szeroko usta i czubkiem języka dotykamy górnego wąłka dziąsłowego, liczymy do czterech.
 - Łączymy przed sobą dłonie – ściągamy usta w ryjek, a następnie rozkładamy ręce na boki i szeroko się uśmiechamy.
 - Zginamy ręce, zaciskamy pięści i usta, liczymy do czterech.
 - Usta zamykamy, prawy łokieć wysuwamy w bok, a językiem wypychamy prawy policzek. Powtarzamy to samo z lewym łokciem i lewym policzkiem. Liczymy do czterech.
 - Ręce wyciągamy przed siebie i ściskamy usta jak do przestania pocałunku. Liczymy do czterech.

2. Zabawy logorytmiczne

Zabawa „Pieski”

Dzieci poruszają się na czworakach przy akompaniamencie muzycznym. W przerwie – ćwiczenia oddechowe, czyli szybkie wdechy i wydechy, naśladujące odgłosy zdyszanego pieska.

Zabawa „Rakieta”

Dzieci maszerują w rozsypce po sali w rytm wystukiwany na bębnie. Jeśli nauczyciel gra cicho, dzieci maszerują na palcach, gdy głośno – mocno uderzają stopami o podłogę i podnoszą kolana wysoko. Na hasło „rakieta startuje” biegną coraz szybciej w różnych kierunkach.

Zabawa „Słuchaj uważnie”

Gra na instrumentach. Dzieci chodzą po obwodzie koła. Gdy muzyka się zatrzyma – uczniowie stają. Dziecko stojące najbliżej trójkąta bierze go do rąk i odtwarza rytm wskazany przez nauczyciela. Reszta dzieci wyklaskuje ten sam rytm i zabawa trwa dalej.

Zabawa „Malowanie obrazu”

Dzieci siedzą lub stoją z wyciągniętą ręką – wyobrażają sobie, że trzymają pędzel. Malują rzeczy wymyślone przez siebie w tempie akompaniamentu granego przez nauczyciela.

7. Ćwiczenia wymagające zaangażowania emocjonalnego

1. **Wymawianie imion koleżanek i kolegów z klasy z różnym nastawieniem:** smutno, wesoło, pytająco. Następnie dzieci dodają ruch lub gest.

2. Artykułowanie samogłosek:

- zastanawiająco, np. aaaaa...;
- pytająco, np. ooooo...;
- odpowiadająco, np. uuuuu...;
- lekceważąco, np. eeeee...

3. Artykułowanie spółgłosek w określonym rytmie (np. równych ćwierćnut):

- krótko, np.: p, k, d, t, f.

8. Ćwiczenia kształcące umiejętność prawidłowego operowania oddechem

- a) Dziecko w pozycji siedzącej lub leżącej szybko wdycha powietrze nosem, długo wydycha ustami.
- b) Dziecko stoi na środku sali. Robi szybki wdech, a następnie – podczas wydechu – zaczyna iść przed siebie, dopóki wystarczy mu powietrza.
- c) Dziecko leży na plecach. Na brzuchu kładziemy mu książkę. W czasie wdechu uczeń przyciska obiema rękami książkę do brzucha. Dzieci obserwują, że podczas wdechu książka położona na brzuchu unosi się do góry, a podczas wydechu opada w dół.
- d) Dziecko wznosi się na palce stóp w fazie wdechu oraz stopniowo opada na całe stopy w fazie wydechu.

GŁOSKI – ĆWICZENIA, ZABAWY, WIERSZYKI, ZGADYWANKI

Głoski szumiące

Zaliczamy do nich następujące głoski: [š][ž][č][ž].

1. Ćwiczenia wstępne, przygotowujące do wywołania głosek szeregu szumiącego

- a) wysuwanie szerokiego języka na zewnątrz jamy ustnej;
- b) klaskanie językiem – naśladowanie odgłosu konia;
- c) liczenie zębów – dotykanie czubkiem języka zębów po wewnętrznej stronie (ćwiczenie wykonywane z otwartymi ustami);
- d) zlizywanie (np. czekolady) czubkiem języka z podniebienia;
- e) śpiewanie znanych melodii na sylabach la, lo, le, lu, ly;
- f) całuski;
- g) wysuwanie zaokrąglonych warg do przodu (naśladowanie kształtu świńskiego ryjka);
- h) naśladowanie odgłosów zwierząt:
 - krowy – mu, mu,
 - kukułki – kuku, kuku,
 - psa – hau, hau,
 - rybki – plum, plum,
 - chodzenia – tupu, tupu.

2. Ćwiczenia, zabawy, wierszyki utrwalające głoski szeregu szumiącego

Utrwalanie głoski [š] w sylabach, wyrazach i zdaniach:

- w sylabach: sza, szo, sze, asz, osz, esz, asza, oszo, esze;
- w wyrazach: szafa, szyba, szalik, szatnia, szkoła, szpilka;
- w zdaniu: Januszek wraca ze szkoły ulicą Szeroką.

Wierszyk utrwalający głoskę [š]

SZA, SZA, SZA, Tymek ma,
 SZE, SZE, SZE, szelki dwie,
 SZY, SZY, SZY, koszulki trzy,
 SZU, SZU, SZU, spadły mu,
 SZO, SZO, SZO, na dno wielkiej szafy OOOOO!!!!

Utrwalanie głoski [ż] w sylabach, wyrazach i zdaniach:

- wymawiamy krótko – ż, ż, ż, ż, ż;
- wymawiamy długo – żżżżżżżżż;
- w sylabach: ża, żo, żu, że, ży, aża, ożo, użu, eże, yży;
- w wyrazach: żaba, żagiel, żona, żonkil, żuk, żuraw, żyto;
- w zdaniu: Żaneta niósła w ręku żółte żonkile i wpadła do dużej kałuży.

Zabawa „Obrazkowe ż”

Dzieci mają przed sobą rozsypane obrazki zawierające głoskę „ż”. Wskazują palcem kolejne obrazki i mówią głośno, co na nich widzą, np. żuk, żuraw, żona, żaba, pożar, zboże, leżak, róża.

Wierszyk utrwalający głoskę [ż]

Mówił żuk do żurawia:
 „Niech mnie pan nie namawia.
 Nie zjem z panem żurawiny,
 bo będziemy mieli kwaśne miny”.

Utrwalanie głoski [ć] w sylabach, wyrazach i zdaniach:

- w nagłosie – cza, cze, czo, czu, czy;
- w śródgłosie – acza, ecze, oczo, uczu, yczy;
- w wygłosie – acz, ecz, ocz, ucz, ycz.

Wyrazy i zdania do powtórzeń z głoską [ć]:

czapka, czapla, czajnik, czoło, czołg, czekolada, kluczyk, kaczor, znaczek, liczydło.
 Czesia i Czarek jedzą smaczną czekoladę.

Utrwalanie głoski [ż] w sylabach, wyrazach i zdaniach:

- wymawiamy krótko: dż, dż, dż, dż, dż;
- w sylabach: dża, dżo, dżu, dże, dży, adża, adżo, udże, edże, ydży;
- w wyrazach: dżokej, dżem, dżudo, dżungla, dżoker, drożdże, dżdżownica;
- w zdaniu: Dżokej, zanim wyjedzie na przejażdżkę, posila się bułką z dżemem.

Głoski syczące

Zaliczamy do nich następujące głoski: [s][z][c][dʒ].

1. Ćwiczenia wstępne przygotowujące do wywołania głosek szeregu syczącego

- liczenie dolnych zębów czubkiem języka po wewnętrznej stronie jamy ustnej;
- oblizywanie językiem wewnętrznej powierzchni dolnych zębów;
- zlizywanie czubkiem języka dżemu z dolnych dziąseł;
- wydmuchiwanie baniek mydlanych;
- dmuchanie na płomień świecy, tak aby płomień się wyginał, ale nie zgasł;
- gwizdanie;
- rozciąganie warg do uśmiechu i wymawianie głoski [i];
- układanie ust do uśmiechu i powrót do pozycji normalnej;
- wydawanie odgłosów zwierząt, np:
 - kozy – me, me, me;
 - barana – be, be, be;
 - śmiechu – hi, hi, hi.

2. Ćwiczenia i zgadywanki utrwalające głoski szeregu syczącego

Utrwalanie głósłi [s] w wyrazach i zdaniach:

- w nagłosie – słoń, sowa, sanki, sala;
- w śródgłosie – wyspa, piosenka, kostka;
- w wygłosie – las, pies, lis, kaktus;
- w zdaniu: Siatkarze zachwycili wszystkich odniesionym zwycięstwem.

Utrwalanie głósłi [z] w wyrazach i zdaniach:

- w wyrazach: zabawa, znak, ząb, zebra, koza, lizak, język, blizna, gazeta;
- w zdaniu: Zosia zepsuła wszystkim zabawę.

Utrwalanie głósłi [c] w wyrazach i zdaniach:

- w nagłosie – cebula, cukier, cyrk, cela;
- w śródgłosie – kucyk, plecak, piecyk;
- w wygłosie – plac, koc, owoc, latawiec, chłopiec;
- w zdaniu: Cyprian codziennie kupuje cytryny.

Utrwalanie głósłi [dz] w wyrazach i zdaniach:

- w wyrazach: dzwonek, dzbanek, dzieci, koledzy, pędzelek, rydze, pieniądze;
- w zdaniu: Dzieci dzwonią dzwoneczkami.

Zgadywanka

Pijemy z niego wodę

Głosłi ciszące

Zaliczamy do nich następujące głosłi: [ś][ź][ć][dzi].

1. Ćwiczenia wstępne, przygotowujące do wywołania głósł szeregł ciszącego

- a) zabawa „koci grzbiet” – opieranie czubka języka o wewnętrzną powierzchnię dolnych zębów i próba unoszenia środka języka do podniebienia;
- b) oblizywanie językiem wewnętrznej powierzchni dolnych zębów i dziąseł;
- c) naśladowanie śmiechu „hi, hi” z różnym natężeniem (wysokim, średnim, niskim), na przemian cicho i głośno;
- d) układanie ust jak podczas wybrzmiewania [u], a następnie – jak przy głosł [i];
- e) naprzemienne otwieranie i zamykanie środkowej części warg podczas zaciskania kącików ust.

2. Ćwiczenia i zgadywanki utrwalające głosłi szeregu ciszącego

Utrwalanie głósłi [ś] w sylabach, wyrazach i zdaniach:

- w sylabach: sia, sio, sie, asia, osio, esie,
- w wyrazach: siano, siatka, siedem, osioł, prosiak, jesień;
- w zdaniu: Asia siedziała na sianie niedaleko siedliska.

Utrwalanie głósłi [ź] w sylabach, wyrazach i zdaniach:

- w sylabach: zia, zio, zie, azia, ozio, ezie,
- w wyrazach: ziarno, ziemia, zieleń, ziemniak, łazienka, poziomka;
- w zdaniu: Łazienka Józia jest pomalowana na zielono.

Utrwalanie głoski [ć] w sylabach, wyrazach i zdaniach:

- w sylabach: cia, cio, cie, acia, ocio, ecie,
- w wyrazach: cień, ciocia, ciepło, cienki, cielę, kociak, babcia, kapcie;
- w zdaniu: Kapcie cioci Celiny mają ciekawy kształt.

Utrwalanie głoski [dzi] w sylabach, wyrazach i zdaniach:

- w sylabach: dzia, dzio, dzie, adzia, odzio, edzie,
- w wyrazach: dziadek, działka, dziupla, dziennik, niedziela, tydzień, grudzień;
- w zdaniu: Madzia jedzie z Jadzią na wakacje.

Głoska [r]

Jest głoską drżącą przedniojęzykowo-dziąsłową, półotwartą, dźwięczną.

1. Ćwiczenia wstępne przygotowujące do wywołania głoski [r]

- a) nagryzanie brzegów języka zębami, czyli masowanie i rozciąganie języka;
- b) przeciskanie języka przez maksymalnie zbliżone do siebie zęby, tj. masowanie języka;
- c) wysuwanie szerokiego języka z ust;
- d) powtarzanie szeptem, a następnie głośno:
 - la, la, la, tria,
 - lo, lo, lo, trio,
 - lu, lu, lu, triu,
 - le, le, le, trie;
- e) wypowiadanie szeptem i głośno: tria, trio, trie, triu, trly;
- f) naśladowanie odgłosów:
 - śpiewu ptaków – tri li li,
 - gry na trąbce – tra ta ta, tru tu tu, tre te te,
 - odlotu ptaków – fru, fru, fru,
 - ćwierkania wróble – ćwir, ćwir,
 - zatrzymania konia – pr, pr,
 - odgłosu świnki – chrum, chrum,
 - dzwoniącego tramwaju – dryń, dryń;
- g) naśladowanie odgłosów z otoczenia:
 - samopoczucia w czasie zimy – brr, brr,
 - ruszającego motocykla – brum, brum.

2. Ćwiczenia, zabawy, wierszyki utrwalające głoskę [r]**Utrwalanie głoski [r] w sylabach, wyrazach i zdaniach:**

- w sylabach – dra, dro, dru, dre, dry;
- w wyrazach – rekin, rycerz, róża, deser, papier, katar, bar, zegar, komar;
- w zdaniach: Krystyna zrywa herbaciane róże. Czerwona biedronka w czarne kropki chodzi po trawie.
Radek jedzie pomarańczowym rowerem.

Zabawa „Co to za wyraz?”

Co to za wyraz: R K L O A?

Wyrazy do wyboru: rulon, rama, okulary, rolka, ręcznik.

Głoski [k] i [g]

Przy wymawianiu tych głosek język znajduje się w tylnej części jamy ustnej, żuchwa jest opuszczona, a wargi rozchylone.

Ćwiczenia usprawniające artykulatory:

1. szerokie otwieranie i zamykanie ust,
2. oparcie języka o dolne zęby,
3. uniesienie środka języka do tylnej części podniebienia (tj. do podniebienia miękkiego).

Ćwiczenia wstępne

Wymawianie par sylab:

ka	ga	aga	aka
ko	go	ogo	oko
ke	ge	ege	eke
ku	gu	ugu	uku

Ćwiczenia

1. W wolne miejsca przy każdym wyrazie wpisz głoskę [k] lub [g].

.....aczka
rólik
 garne.....
 o.....órek
 guzi.....
olczyk
ąbka
umka
órnik

2. Do podanych sylab dopisz podane w nawiasie sylaby, tak aby powstało jak najwięcej wyrazów.
 -sy, -dziesz, -mić, -szcze, -śny, -zy, -wać, -mać, -pot, -dzić, -sy, -wa, - dzić, -bić, -ść

gła
 gło
 got
 gar
 kła
 kło
 kar
 kra

Głoski r-l, l-r

Ćwiczenia wstępne

1. ra la
ro lo
ru lu
re le
ry ly

2. la ra
lo ro
lu ru
le re
ly ry

3. ra la ra
ro lo ro
ru lu ru

4. la ra la
lo ro lo
lu ru lu

5. ra la la
ro la le
ry lu la

6. lu la ry
le lo ra
li le re.

Ćwiczenia

1. Zgadnij, co to za wyraz:

- Jest maślany i jemy go na śniadanie: r.....k
- Nosimy je na nosie: o.....y
- Oglądamy w nim różne programy: t.....r
- Przeglądamy się w nim: l.....o
- Patrzymy przez nią na odległość: l.....a
- Wisi w pokoju na suficie: ż.....l
- Pani, która robi zastrzyki: p.....a

2. Przeczytaj wyrazy. Zaznacz literki, którymi różnią się wyrazy w parach.

rama-lama
ród-lód
rada-lada
kratka-klatka
kura-kula
bar-bal
bór-ból
rufa-lufa.

Głoski [tr] i [dr]

Ćwiczenie wstępne

Wymawianie głosek i sylab:

- ttt, ddd, tdttdt,
- tdu, tdu, tdu,
- tedo, tedo,
- adda, atta,

- oddo, otto,
- ododo, ododo,
- ududu, ududu
- dda, tda,
- dde, tde.

Ćwiczenia

1. Z pierwszych liter podanych wyrazów utwórz nowy wyraz:

- taśma – rower – asfalt – worek – akwarium
- drwal – róża – usta – hala
- sanki – torba – rogal – ucho – świnka
- walizka – irys – anioł – trzmiel – rysa
- dym – rakietka – okno – garaż – ananas

2. W puste miejsca wpisz odpowiednio głoski [tr] lub [dr]:

-aktor
- po.....awa
-wal
-abina
-asa
-omader

Głoska [f]

Ćwiczenia przygotowujące do wywołania głoski [f]:

- a) nagryzanie naprzemienne dolnej i górnej wargi,
- b) dmuchanie na zmianę na nos i brodę,
- c) dmuchanie do butelki umieszczonej pionowo pod dolną wargą.

Ćwiczenia utrwalające głoskę [f]

Wymawianie głosek i sylab:

- f-a, f-e, f-o, f-u, f-i, f-y.
- fa, fe, fo, fu, fi, fy,
- a-f, e-f, o-f, u-f, i-f, y-f; af, ef, of, uf, if, yf,
- afa, efe, ofo, ufu, ifi, yfy.

Ćwiczenia:

1. Powtórz za mną: forma, farba, ferie, film, figura, falbanka, frędzle, fragment, lufa, bufet, muffinka, kaloryfer, ufo.

AUTORZY I WYKONAWCY PIOSENEK

1. O UŚMIECHU

- Słowa: Anna Gołębicka
- Muzyka i aranżacja: Bartosz Putkiewicz
- Wykonawcy: Maja Kwiatkowska, Karol Kwiatkowski, Bruno Putkiewicz

2. KOLOROWA ZAGADKA

- Słowa: Arleta Niciewicz-Tarach
- Muzyka i aranżacja: Monika Gromek, Michał Józwiak
- Wykonawcy: Zespół Włóczykije z Bielska Białej pod kierownictwem Pani Aleksandry Stępień

3. SPOSÓB NA NOCNE STRACHY

- Słowa: Arleta Niciewicz-Tarach
- Muzyka i aranżacja: Monika Gromek, Michał Józwiak
- Wykonawcy: Zespół Włóczykije z Bielska Białej pod kierownictwem Pani Aleksandry Stępień

4. WIGILIA

- Słowa: Bożena Czekańska-Mirek
- Muzyka: Anetta Pasternak
- Aranżacja: Krzysztof Maciejowski
- Wykonawcy: Maja Kwiatkowska, Karol Kwiatkowski, Tonia Kijanowska

5. GÓRY MAJĄ MOC

- Słowa, muzyka i aranżacja: Krzysztof Maciejowski
- Wykonawcy: Zespół Golec uOrkiestra, solista – Rafał Golec, Zespół Włóczykije z Bielska Białej pod kierownictwem Pani Aleksandry Stępień

6. JAK JA SIĘ CIESZĘ

- Słowa: Agnieszka Frączek
- Muzyka i aranżacja: Mariusz Matuszewski
- Wykonawcy: Teatrzyk Piosenny Łejery

7. UROKI ZIMY

- Słowa: Marcin Przewoźniak
- Muzyka i aranżacja: Mariusz Matuszewski
- Wykonawcy: Teatrzyk Piosenny Łejery

8. BARDZO ZDROWA PIOSENKA ZIMOWA

- Słowa: Marcin Przewoźniak
- Muzyka i aranżacja: Mariusz Matuszewski
- Wykonawcy: Teatrzyk Piosenny Łejery

9. WIOSENNE ŚWIĘTA

- Słowa: Arleta Niciewicz-Tarach
- Muzyka i aranżacja: Monika Gromek, Michał Józwiak
- Wykonawcy: Zespół Włóczykije z Bielska Białej pod kierownictwem Pani Aleksandry Stępień

10. WIOSENNA POLECZKA

- Słowa: Marcin Przewoźniak
- Muzyka i aranżacja: Mariusz Matuszewski
- Wykonawcy: Teatrzyk Piosenny Łejery

11. ZIELONY DOM

- Słowa: Arleta Niciewicz-Tarach
- Muzyka i aranżacja: Monika Gromek, Michał Józwiak
- Wykonawcy: Zespół Włóczykije z Bielska Białej pod kierownictwem Pani Aleksandry Stępień

12. ROWER

- Słowa: Anna Gołębicka
- Muzyka i aranżacja: Bartosz Putkiewicz
- Wykonawcy: Maja Kwiatkowska

13. MAJÓWKA

- Słowa: Anna Gołębicka
- Muzyka i aranżacja: Bartosz Putkiewicz
- Wykonawcy: Maja Kwiatkowska

14. PIOSENKA MAŁEGO PATRIOTY

- Słowa: Marcin Przewoźniak
- Muzyka i aranżacja: Mariusz Matuszewski
- Wykonawcy: Teatrzyk Piosenny Łejery

15. PIOSENKA NA KONIEC ROKU SZKOLNEGO

- Słowa: Marcin Przewoźniak
- Muzyka i aranżacja: Mariusz Matuszewski
- Wykonawcy: Teatrzyk Piosenny Łejery

16. JESZCZE TYLKO CHWILEK PARĘ

- Słowa: Agnieszka Frączek
- Muzyka i aranżacja: Mariusz Matuszewski
- Wykonawcy: Teatrzyk Piosenny Łejery

17. PRZYGODA Z CZYTANIEM

- Słowa: Marcin Przewoźniak
- Muzyka i aranżacja: Mariusz Matuszewski
- Wykonawcy: Teatrzyk Piosenny Łejery

WARUNKI KORZYSTANIA

Warunki korzystania z poradnika *Inspiracje muzyczne. Klasa 2* do podręcznika *Nasza szkoła*

Poradnik *Inspiracje muzyczne. Klasa 2* do podręcznika *Nasza szkoła. Klasa 2.* jest rozpowszechniany na zasadach wolnej licencji Creative Commons – Uznanie Autorstwa 3.0 Polska.

Wyjątek stanowią:

a) RYSUNKI, ZDJĘCIA I GRAFIKI Z AGENCJI FOTOGRAFICZNEJ FOTOLIA.COM

Karty pracy (kp): okładka – Konovalov Pavel/Fotolia.com, opakowanie po jogurcie: kp nr 4 s. 2 – Denis Semenchenko/Fotolia.com; klucz wiolinowy: kp nr 2 s. 1 (i nast.) – reeel/Fotolia.com; nożyczki: kp nr 9 s. 2, nr 13 s.1, nr 15 s. 2, nr 18 s. 1 – kelttt/Fotolia.com; pojemnik na odpady: kp nr 4 s. 2 – ESCALA/ Fotolia.com; butelka, słoik: kp nr 4 s. 2 – TRIKONA/Fotolia.com; wstęga: kp nr 4 s. 3 – hpunkt_de/Fotolia.com; okna: kp nr 5 s. 3 – tentacula/Fotolia.com;

Poradnik: okładka poradnika – Konovalov Pavel/Fotolia.com; ikona film – zkyclear/Fotolia.com.

b) PIOSENKI O UŚMIECHU I ROWER

1. Tekst, muzyka, aranżacja, nagranie w wersji wokalnoinstrumentalnej udostępnione na licencji niewyłącznej.
2. Pola eksploatacji:
 - a) w zakresie utrwalania i zwielokrotniania utworów – wytwarzanie egzemplarzy utworów (odpowiednio części/elementu), trwałe lub czasowe utrwalanie lub zwielokrotnianie w całości lub w części, jakimikolwiek środkami i w jakiejkolwiek formie, niezależnie od formatu, nośnika, rozmiaru, szaty graficznej, okładek, oprawy, rodzaju i sposobu dystrybucji lub upublicznienia, formy, techniki, systemu lub standardu, w tym techniką drukarską, techniką zapisu magnetycznego, techniką cyfrową lub poprzez wprowadzenie do pamięci komputera oraz trwałe lub czasowe utrwalanie lub zwielokrotnianie takich zapisów, włączając w to sporządzanie ich kopii oraz dowolne korzystanie i rozporządzanie tymi kopiami,
 - b) w zakresie obrotu egzemplarzami, na których utrwalono utwory (odpowiednio części/elementu) – wprowadzanie do obrotu, użyczanie, najem lub dzierżawa oryginału albo egzemplarzy,
 - c) wielokrotne publiczne rozpowszechnianie, w szczególności wyświetlanie, publiczne odtwarzanie, nadawanie i reemitowanie w dowolnym systemie lub standardzie, a także publiczne udostępnianie utworów w ten sposób, aby każdy mógł mieć do nich dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym, w szczególności elektroniczne udostępnianie na żądanie, w sieciach teleinformatycznych, multimedialnych i komputerowych,
 - d) rozpowszechnianie w sieci Internet oraz w sieciach zamkniętych,
 - e) udostępnienie utworów (odpowiednio części/elementu), na zasadach licencji niewyłącznej, w tym do celów edukacyjnych z oznaczeniem autora oryginału,
 - f) tworzenie nowych wersji, opracowań i adaptacji (tłumaczenie, przystosowanie, zmianę układu lub jakiejkolwiek inne zmiany),
 - g) nadawanie za pomocą fonii lub wizji, w sposób bezprzewodowy (drogą naziemną i satelitarną) lub w sposób przewodowy, w dowolnym systemie i standardzie, w tym także poprzez sieci kablowe i platformy cyfrowe,
 - h) prawo do wykorzystania utworów (odpowiednio części/elementu) do celów marketingowych lub promocji, w tym reklamy, sponsoringu, promocji sprzedaży, do oznaczania lub identyfikacji produktów i usług oraz innych przejawów działalności, a także przedmiotów jego własności dla celów edukacyjnych i szkoleniowych,

- i) zezwolenie na tworzenie opracowań, przeróbek i adaptacji utworów (odpowiednio części/elementu), prawo do rozporządzania opracowaniami, przeróbkami i adaptacjami oraz wyłączne prawo udostępniania ich do korzystania i rozporządzania (wyłączne prawo do zezwalania na wykonywanie prawa zależnego), w tym udzielania licencji na rzecz osób trzecich, na wszystkich wymienionych powyżej polach eksploatacji, również do celów edukacyjnych; dodatkowo prawo do włączania utworów (części/elementu) i jego opracowań do innych utworów w wybrany sposób i prawo do udzielania takiego zezwolenia.
3. Skarbowi Państwa – Ośrodkowi Rozwoju Edukacji w Warszawie przysługuje prawo korzystania z Utworów w sposób swobodny, nieograniczony terytorialnie, dokonywania wszelkich modyfikacji oraz korekt Utworów według uznania Skarbu Państwa. Skarbowi Państwa – Ośrodkowi Rozwoju Edukacji w Warszawie przysługuje wyłączne prawo do decydowania o formie i zakresie korzystania z Utworów, w tym o ich rozpowszechnianiu celach edukacyjnych.
4. Udzielenie licencji nie jest ograniczone pod względem celu rozpowszechniania utworów, ani też pod względem terytorialnym, a prawa te, w okresie udzielonej licencji, mogą być przenoszone na inne podmioty bez żadnych ograniczeń.
5. Na czas udzielonej licencji Licencjodawca przenosi na rzecz Skarbu Państwa – Ośrodka Rozwoju Edukacji w Warszawie wyłączne prawo zezwalania na wykonanie zależnego prawa autorskiego (rozporządzanie i korzystanie z opracowań utworów w nieograniczonym zakresie, a w szczególności w zakresie pól eksploatacji wymienionych powyżej).
6. W okresie udzielonej licencji, utwory będą udostępnione nauczycielom, uczniom oraz innym podmiotom w najszerszy możliwy sposób, z możliwością ich edukacyjnego wykorzystania a także w celach informacyjnych i promocyjnych, na co Licencjodawca wyraża zgodę.
7. Licencjodawca zobowiązuje się, iż nie będzie wykonywać przysługujących mu praw osobistych w sposób ograniczający Skarb Państwa – Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie w wykonywaniu praw do utworów. Licencjodawca rezygnuje z nadzoru nad sposobem korzystania z utworów. W szczególności Licencjodawca upoważnia Skarb Państwa – Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie do decydowania o publikacji utworów i decydowania o zachowaniu ich integralności.
8. Rozpowszechnianie i zwielokrotnianie utworów dotyczy całości lub ich fragmentów, samodzielnie lub z dziełami innych podmiotów lub w dziełach innych podmiotów, a także po dokonaniu opracowania redakcyjnego.
9. W odniesieniu do utworów Licencjodawca zezwala Skarbowi Państwa – Ośrodkowi Rozwoju Edukacji w Warszawie lub podmiotowi wskazanemu przez Skarb Państwa – Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie na wykonywanie autorskich praw osobistych do utworów w zakresie ich modyfikacji, a także rozpowszechniania we fragmentach lub w połączeniu z innymi utworami.
10. Okres korzystania z licencji: 10 lat od 24 listopada 2015 r.

c) WIERSZ OJCZYŻNA TO MÓJ DOM – AUTOR PIOTR ŚLIWOWSKI

1. Licencjodawca udziela Skarbowi Państwa – Ośrodkowi Rozwoju Edukacji licencji niewyłącznej na korzystanie z tekstu „Ojczyzna to mój dom”.
2. Pola eksploatacji:
 - a) w zakresie utrwalania i zwielokrotniania utworu – wytwarzanie egzemplarzy utworu (odpowiednio części/elementu), trwałe lub czasowe utrwalanie lub zwielokrotnianie w całości lub w części, jakimikolwiek środkami i w jakiejkolwiek formie, niezależnie od formatu, nośnika, rozmiaru, szaty graficznej, okładek, oprawy, rodzaju i sposobu dystrybucji lub upublicznienia, formy, techniki, systemu lub standardu, w tym techniką drukarską, techniką zapisu magnetycznego, techniką cyfrową lub poprzez wprowadzenie do pamięci komputera oraz trwałe lub czasowe utrwalanie lub zwielokrotnianie takich zapisów, włączając w to sporządzanie ich kopii oraz dowolne korzystanie i rozporządzanie tymi kopiami,
 - b) w zakresie obrotu egzemplarzami, na których utrwalono utwór (odpowiednio części/elementu) – wprowadzanie do obrotu, użyczanie, najem lub dzierżawa oryginału albo egzemplarzy,
 - c) wielokrotne publiczne rozpowszechnianie, w szczególności wyświetlanie, publiczne odtwarzanie, nadawanie i reemitowanie w dowolnym systemie lub standardzie, a także publiczne udostępnianie

- utworów w ten sposób, aby każdy mógł mieć do nich dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym, w szczególności elektroniczne udostępnianie na żądanie, w sieciach teleinformatycznych, multimedialnych i komputerowych,
- d) rozpowszechnianie w sieci Internet oraz w sieciach zamkniętych,
 - e) udostępnienie utworu (odpowiednio części/elementu), na zasadach licencji niewyłącznej, w tym do celów edukacyjnych z oznaczeniem autora oryginału,
 - f) tworzenie nowych wersji, opracowań i adaptacji (tłumaczenie, przystosowanie, zmianę układu lub jakiegokolwiek inne zmiany),
 - g) nadawanie za pomocą fonii lub wizji, w sposób bezprzewodowy (drogą naziemną i satelitarną) lub w sposób przewodowy, w dowolnym systemie i standardzie, w tym także poprzez sieci kablowe i platformy cyfrowe,
 - h) prawo do wykorzystania utworu (odpowiednio części/elementu) do celów marketingowych lub promocji, w tym reklamy, sponsoringu, promocji sprzedaży, do oznaczania lub identyfikacji produktów i usług oraz innych przejawów działalności, a także przedmiotów jego własności dla celów edukacyjnych i szkoleniowych,
 - i) zezwolenie na tworzenie opracowań, przeróbek i adaptacji utworu (odpowiednio części/elementu), prawo do rozporządzania opracowaniami, przeróbkami i adaptacjami oraz wyłączne prawo udostępniania ich do korzystania i rozporządzania (wyłączne prawo do zezwalania na wykonywanie prawa zależnego), w tym udzielania licencji na rzecz osób trzecich, na wszystkich wymienionych powyżej polach eksploatacji, również do celów edukacyjnych; dodatkowo prawo do włączania utworu (części/elementu) i jego opracowań do innych utworów w wybrany sposób i prawo do udzielania takiego zezwolenia.
- Skarb Państwa – Ośrodek Rozwoju Edukacji umieści informację, że powstały utwór jest opracowaniem, przeróbką, adaptacją utworu Piotra C. Śliwowskiego „Ojczyzna to mój dom”.
3. Skarbowi Państwa – Ośrodkowi Rozwoju Edukacji w Warszawie przysługuje prawo korzystania z Utworu w sposób swobodny, nieograniczony terytorialnie, dokonywania wszelkich modyfikacji oraz korekt Utworu według uznania Skarbu Państwa. Skarbowi Państwa – Ośrodkowi Rozwoju Edukacji w Warszawie przysługuje wyłączne prawo do decydowania o formie i zakresie korzystania z Utworu, w tym o jego rozpowszechnianiu celach edukacyjnych.
 4. Udzielenie licencji nie jest ograniczone pod względem celu rozpowszechniania utworu, ani też pod względem terytorialnym, a prawa te, w okresie udzielonej licencji, mogą być przenoszone na inne podmioty bez żadnych ograniczeń.
 5. Na czas udzielonej licencji Licencjodawca przenosi na rzecz Skarbu Państwa – Ośrodka Rozwoju Edukacji w Warszawie wyłączne prawo zezwalania na wykonanie zależnego prawa autorskiego (rozporządzanie i korzystanie z opracowań utworu w nieograniczonym zakresie, a w szczególności w zakresie pól eksploatacji wymienionych powyżej).
 6. W okresie udzielonej licencji, utwór będzie udostępniony nauczycielom, uczniom oraz innym podmiotom w najszerszy możliwy sposób, z możliwością ich edukacyjnego wykorzystania a także w celach informacyjnych i promocyjnych, na co Licencjodawca wyraża zgodę.
 7. Licencjodawca zobowiązuje się, iż nie będzie wykonywać przysługujących mu praw osobistych w sposób ograniczający Skarb Państwa – Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie w wykonywaniu praw do utworu. Licencjodawca rezygnuje z nadzoru nad sposobem korzystania z utworu. W szczególności Licencjodawca upoważnia Skarb Państwa – Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie do decydowania o publikacji utworu i decydowania o zachowaniu jego integralności.
 8. Rozpowszechnianie i zwielokrotnianie utworu dotyczy całości lub jego fragmentów, samodzielnie lub z dziełami innych podmiotów lub w dziełach innych podmiotów, a także po dokonaniu opracowania redakcyjnego.
 9. W odniesieniu do utworu Licencjodawca zezwala Skarbowi Państwa – Ośrodkowi Rozwoju Edukacji w Warszawie lub podmiotowi wskazanemu przez Skarb Państwa – Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie na wykonywanie autorskich praw osobistych do utworu w zakresie jego modyfikacji, a także rozpowszechniania we fragmentach lub w połączeniu z innymi utworami.
 10. Okres korzystania z licencji: 10 lat od 10 grudnia 2015 r.

d) UTWORY MUZYKI KLASYCZNEJ

Apollo Music Sp. z o. o

- *Old French Song* (P. Czajkowski)
- *Concerto No.5 2nd Movement* (J.S. Bach)
- *Canon* (J. Pachelbel)
- *Aria Skołuby* z Opery *Straszny Dwór* (S. Moniuszko) w wyk. Bernarda Ładysza

Licencjodawca - Apollo Music Sp. z o. o udziela licencji na następujących warunkach:

1. Nazwa projektu: pomoce dydaktyczne do podręcznika „Nasza szkoła” dla klasy drugiej szkoły podstawowej.
2. Numery katalogowe nagrań:
 - a) Apollo_MUM_182_13__Old_French_Song_(Tchaikovsky)__Andy_Findon
 - b) Apollo_SQ_65_3__Bach_Concerto_No.5_2n ... D_Arr_Geoff_Levin__Bruce_Chianese
 - c) Apollo_SQ_65_5__Canon_Alla_Pachelbel__PD_Arr_Geoff_Levin__Bruce_Chianese
 - d) PNCD 1397 A 7 Aria Skoluby PLA246007672_1
3. Informacje o wydawcach: a: Made Up Music, b-c: Sonic Quiver, d: Warner Music Polska.
4. Długość nagrań: bez ograniczeń.
5. Rodzaj wykorzystania: upublicznienie nagrań na stronie internetowej z opcją odsłuchu i pobrania nagrań dla celów edukacyjnych.
6. Terytorium: strona internetowa dedykowana podręcznikowi „Nasza szkoła” w domenie prowadzonej przez Ministerstwo Edukacji Narodowej i Ośrodek Rozwoju Edukacji.
7. Okres licencji: bez ograniczeń czasowych.

SM Publishing Poland Sp. z o. o.

- L. van Beethoven – Dla Elizy
XCL 064/8 *Fur Elise*, kompozytor: Ludwig Van Beethoven, biblioteka muzyczna: Extreme Music / SM Publishing Poland Sp. z o.o.
- F. Schubert – Moment musical f-moll nr 3
XCL 081/4 *Moment Musical* No.3 in F Minor, kompozytor: Franz Schubert, biblioteka muzyczna: Extreme Music / SM Publishing Poland Sp. z o.o.
- G.F. Haendel – Muzyka sztucznych ogni, cz. 2 – *La Réjouissance (Radość)*
XCL 055/3 *Music For The Royal Fireworks* – La Paix, kompozytor: George Frideric Handel, biblioteka muzyczna: Extreme Music / SM Publishing Poland Sp. z o.o.
- W.A. Mozart – *Eine Kleine Nachtmusik*, cz. 1
XCL 052/9 *Eine Kleine Nachtmusik – Allegro – Allegro*, kompozytor: Wolfgang Amadeus Mozart, biblioteka muzyczna: Extreme Music / SM Publishing Poland Sp. z o.o.
- N. Rimski-Korsakow – *Szeherezada*
XCL 015/1 *Scheherezade – Symphonic Suite – The Sea And Sinbad's Ship*, kompozytor: Nikolai Rimsky-Korsakov, biblioteka muzyczna: Extreme Music / SM Publishing Poland Sp. z o.o.
- P. Czajkowski – *Jezioro łabędzie – Temat Odetty*
XCL 002/13 *Swan Lake – Scene*, kompozytor: Peter Ilyich Tchaikovsky, biblioteka muzyczna: Extreme Music / SM Publishing Poland Sp. z o.o.
- J. Strauss II – *Tritsch-Tratsch Polka*
XCL 008/4 *Tritsch-Tratsch Polka*, kompozytor: Johann Strauss Jr., biblioteka muzyczna: Extreme Music / SM Publishing Poland Sp. z o.o.
- L. Delibes – *Flower duet z opery Lakmé*
XCL 051/17 *Lakme – Flower Duet*, kompozytor: Delibes, biblioteka muzyczna: Extreme Music / SM Publishing Poland Sp. z o.o.
- G. Verdi – *La donna e mobile z opery Rigoletto*
XOP 002/1 *La Donna Mobile*, kompozytor: Giuseppe Verdi, biblioteka muzyczna: Extreme Music / SM Publishing Poland Sp. z o.o.

Licencjodawca udziela licencji na następujących warunkach:

1. LICENCJODAWCA udziela Skarbowi Państwa – Ośrodkowi Rozwoju Edukacji niewyłącznej licencji / upoważnienia/ do korzystania z utworów, ich artystycznego wykonania i ich nagrania (fonogramu) w całości lub we fragmentach (w tym, poprzez dokonywanie kompilacji fragmentów), w zakresie synchronizacji określonego w §1 utworu, artystycznego wykonania i nagrania każdą techniką **ze stroną internetową www.men.gov.pl oraz www.ore.edu.pl**, (dalej: „Utwór Audio”) oraz zwielokrotniania, wyłącznie w tym celu, tych utworów, artystycznego wykonania i nagrania; a ponadto w zakresie korzystania z utworów, artystycznego wykonania i nagrania, wyłącznie w ramach Utworu Audio jako całości, na następujących polach eksploatacji, z zastrzeżeniem ust. 2 niniejszego paragrafu :
 - a) wprowadzenie do pamięci komputera i sieci telekomunikacyjnej, w tym Internet, w formacie stream, w taki sposób, by każdy mógł mieć dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym, na polskojęzycznych stronach (www.men.gov.pl oraz www.ore.edu.pl), ale bez możliwości utrwalania Utworu Audio na nośniku odbiorcy.
2. Licencjodawca udziela Skarbowi Państwa – Ośrodkowi Rozwoju Edukacji lub uprawnionym przez niego osobom trzecim licencji w zakresie określonym w ust. 1 umowy na **czas nieoznaczony od dnia 14 grudnia 2015 r.**, zwanym dalej „OKRESEM EKSPLOATACJI”.
3. Udzielona licencja nie zwalnia podmiotów dokonujących nadań utworów z obowiązku zapłacenia stosownych ustawowych wynagrodzeń na rzecz autorów i artystów wykonawców za pośrednictwem organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi ZAiKS oraz właściwej organizacji zbiorowego zarządzania prawami artystów wykonawców w związku z eksploatacją zsynchronizowanego utworu.
4. Licencji udziela się na terytorium **Polski**.
5. Skarb Państwa – Ośrodek Rozwoju Edukacji jest uprawniony do udzielania sublicencji w zakresie posiadanych uprawnień, przy czym niezwłocznie powiadomi LICENCJODAWCĘ o jej udzieleniu, informując go jednocześnie o podmiocie uprawnionym z tytułu sublicencji, zakresie i terminie sublicencji, terytorium i opłatach.
6. Jednocześnie gwarantuje, że zobowiąże emitentów do przekazania pełnej i kompletnej metryki utworu /tytuł, autor, producent, rok/ do właściwej organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i pokrewnymi w celu prawidłowego rozliczenia tantiem. Niewykonanie udzielonej gwarancji uprawnia LICENCJODAWCĘ do natychmiastowego rozwiązania umowy i żądania naprawienia szkody w pełnej - wysokości bez jakichkolwiek roszczeń odszkodowawczych ze strony LICENCJOBIORCY lub SUBLICENCJOBIORCY.
7. Skarb Państwa – Ośrodek Rozwoju Edukacji nie jest uprawniony do przenoszenia licencji na osoby trzecie, chyba że uzyskał pisemną zgodę LICENCJODAWCY.

LISTA UTWORÓW Z MUZYKOTEKI SZKOLNEJ – www.muzykotecaszkolna.pl

J.S. Bach – 2 *Koncert brandenburski, Toccata i fuga d-moll*; C. Debussy – *Clair de lune*; E. Grieg – I *suita Peer Gynt* op. 46, cz. 4 – *W grocie Króla Gór*; J. Haydn – 94. *Symfonia G-dur Z uderzeniem w kocioł*, cz. 2 *Andante*; L. van Beethoven – IX *symfonia* cz. 4; G. Mahler – I *Symfonia D-dur Tytan*, cz. 1 – *Z czasów młodości*; 12. F. Mendelssohn-Bartholdy – *Marsz weselny ze Snu nocy letniej*; G. Rossini – *Uwertura do opery Wilhelm Tell*, cz. 4 – *Marsz szwajcarskich żołnierzy*, A. Vivaldi – *Cztery pory roku: Zima*.

F. Chopin – Mazurek B-dur op. 17 nr 1 z serwisu Narodowego Instytutu Fryderyka Chopina
<http://pl.chopin.nifc.pl/institute>